

**KATASTROFALNI
ZEMLJOTRES
U MEKSIKU**

Hiljade mrtvih i ranjenih

● Zgrade u centru Ciudad Meksika padale kao kule od karata ● Intenzitet trusa bio je 7,8 stepeni po Rihterovoj skali, pa je sasvim razumljivo što je pucao asfalt i zemlja se otvarala ● Svi Jugosloveni dobro

STRANA 4.

BANJALUKA, 21. i 22. septembra 1985.
Broj 4512 Godina XLII cijena 32 dinara

TRAVNO

NEDJELJNI

GLAS

LIST SOCIJALISTIČKOG SAVEZA RADNOG NARODA

IZLAZI SVAKOG DANA OSIM NEDJELJE

PRUGU ŠAMAC — SARAJEVO
GRADILI SU 1947.
GODINE I KANAĐANI

Pruga i okean premostila

● Bivši udarnici, sada već poznati i cijenjeni ljekari, inženjeri, biznismeni, farmeri, ribari... građani Kanade - nakon 38 godina ponovo su se našli na trasi svoje „pruge mladosti“, u dolini Bosne

STRANA 7.

TRAGOVI
JASENOVCA DANAS

NA NOVOJ GROBNICI STAROG STRATIŠTA Posljednja suza dragog kamena

● Nijemo svjedočanstvo pored vode još jednom je poremetilo mir beskrajne mogile ljudskog stradanja

STRANA 6.

Ostalo je samo ime: novi lik Skender-Vakufa

Čvršći razvojni korak

SKENDER—VAKUF, 20. septembra — Datum nekaš u istoriji Skender-Vakufa je 22. septembar '41. godine, dan kada je Tisovačka partizanska četa oslobodila ovaj kraj. Taj dan se praznuje.

Nišu se godine raste u slobodi. Od starine ostaje samo ime - Skender-Vakuf, sve drugo je novo. Ovaj rođendan se obilježava nizom vrijednih rezultata: dovršava se elektrifikacija, otvara Fabrika konfekcije i Fabrika hidrauličnih uređaja, u kojima je 160 novih radnih mjesta; u

toku je najveća investicija u ovoj komuni - izgradnja puta do Travnika; otvara se robna kuća u Imjenima, gradi se pošta; uskoro će vodovod...

S lako dokučivim ponosom u Skender-Vakufu govore o svemu ovom i obećavaju: naredni rođendan će biti još berićetniji.

(U ovom broju poseban prilog o Skender-Vakufu na osam strana)

SIMPOZIJUM
„JUGOSLOVENSKO RODOLJUBLJE DANAS“

KUĆA AVNOJSKA

● Bratstvo i jedinstvo i danas je naša nusušna potreba i naša prava odbrana protiv svih onih koji hoće da nas razbrate i razjedine

● Zamajac razvoja je u našim rukama, a iz krize će se najbolje izaći sa mladim, obrazovanim i obdarenim ljudima - onima kojima je na srcu samoupravna, nesvrstana, Titova Jugoslavija

STRANA 5.

KRAJEM NEDJELJE

NEUKROTIVI RASIZAM

Šta učiniti kada ubica, da bi sprao svoj prvi zločin, počinio još jedne umorstvo. Proglasiti ga dvostrukim ubicom, trostrukim četvorstrukim... Svjetska javnost našla se gotovo nemoćnom pred zločinačkim djelima Južne Afrike. U trenutku kada mnogi najveći investitori povlače ili najavljuju povlačenje svog novca iz kompanija u Južnoj Africi, Pretorija preduzima novi nasilnički potez njene trupe upadaju u Angolu. Mnogi vjeruju da je okupacija susjeda potez kojim rasisti nastoje da skrenu pažnju svjetske javnosti sa zbiljavanja u vlastitoj kući. A u njihovoj kući se dešava svašta, od ovjolskog proglašenja vanrednog stanja-masovna hapšenja i progoni crnaca, ubistva, zatvaranja i improvizovanja sudenja čak i mališanima.

Sve to je, prvi put u posljednjih 25 godina izazvalo gotovo zajednički revolt međunarodne zajednice. Istina, on još nije rezultirao zvaničnim usvajanjem opštesvjetskih sankcija, ali se u jednom trenutku činilo da pojedinačne odluke zapadnih južnoafričkih partnera postepeno vode jednoj takvoj zajedničkoj akciji. A sada Pretorija odmazdom odgovara na prijetnje. To opet samo potvrđuje koliko su vladu u Johannesburgu razmazili njeni prijatelji i saveznici u inostranstvu.

Ona ne samo što neće i ne želi da prizna svoje greške već kao „raspušteno“ dijete prijeti ako ne kaznite bicu još gore. I, naravno, lišena pri tom svake djelatne navjnost.

S druge strane u odnosu na samu Angolu Južna Afrika potvrđuje ono što je već odavno znano (ili naslućeno) - da dobrosusjedstva neće i ne može biti. Naime, nakon pune četiri godine okupacije juga Angole (od upada rasističkih trupa 1981) prošle godine je između dvije zemlje

sklopljen sporazum o bezbjednosti granica. I dok se angolska strana obavezala na ukidanje baza SVAPO-u (Oslobodilačkih pokret naroda Namibije) na svojoj teritoriji, Pretorija je obećala uskraćivanje pomoći disidentima Unite u Angoli. Pokazalo se kasnije, bilo je to samo još jedno u nizu pretorijskih lažnih obećanja u odnosu na susjede i zemlje prve linije fronta.

Sada drakost Južne Afrike prelazi čak i granice taktiziranja. Sa osnovnim ciljem da pomogne Unitu, koja posljednjih mjeseci ima strašne gubitke u okršajima sa angolskom armijom (FAPLA), Pretorija najnoviju agresiju na Angolu opravdava tobožnjim proganjanjem pripadnika SVAPO-a. Južnoafrički generali obećavaju povlačenje trupa za sedmicu dana, ali kako su pod istim izgovorom i na isti način upali u Angolu 1981. godine, obećavajući takođe brzo povlačenje, a ostali četiri godine, nepovjerenje je dominirajući osjećaj u odnosu na izjave koje dolaze iz Pretorije.

S obzirom na obim južnoafričkih vojnih priprema, upotrebu zloglasnog plaćeničkog bataljona „Bafalo“, desantnih helikoptera i aviona „miraz“ može se, nažalost, očekivati agresija većih razmjera i dužeg trajanja. Naravno, ukoliko međunarodna zajednica, svojom akcijom, to ne spriječi. Angola je već, uz punu podršku Organizacije afričkog jedinstva, zatražila hitno sazivanje Savjeta bezbjednosti UN. Jasno je, međutim, da ako do njega i dođe, rezolucije i deklaracije osude rasističkog režima neće bitno pomoći narodu Angole, niti većinskom stanovništvu Južne Afrike. Blage kazne i vaspitne metode očigledno ne ne pomažu u južnoafričkom slučaju.

M. KARALIĆ

DISPERZIJA PRIVREDNIH KAPACITETA

Plodovi se već ubiru

Boljim poslovnim rezultatima skenderavakufske privrede ubuduće će, svakako, doprinosti i pogoni banjalučkog „Blika“ i „Univerzala“. U ovašnjađi Fabrice konfekcije i Fabrice hidrauličnih dizalica radno mjesto dobija 160 novih radnika. Riječ je o novim pogonima koji znatno proširuju i osavremenjavaju proizvodnju tekstila i hidraulike u ovoj nerazvijenoj komun. Ne treba smetnuti sa uma ni to da su ova kapaciteta već prošla početne muke probne proizvodnje i - osvijetlila orijentacija na, takozvanu disperziju privrednih kapaciteta u manje razvijene komune. Banjalučki kolektivni su na ovom planu već dosta uradili.

Značajno je još nešto: orijentacija na, takozvanu disperziju privrednih kapaciteta u manje razvijene komune. Banjalučki kolektivni su na ovom planu već dosta uradili. „Ješingrad“ je dio proizvodnje preselio u Kotor-Varoš, „Rudi

Čajavec“ u Šipovo i Novakoviće, SOUTJ „Krajišnik“ u Krupu na Vrbasu i Piskavicu, „Blik“ i „Univerzal“, evo, u Skender-Vakuf. Tako seeto, ostvaruje dugo zagovarana društvena inicijativa da se pojedini privredni kapaciteti jednim dijelom preseljavaju u druge komune. Korist je višestruka i obostrana.

Sve ovo se lako može vidjeti i na primjeru Skender-Vakufa. Iz nekadašnjeg pogona „Blika“ preko noći su mašine prenesene u novi i proizvodnja je startovala u šest sati jutro. Na polugodištu, u probnoj proizvodnji, ostatak dohotka, 8,1 miliona dinara. Među 237 zaposlenih mnogo je ekonomskih tehničara, koji su godinama čamili na spiskovima nezaposlenih.

Fabrika hidrauličnih dizalica ili kako ovaj pogon još zovu - Sektor

proizvodnje dva, i te kako je dobro došla Skender-Vakufu. Proširenjem, i modernizacijom došlo se do mogućnosti da se dosadašnja proizvodnja od 40 hiljada komada dizalica godišnje - udvostruči. Davno je prošlo vrijeme kada su se ovdje proizvodile samo pojedine pozicije. Krajem septembra će prve od šest hiljada u govorenih dizalica u Mađarsku, a u toku su pregovori sa Holandanima. U izgledu je značajan izvozni posao.

Šta znači broj od 160 novih radnih mjesta u skenderavakufskoj komun, u kojoj je trenutno od 23 hiljada stanovnika zaposleno 2.400, ne treba posebno isticati. Jasno je samo da disperzija, narodski rečeno, preseljavajući dijela proizvodnje, ne treba oklijevati.

A. KASIPOVIĆ

PRENSIMO

„POLITIKA“

Sida je, dakle, stigla i kod nas. Pokazalo se i ovog puta da se istinita informacija, bez obzira na vrstu oboljenja i sadašnje uslove njegovog suzbijanja, mora blagovremeno i bez ulepšavanja da saopšti javnosti. Danas nema nijedne društvene zajednice koja je imuna na uzročnike i najtežih poremećaja ljudskog zdravlja, koji su izraz okolnosti pod kojima živi čovječanstvo.

Stoga je za ljude, koji poznaju patološka kretanja u svetu, pomalo nenaučno i nedovoljno odgovorno zvučalo skorajšnje „uveravanje“ stručnjaka kako kod nas side nema i kako je malo verovatno da će se ona kod nas i pojaviti.

Ohrabrujuće, međutim, zvuči saznanje da su našim granicama, ukorak sa svetom, osnovana tri centra (sa mogućnošću saradnje s najpriznatijim svetskim ustanovama) za brzo i tačno dijagnostikovanje bolesti. To je, pored ostalog, s obzirom na sadašnji stepen razvoja medicinske misli, veo-

SIDA

ma važno i za lečenje obolelih. Za primenu svega čime nauka danas raspolaze, da bi se spriječilo tragičan ishod. Stručnjaka, čiji je ugled uvažavani van Jugoslavije, imamo dovoljno.

I kad je reč o sidi, vredi staro pravilo bolje sprečiti nego lečiti! Preventivna delatnost je važna, pored ostalog i zato što ona nije samo medicinski, već je i socijalno-ekonomski, pa i moralno-etički domen. Društvena zajednica, oslanjajući se na saznanja o kategorijama stanovništva najviše izloženim sidi, mora znatno više nego do sad da se angažuje i na medicinskom vaspitanju uopšte, posebno omladine. Zdravstveno prosvjetavanje je naročito potrebno najugroženijim gru-

pama stanovništva (narkomanima i homoseksualcima).

Valja, takođe, naglasiti da je strah od side razumljiv, ali da nema razloga za paniku. Zna se, manje-više, kako ona nastaje. Uzročnik je otkriven. Njegova priroda poprilično objašnjena. Nauka, prema tome, nije sasvim nemoćna. Svakim danom se stiču nova saznanja. Ona ohrabruju. Razmišlja se i o vakcini. To treba imati u vidu i u našoj zemlji, naročito kad je reč o dobrovoljnim davaocima krvi. Za njih nema nikakvih opasnosti. Igle kojima se krv uzima u svim našim specijalizovanim zdravstvenim ustanovama jednokratno se upotrebljavaju. I tehnika kontrole je usavršena. Zato i oni koji krv primaju mogu da budu spokojni.

Aleksandar MIŠIĆ

REKLI SU...

ZAJAM

Znam šta znači biti bez posla. Moja supruga je bila pet godina na listi nezaposlenih i bilo je teško. Zato ću svesrdno podržati akciju i upisati zajam. Moramo imati i kvalitetne programe za nove pogone, a treba se izboriti da ne bude izigravanja konkursa i da se poštuju utvrđeni i u društvo dogovoreni kriterijumi o zapošljavanju.

(Slobodan TRIFKOVIĆ, profesor iz Bijeljine)

ORGANIZOVANJE

Naša iskustva pokazuju da sadašnji postupak pripreme tematske ili akcione konferencije SK, odnosno usvajanje preporuka i smjernica ne obezbeđuje efikasno, blagovremeno i jedinstveno djelovanje svih osnovnih organizacija, odnosno komunista u MIN-u. Dok se te preporuke razmotre i prihvate u svim osnovnim organizacijama (u MIN-u ih ima 62), često prestanu da budu aktuelne.

(Ljubisa SIMONOVIĆ, predsjednik tematske konferencije SK u Mašinskoj industriji NIS)

PROTIVPOŽARNA ZAŠTITA

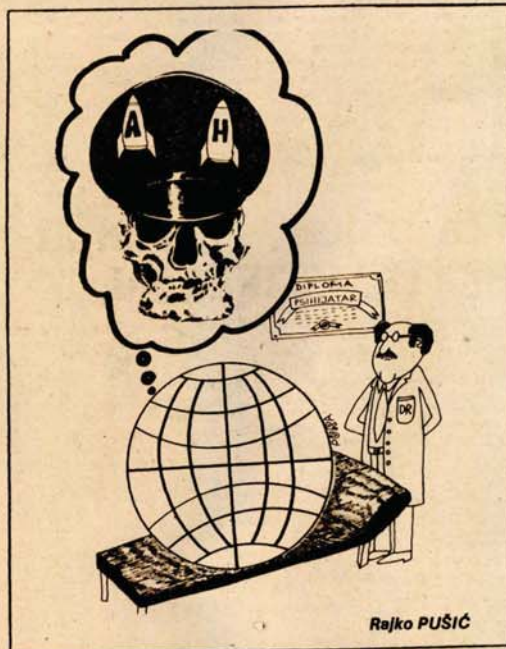
PREVENTIVA „UŠUTKAVA“ SIRENE

Samo dva požara, i to na privatnim stambenim objektima, uz materijalnu štetu od 500 hiljada dinara, zabilježena u prvih šest mjeseci ove godine, dovoljno ilustrativno govore o dostignutom stepenu protivpožarne zaštite na području bosanskohercegovačke komune. Istina, zabilježena su tri „početna požara“ u industrijskim halama, na radnim mašinama, ali su oni brzo ugašeni, a materijalne štete gotovo da i nije bilo. Ovakav trend smanjivanja požara prisutan je u bosanskohercegovačkoj komun i već nekoliko godina, a preventivno djelovanje sve češće „ušutkava“ vatrogasne sirene, iako je područje opštine, odnosno industrija podložna opasnostima od vatrene stihije.

Ovdje se prije svega vodi računa o stalnom obrazovanju svih zaposlenih, posebno radnika na obezbjeđenju i protivpožarnoj zaštiti. Na zaštiti od požara zaposleni su stručni radnici, a dužna pažnja posvećuje se i obrazovanju cjelokupnog stanovništva. Za sedam mjeseci ove godine opštinska radio-stanica pripremila je dvije emisije i više drugih priloga posvećenih podizanju protivpožarne kulture stanovništva na viši nivo, a stalne aktivnosti koje se vode u okviru nadležnih organa u opštini i organizacijama udruženog rada doprinose većoj sigurnosti.

Naravno, ovim se ne može biti u cijelosti zadovoljno, pa su utvrđeni dalji zadaci na unapređivanju protivpožarne zaštite, koji se, prije svega, odnose na stalnu kontrolu, držanje budnosti na visokom nivou, stalno jačanje službi obezbjeđenja i zaštite od požara, te iznalaženju mogućnosti da se u okviru RO „Komunalac“ organizuje dimnjačarska služba.

S. ALIMPIĆ

„GLAS“ List Socijalističkog saveza radnog naroda

Opštine osnivači: Banjaluka, Bosanska Gradiška, Čelinac, Kotor-Varoš, Laktaši, Prnjavor, Skender-Vakuf, i Srbac.

Izdaje i štampa NIGRO „Glas“ Banjaluka, Ulica AVNOJ-a 93.

Predsjednik Poslovnog odbora NIGRO „Glas“ Edhem Čizmić

Direktor i odgovorni urednik Nebojša Radmanović

Uređuje Redakcijski kolegij: Mirko Kisjan, (banjalučka hronika) Emin Krkić, (popisnem deski) Tomo Marić, (sport), Miloš Milinović (Bosanska krajina), Arif Šitnica (tehnička redakcija), Sabira Piragić (desk), Nada Pivačić (kultura), Nebojša Radmanović (direktor i odgovorni urednik), Fadil Smajić (hronik), Dragiša Spremo (Nedjeljni Glas).

Novinski savjet lista „Glas“ Ivan Andrić, Nusreta Borić (predsjednik) i Edhem Čizmić, Milenko Čerketa, Jovo Kerkez, Radojko Kuzmanović, Predrag Lazarević, Oto Marušić, Islam Mehdić, Branko Pivašević, Nebojša Radmanović, Grozda Regodić, Nenad Trifunović, Franjo Vardić.

Prvi broj „Glas“ izašao je kao organ NOP-a za Bosansku krajinu u Župici kraj Drvara, 31. jula 1943. godine. Poslije oslobođenja „Glas“ izlazi u Banjaluci kao organ Oblasnog narodnog fronta do juna 1951. Od IX 1953. izlazi kao organ SSRN pod imenom „Banjalučke novine“, a od 29. novembra 1955. pod imenom „Krajiške novine“. Od 13. maja 1963. list ponovo izlazi pod imenom „Glas“. Ukazom Predsjedništva SFRJ od 19. jula 1968. „Glas“ je otkazan Ordenom zasluga za narod sa srebrnim znacima. Od 8. februara 1983. „Glas“ izlazi kao dnevni list.

OPŠTINSKO VIJEĆE SAVEZA SINDIKATA BANJALUKA O INTERVENTNOM ZAPOSŁJAVANJU

KLJUČNA ULOGA SINDIKATA

● **Prostor za brže zapošljavanje sužavaju i određena nesamoupravna ponašanja u organizacijama udruženog rada**

BANJALUKA, 20. septembra — Uključujući se u široku javnu raspravu o programu interventnog zapošljavanja u ovoj godini koji je nedavno utvrdio Izvršni odbor Skupštine opštine Banjaluka, Opštinsko vijeće Saveza sindikata podržalo je sinoć osnovna opredjeljenja iz ovog dokumenta koja se odnose na mogućnost brzog zapošljavanja. A rezerve postoje, prije svega u dosljednom provođenju samoupravnih opštinskih akata, odnosno u popunjavanju više od dvije hiljade i 300 slobodnih radnih mjesta, koliko je evidentirano na području opštine, kao i adekvatnim popunjavanjem više od šest hiljada 600 radnih mjesta.

I ovom prilikom je podvučena nužnost da se u skladu sa ciljevima iz Rezolucije o društveno-ekonomskom u razvoju opštine stvaraju uslovi za znatno brži rast zapošljavanja, što je jedan od prioriteta za datakata svih organizacija udruženog rada i drugih samoupravnih organizacija i zajednica, a ipak se ne ostvaruje prema planskim postavkama. U ovoj godini, planiran je rast broja zaposlenih za tri

procenta, što znači zaposlenje za oko četiri i po hiljade radnika. Međutim, pokazatelji iz prvog polugodišta govore da planirana stopa zaposlenosti nije ni izbliza ostvarena, dok je nakon osam mjeseci situacija nešto bolja. Prema podacima Zajednice zapošljavanja do kraja avgusta zaposlenje su dobila 1773 radnika, od kojih je 829 zasnovano radni odnos na neodređeno vrijeme, a ostalo su pripravnici i radnici primljeni na određeno vrijeme.

Iz više dosljednosti u izvršavanju planova zapošljavanja ovi su rezultati mogli biti mnogopovoljniji, jer planovi koji se donose u organizacijama udruženog rada gotovo po pravilu se ne izvršavaju u potpunosti. Redovna je pojava, što je prisutno i ove godine, da se znatno veći broj radnih mjesta oglašava slobodnim nego što se popunjava, a broj nezaposlenih na evidenciji Zajednice stalno raste, da bi krajem avgusta nadmašio 13 i po hiljada.

Prostor za brže i veće zapošljavanje često sužavaju i određena nesamoupravna ponašanja u organizacijama udruženog rada, kao što je zloupotreba mogućnosti za-

snivanja radnog odnosa na određeno vrijeme bez javnog oglašavanja, nepridržavanje utvrdjenog prioriteta kod zapošljavanja, vođenje prekovremenog rada i rada po ugovoru o djelu i slično. I upravo suzbijanje i eliminisanje ovakvih i sličnih pojava predstavlja široko polje za djelovanje Sindikata - sve do otvorene diferencijacije među članstvom. Stoga bi osnovna organizacija Saveza sindikata morala biti u prvim redovima kad je riječ o provođenju programa interventnog zapošljavanja i politike zapošljavanja uopšte, potencijalni odgovornost zbog evidentnih otpora koji se javljaju u nekim sredinama.

Rasprava o problematici zapošljavanja, na sinoćnoj sjednici Opštinskog vijeća Sindikata dotakla je i najnovije inicijative za rješavanje problema nezaposlenosti na nivou Republike - većim angažovanjem sredstava radnih ljudi i građana zavođenjem narodnog zajma i samopodrinosa. Međutim, u vezi s tim posebno je naglašeno da bi se uporedo sa ovom aktivnošću moralo obezbijediti i donošenje konkretnih programa zapošljavanja odnosno namjenskoj utroška ovih sredstava, jer bi se u protivnom moglo desiti da ona ostanu jednim dijelom neiskorištena. N. STANOJEVIĆ - FAJKOVIĆ

VESNA PARUN NA TRIBINI DOMA KULTURE U BANJALUCI

Izuzetno književno veče

BANJALUKA, 20. septembra - Vesna Parun, pjesnikinja iz Zagreba, posljednjih nekoliko mjeseci je u žiži interesovanja jugoslovenske javnosti. Povod za ovo naglo interesovanje nije, nažalost, njeno izuzetno pjesništvo već govori na posljednjem kongresu jugoslovenskih pisaca, govor čestit i silan toliko da je jedna grupa pisaca predložila da on bude usvojen kao zvanična poruka Kongresa.

Vesna Parun je ovih dana gost Banjalučana: bila je u Vazduhoplovnom zavodu „Kosmos“, Gimnaziji, Domu kulture a danas će svojom poeziju govoriti i u Laktašima. Sa Vesnom Parun je u Banjaluku doputovala i Branka Cvitković, glumica Hrvatskog narodnog kazališta, koja je govorila poeziju Parunove.

Teško je u nekoliko redaka prenijeti atmosferu koja je, zahvalju-

UOČI DRUGOG JUGOSLOVENSKOG SIMPOZIJUMA O CELULOZI I PAPIRU

Doprinos razvoju

● **Na ovom skupu podnijele referate pedeset domaćih i inostranih stručnjaka za celulozno-papirnu industriju**

BANJALUKA, 20. septembra — Na Drugom jugoslovenskom simpozijumu o celulozi i papiru, koji će se 26. i 27. septembra ove godine održati u Banjaluci, biće podneseno oko 50 referata iz oblasti celulozno-papirne industrije kod nas i u svijetu. Osim domaćih stručnjaka i naučnih radnika iz ove oblasti na simpozijumu će govoriti i eksperti iz Austrije, Italije, Francuske, SR Njemačke, Švedske i Finske.

Ovo je danas saopšteno u razgovoru s novinarima održanom u SOUR-u UNICEP, koji je pokrovitelj ovog značajnog skupa. Radna organizacija Institut za naučnoistraživački rad, razvoj i projektovanje UNICEP-a je organizator Simpozijuma.

Svi domaći referati koji će biti podneseni na Simpozijumu plod su, kako je rečeno, dugog naučnoistraživačkog rada i dosadašnjih iskustava u oblasti celulozno-papirne industrije. Zato su oni od izuzetnog značaja za dalje unapređenje proizvodnje, zamjene uvoznih sirovina i repromaterijala domaćim, racionalniju potrošnju sirovina i energije i bolju zaštitu životne i radne okoline. Sva ta pitanja biće obrađena kroz pripremljene radove. Većina od njih, pored naučnog fundamentalnog istraži-

vanja, daju rješenja koja se brže mogu primijeniti ili su već u primjeni u proizvodnji u našim fabrikama celuloze i papira.

Posebno značajno pitanje o kojem će biti riječi je zaštita čovjekove okoline pošto se zna da je celulozna industrija najveći zagađivač. Traže se odgovori na pitanje kako se može efikasnije zaštititi čovjekova okolina od hemijskih sredstava kojima barata ova industrija.

Predstojeći Simpozijum, istaknuto je danas, biće i prilika za pobliže kontakte domaćih i inostranih stručnjaka u ovoj oblasti, jer bar do sada naši stručnjaci nisu imali prilike da više saraduju s inostranim. U svijetu je pojava ovakvih skupova ali jugoslovenski eksperti malo su ih posjecivali.

Ovo je mjesto gdje će se, osim prezentiranja rezultata, moći trasa-ri dalji pravci aktivnosti u istraživanjima i posebno u povezivanju svih potencijala koji mogu doprinijeti brzom razvoju celulozno-papirne industrije i oslobađanju njene prevelike zavisnosti od uvoza opreme i tehnologije, što je možda centralno pitanje.

Svi referati sa Simpozijuma biće nakon njegovog završetka objavljivi u posebnoj publikaciji o ovom skupu. P. MATAVULJ

SKUPŠTINA OPŠTINE LAKTAŠI O POSLOVANJU PRIVREDE

Rasli i dohodak i gubici

I ovog puta delegati traženi telefonom, mada se raspravljalo o izuzetno značajnim temama

LAKTAŠI, 20. septembra — Na današnjoj sjednici Skupštine opštine Laktaši, između ostalog, razmatrana je analiza poslovanja organizacija udruženog rada, privrede i društvenih djelatnosti, u prvom polugodištu ove godine.

Mjerenje stopama rasta ukupnog prihoda, dohotka i akumulacije može se ocijeniti da su ostvareni dobri finansijski rezultati. Da je nepričajna realizacija bila manja, vjerovatno bi poslovanje nekih organizacija bilo mnogo bolje. Uz „Stateks“, koji u ukupnom dohotku opštine učestvuje sa više od 40 odsto, dobre poslovne rezultate ostvarili su Fabrika signalnih uređaja, Radna organizacija „Plin“, Irgovina i usluga. U isto vrijeme ostvaren je visok iznos gubitaka od 52,5 miliona dinara, a ostvarilo ga je pet organizacija udruženog rada.

Na zajedničkoj sjednici danas je izabran i zamjenik predsjednika Izvršnog odbora Skupštine opštine. Ta dužnost povjerava se Stanki Cegar, diplomiranom ekonomisti iz organa uprave Skupštine opštine.

Na odvojenim sjednicama ili sjednicama u ravnopravnom djelokolu usvojeno je više drugih akata. Tako je, između ostalog, usvojena odluka o osnivanju nove ugostiteljske radne organizacije „Vilenik“, te program berbe kuku-ruza i program jesenje sjetve.

Karakteristika današnje, kao i nekih ranijih sjednica je slab odaziv delegata. I danas su ih morali zvati telefonima i dovoziti društvenim autima da bi sjednica počela sa više od sata zakašnjenja.

B. DAVIDOVIĆ

U MJESNOJ ZAJEDNICI BRANEŠCI KOD ČELINCA

Dodatni samodoprinos

Sutra referendum na kome će se građani i radni ljudi izjasniti da li će u narednih pet godina osim opštinskog davati i poseban mjesni samodoprinos

ČELINAC, 20. septembra — Više stotina radnih ljudi i građana iz Mjesne zajednice Branešci će se na sutrašnjem referendumu (nedjelja) izjasniti da li će u narednih pet godina osim opštinskog uplaćivati i dodatni samodoprinos za komunalije. Odlukom o raspisivanju referenduma i uplaćivanju samodoprinos, između ostalog, predviđeno je da se do 1990. godine prikupi 12 miliona dinara. Sredstva će se usmjeriti za izgradnju prostorija zdravstvene ambulante, mjesnog uređa i mjesne zajednice, kao i prostora za potrebe PTT usluga i telefonske linije od stare Dubrave do Branešca od 4,5 kilometra. Dio sredstava će se angažovati i za održavanje postojećih komunalnih objekata.

Branešani su među prvim u komuni elektrificirali domove, izgradili više kilometara niskonaponske, dalekovodne i vodovodne mreže, kao i seoskih puteva. Sa ostalim radnim ljudima i građanima ove opštine 17 godina uplaćuju opštinski samodoprinos za komunalnu izgradnju, razvoj školstva i zdravstva. Vlasitim i sredstvima šire društvene zajednice novitozgradjenim putem svakodnevno saobraćaju autobus od Banjaluke do Branešca. Izgrađena je nova osmorazredna škola, fiskulturna sala, trgovinska radnja, prostor za otkup poljoprivrednih proizvoda i poljoprivredna apoteka.

Sv. M.

IZ OKRUŽNOG SUDA U BANJALUCI

Za ubicu — psihijatrijsko liječenje

BANJALUKA, 20. septembra — Zbog ubistva Mladena Rudonjica (28) iz sela Kremna kod Prnjavora, danas je u Okružnom sudu u Banjaluci Radovanu Goranoviću (55) iz istog sela izrečena mjera obaveznog psihijatrijskog liječenja u odgovarajućoj zdravstvenoj ustanovi, čiji će prestanak sud odrediti kad bude smatrao da je ono bespotrebno. Mjeru je izreklo Veliko vijeće kojem je predsjedavao sudija Nenad Balaban.

Do ubistva Mladena Rudonjica došlo je prilikom njegove svade sa Goranovićem, koju je izazvao ubica psujući i vrijeđajući patriotsko osjećanje u dvorištu kuće Radova-

na Nunića 3. juna ove godine. Kad mu je Rudonjić rekao da ne psuje, ovaj je izvadio nož i jednim udarcem usmrtio nesrećnog mladića.

Prema izjavama svjedoka Goranović se ni u normalnim prilikama nije normalno ponašao.

Tokom postupka, prema izjavama svjedoka, nalazu lekara vještaka dr Zaima Bilalbegovića i dr Bogdana Stojkovića, iz ponašanja Radovana Goranovića utvrđeno je da se radi o osobi koja boluje od šizofrenije, sa prisutnim idejama veličine, vlastite moći i osjećanjem prava na raspolaganje ljudskim životima.

M. D.

U DONJOJ ORAHOVI KOD KOTOR—VAROŠA

Poginuo drvosječa

BANJALUKA, 20. septembra — Juče oko 14.30 sati, rezući drva u šumi, u selu Donja Orahova nesretnim slučajem život je izgubio Ekrem Curkić (32) iz Donje Orahove.

Prema riječima sudije Nenada Balabana prije nego što će tragedija dogoditi Curkić je u podnožju padine na kojoj se šuma nalazila,

motornom pilom rezaio debla koja su obarali njegovi otac, sestra i snaha. U jednom trenutku, kada je padalo jedno oboreno drvo, on od rada motorne pile najvjerovatnije nije čuo upozorenje, pa je nesrećnog Curkića udarilo u glavu i grudni koš i usmrtilo.

Istraga je u toku.

M. D.

U TVRDAVI KASTEL

Pronađen leš

BANJALUKA, 20. septembra — Juče je u tvrđavi Kastel pronađen mrtav Svetozar Todorović (56) iz Banjaluke.

Obdukcijom je utvrđeno da je u pitanju prirodna smrt, koja je nastala zbog unutrašnjeg krvarenja usljed ciroze jetre.

M. D.

Prijedorski planinari na Olimpi

USPJEH PLANINARA PRIJEDORSKE „KLEKOVAČE“

Na „krovu bogova“

BANJALUKA, 20. septembra — Sa pohoda na Olimp vratila su se planinari Planinarskog društva „Klekovača“ iz Prijedora, jednog od najaktivnijih planinarskih društava u Bosni i Hercegovini. U Grčku su proveli osam nezaboravnih dana. Neumorni planinari „Klekovače“ pored toga što su se popeli na nadmorsku visinu od 2917 metara, obišli su mnogobrojne znamenitosti od kojih su im se, kako rekoše, najviše sviđele Meteori, osmo svjetsko čudo, stjecište alpinista iz cijelog svijeta.

Od pedeset planinara „Klekovača“, koliko ih je pošlo u Grčku, na sam vrh uspjelo se popeti dvadesetak najupornijih.

S. HADŽIĆ

BANJALUKA

AEROZAGADENJE

Prema podacima dobijenim od banjalučkog Instituta zaštitu za 19. i 20. septembar 1985. godine, koncentracija sumpordoksida po kubnom metru izmjerena je u Centru 42, Mejdanu 50, Vrbani 47, Česmi 47 i Delibašima 151 mikrograma. Dozvoljena gornja granica kratkotrajne koncentracije iznosi 500, a dugotrajne 150 mikrograma.

Koncentracija čađi po kubnom metru izmjerena je u Centru 29, Mejdanu 18, Vrbani 33, Česmi 5, Delibašima selu 10, a dozvoljena gornja granica i kratkotrajne i dugotrajne koncentracije je 150 mikrograma.

KATASTROFALNI ZEMLJOTRES U MEKSIKU

HILJADE POGINULIH I POVRIJEDENIH

Potresna slika na ulici glavnog meksičkog grada

MEKSIKO, 20. septembra - Sve je počelo juče u 7 sati i 19 minuta, kada se usunli glavni grad, odjednom probudio. To se ljujalo poput broda. Zgrade su se savijale i pucale, rušile se i zatrpavale svečano ukrašene ulice grada, koji je samo prije četiri dana proslavio 175 godišnjicu meksičke nezavisnosti.

Bio je to katastrofalni zemljotres. Prema zvaničnim procjenama intenzitet kateklizme od koje je pucao asfalt i zemlja se otvarala bio je 7,8 stepeni po Rihterovoj skali. Samo dvj podioka stepena više i grad bi propao u podzemno jezero, na kome su ga nekada davno izgradile Asteke otimajući ga vodi.

Ruševine - masovne grobnice

Uspaničeni ljudi izleteli su na ulice, iskrvavljeni, prekriveni prašinom. Intenzivno su jurili naokolo pitajući za najmilije. Malo ko je u tim trenucima mogao doprijeti šta se to zbilo.

Grad se na talasima stihije ljujao puna tri minuta. I najotpornije zgrade u centralnim opštinama Roma, Morelos, Gerero, Tlatelolko i Mercedes počele su da padaju, kao kule od karata. Beton je gnječio usnule stanare, strani turisti su ginuli u hotelima duž luksuzne Avenije „Reforma“. Vladini službenici, koji su poranili na posao, otišli su u smrt. Pale su zgrade ministarstva komunikacija, ribolova, komunikacijska kula je planula u razularenju buktinju i time su prekinute sve veze Meksika sa svijetom.

Poslije prvog udara, zemlja se u Siudad Meksiku tresla još tridesetak puta. Novi potresi odnosili su i nove žrtve, već oštećene zgrade su se rušile, lančano su eksplodirale instalacije gasa. Nestalo je vode, struje, telefoni su naglo prestali da rade.

● Zgrade u centru Siudad Meksika pale kao kule od karata ● Zemljotres je bio jačine 7,8 stepeni po Rihterovoj skali, a da je bio samo za dva podioka stepena jači glavni grad bi potonuo u podzemno jezero na kome je podignut ● Svi Jugosloveni dobro

U gradu, potonulom u dim i smog, nastala je panika. Ljudi koji su krenuli na posao okretali su u panici vozila da se vrate kućama. Iz metroa je kurljalo podivljala rulja iz bezumljenih ljudi, koji su bježali iz uzdrhtalih zemljanih njedara. Neki su ostali blokirani u vozovima, u mrklom mraku, na 20 metara ispod površine zemlje.

Kvartovi Tlatelolko i Roma, za tri minuta, postali su masovna grobnica. Niko još pouzdano ne može da kaže koliko je ljudi poginulo, koliko ih je ranjeno i zatrpao u ruševinama nekada prelijepog centra glavnog grada.

Solidarnost na svakom koraku

Do ove tragedije glavnog grada ponosnih potomaka Asteke došlo je samo godinu dana poslije strahovite eksplozije rafinerije nafte u kojoj je stradalo više od tri hiljade ljudi.

Večernji listovi izašli su na ulice sa velikim naslovima: „O, bože“, „Tragedija“, „Smrt“. Tako je u centru. U kvartovima na okolnim

Siudad Meksiko sav u ruševinama

TELEGRAM SSRNJ

BEOGRAD, 20. septembra - Savezna konferencija socijalističkog saveza radnog naroda Jugoslavije je uputila telegram saučesća vladajućoj Revolucionarnoj institucionajnoj partiji Meksika (PRI) povodom zemljotresa u toj zemlji.

Povodom katastrofalnog zemljotresa, koji je pogodio vaš glavni grad i druga mjesta i koji je prouzrokovao velike ljudske i materijalne žrtve, primile u ime Socijalističkog saveza radnog naroda Jugoslavije, najiskrenije saučesće. Molimo da porodicama nastradalih i čitavom narodu prijateljskog Meksika, prenesete naše duboko saosjećanje“, kaže se u telegramu.

VLAJKOVIČEVO SAUČESĆE

BEOGRAD, 20. septembra (Tanjug) - Povodom katastrofalnog zemljotresa koji je pogodio Sjedinjene Države Meksika, predsjednik Predsjedništva SFRJ Radovan Vlačković je u ime Predsjedništva SFRJ uputio meksičkom predsjedniku Miguelu de la Madridu telegram sa izrazima dubokog saučesća i solidarnosti.

Ne zna se ni broj zatrpelih. Ispod ruševina se i dalje mogu čuti jauci dozivanja.

Kao i u svim velikim nesrećama i ovdje nisu usamljeni slučajevi herojstva i samopožrtvovanja. Obični prolaznici, često djeca, zatečeni na ulicama, ulazili su u ruševine i izvlačili ranjene i preživjele. Neki nisu više izašli...

brežuljcima - mir. I tamo se zemlja tresla, ali posljedica, izuzev straha i panike, nije bilo.

Dopisnik Tanjuga stupio je u kontakt sa svim Jugoslovenima, koji rade u jugoslovenskoj ambasadi, u zajedničkom preduzeću „Energo-mex“ i drugdje. Svi su dobro, živi i zdravi. Poručuju porodicama u zemlji da se ne brinu za njih, a neki već pružaju nesebičnu pomoć prijateljskom meksičkom narodu.

U Siudad Meksiku su već organizovana prihvatilišta, ali će mnogi ljudi ipak provesti noć na pločniku, uz zvuke sirena i bolne jauke.

Prema nezvaničnim procjenama iz krugova bliskih meksičkom Ministarstvu unutrašnjih poslova, u katastrofalnom zemljotresu, koji je juče ujutro razorio centar Siudad Meksika, poginulo je ili povrijeđeno oko deset hiljada ljudi. Do sinoć je ispod ruševina izvučeno oko 250 mrtvih. S druge strane, gradonačelnik Meksika Ramon Akure je izjavio da je do sada

evidentirano oko pet hiljada povrijeđenih, dok se najmanje hiljadu nalazi još zatrpao ispod ruševina. Za njihove živote se vodi požrtvovana i neprekidna bitka.

Ono što ohrabruje u cijeloj ovoj nesreći je velika solidarnost Meksikanaca, njihova visoka građanska svijest i disciplina. Crveni krst, koji ovdje ima funkciju hitne pomoći i civilne zaštite, dospio je u situaciju da odbija dobrovoljne davaoce krvi, jer je imaju više nego u dovoljnim količinama.

Počelo raščišćavanje

Prašina i dim poslije razornog zemljotresa nisu se ni slegla već su spasilačke ekipe vojske, Crvenog krsta i dobrovoljaca počele raščišćavanje.

Vodi se i bitka sa gasom koji curi iz oštećenih instalacija i prijete centru grada požarom.

Grad je i dalje odsječen od svijeta i unutrašnjosti zemlje i teško se dobijaju podaci o posljednjim u tri savezne države Meksika, blizu epicentra, koji se nalazio na oko 350 kilometara jugozapadno od meksičke pacifičke obale. Ima nekoliko stotina žrtava u državi Micuacan, dok su luksuzna ljetovališta Akapulco i Iktapa - Siuatanekeho prilično oštećena, a neki hoteli evakuisani i određeni za rušenje.

Uprkos kasnim noćnim satima, predsjednik Miguel de la Madrid ponovo obilazi razrušeni i u bol zavijeni grad. Slike razaranja se ne mogu opisati. Neke su višespratne srušene do temelja, sa drugih je otpala fasada, a gvožđe iz armi-

KATASTROFALNI POTRESI KROZ STOLJEĆA

- 1797. Kito, Ekvador, 40.000 žrtava
- 1755. - Lisabon, Portugal, 50.000 žrtava
- 1737. - Kalkuta, Indija, 300.000 žrtava
- 1693. Sicilija, Italija, 60.000 žrtava
- 1556. Sensi, Kina, 830.000 žrtava
- 1268. Sicilija, Italija 60.000 žrtava
- 836. Korint, Grčka 45.000 žrtava
- 526. La Kosta, Španija 200.000 žrtava

ranog betona visi poput izlomljenih udova. Meksiko je zadesila najveća katastrofa u istoriji, od koje će ova zemlja godinama trpeti posljedice. Došla je u vrijeme kada Meksiko prolazi kroz najtežu ekonomsku krizu i kada mu je svaka para neophodna za isplatu astronomskog duga od 90 milijardi dolara.

Slobodan ČAŠULE

SAOPŠTENJE SEKRETARIJATA ZA INFORMACIJE SKUPŠTINE SFRJ

U HIMNI — JUGOSLAVIJA

BEOGRAD, 20. septembra (Tanjug) - Sekretariat za Informacije Skupštine SFRJ izdao je danas sljedeće saopštenje: „Prema pisanju pojedinih dnevnih listova („Politika“, „Borba“ i drugih) na simpozijumu „Jugoslovensko rodoljublje danas - bratstvo-jedinstvo Jugoslavije“, koji je održan u Ivangradu, iznesena je tvrdnja o tome da je prilikom konkursu za tekstove jugoslovenske himne traženo odase ne pominje ime Jugoslavija.

U vezi s tim Sekretariat za informacije Skupštine SFRJ obavještava javnost da nedavno provedeni konkurs za himnu SFRJ, raspisan od Komisije Skupštine SFRJ za izradu prijedloga o utvrđivanju himne SFRJ sadrži ime - Jugoslavija, što se vidi iz uslova propisanih u konkursu.

Za tekst himne SFRJ zahtijevano je da treba na poetski i lako pjevljiv način da izrazi naplementitija osjećanja naroda i narodnosti SFRJ,

borbenost i revolucionarnost za koje je vezano radanje SFRJ, bratstvo i jedinstvo jugoslovenskih naroda i narodnosti i slobodu rada, duha i stvaralaštva građana Jugoslavije. Taj tekst treba da bude napisan na jednom od jezika naroda ili narodnosti Jugoslavije.

Prema tome, neistinita je tvrdnja da se prilikom raspisivanja posljednjeg konkursa za himnu SFRJ, ili tokom njegovog trajanja, tražilo da se ne pominje ime Jugoslavija; ističe se u saopštenju Sekretarijata za informacije Skupštine SFRJ.

POVODOM PRVOG SLUČAJA OBOLJENJA OD SIDE U JUGOSLAVIJI

Bolesnik nije opasan

FESTIVAL JUGOSLOVENSKE HRANE U TOKIJU

Karapandža za Japance

TOKIO, 20. septembra — U poznatom tokijskom hotelu „Imperijal“ otvoren je festival jugoslovenske hrane i pića, kao jedna od akcija u okviru nastojanja da se ostvari što širi plasman jugoslovenskih prehrambenih proizvoda na japanskom tržištu. Festival je otvorio ambasador SFRJ Ilija Topalovski.

Jugoslovensku hranu u hotelu „Imperijal“ priprema poznati kuhar zagrebačkog hotela „Espianade“ Stevo Karapandža, kome je japanska štampa dala širok publicitet. U okviru festivala će učestvovati i jugoslovenski pijanista Dražen Boić sa prigodnim programom zabavne muzike.

BEOGRAD, 19. septembra (Tanjug) — Profesor dr Dragomir Dilić sa Infektivne klinike u Beogradu potvrdio je da je bolesnik kod koga je utvrđena bolest — sida, koja se klinički manifestovala u vidu tzv. Kaposijevog sarkoma — često putovao i duže boravio u inostranstvu. Profesor je rekao da je mogućnost prenošenja side - ograničena. Ova bolest se može prenijeti samo preko krvi, što znači da bolesnik nije opasan za okolinu u kojoj se kreće.

NESHVATLJIVO, ALI ISTINITO

Devize na otpadu

Kako je propalo i ko je odgovoran za dvije hiljade tona kanalizacionih cijevi koje su inostranom kupcu otpremjene prošle godine iz Iljaške Željezara, ali su propale u luci u Kardeljevu?

ZENICA, 20. septembra (Tanjug) — Tek se ovih dana saznalo za sudbinu dvije hiljade tona kanalizacionih cijevi, koje je prošle godine inostranom kupcu, posredstvom „RMK Prometa“ iz Zenice, prodala Željezara iz Iljaša.

Od dobre devizne zarade sada nema ništa. Kako piše „Metalurg“, glasilo Rudarsko-metalurškog kombinata Zenica, u okviru kojeg i posluje iljaška Željezara, cijevi su uglavnom propale. Pojelaj ih rade u luci u Kardeljevu, jer su godinu dana bile izložene vremenskim nepogodama.

Nakon godinu dana isti kupac obnavlja zahtjev za tih dvije hiljade tona cijevi. Metalurzi iz Iljaša poslaće nove cijevi, jer valja obraz sačuvati.

Nema ekonomske računice, kažu stručnjaci, da se ovdje razrađene cijevi ponovo vrata u Iljaš na reparaciju, jer bi tada bila skuplja „pita no tepsija“. Nešto zdraviji cijevi probaće se i ponuditi domaćem tržištu, kako bi se šteta bar donekle nadoknadila, a ostatak će kao staro gvožđe ponovo završiti u metalurškim pećima.

Šta će, međutim, biti sa onima koji su za ovo odgovorni, za sadase ne zna. Kako će se oni izliječiti od bolesti nazvane nemarnost i odsustvo savjesti i odgovornosti?

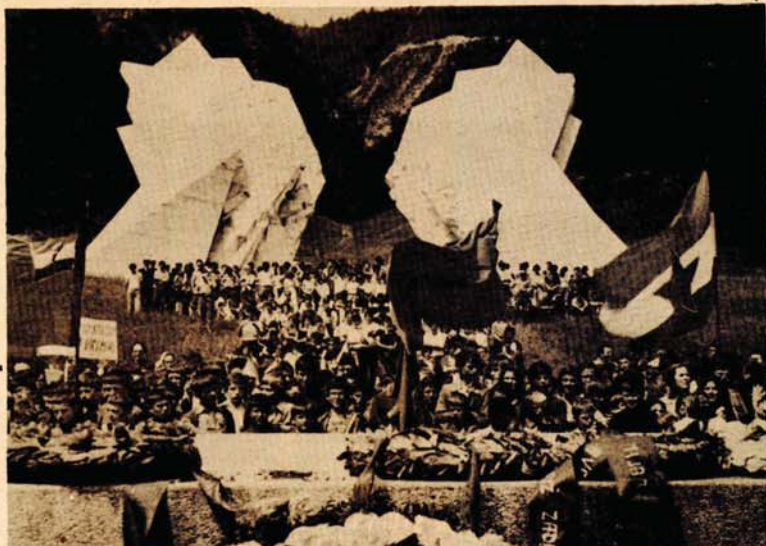

U Ivankogradu je od 15. do 17. septembra ove godine održan simpozijum „Jugoslovensko rodoljublje danas“ o temi: „Bratstvo i jedinstvo - Jugoslavija“. Prethodno su, u prijedodnevima časovima, 15. septembra, održani „Dani jugoslovenske rodoljubive poezije“ na kojima su svoje stihove govorili Ciril Zlobec, Boro Radović, Enver Derdeku, Dara Sekulić, Tito Bilopavlović, Milo Krailj, Doko Stojčić, Sreten Perović, Trifun Stojanovski, Pavle Popović, Mošo Odaković, Vučica Rešin-Tucić i Ivan Keković.

Stihove pjesnika boraca Mirka Banjevića, Vladimira Nazora, Ivana Gorana Kovačića, Jovana Popovića, Koste Racina, Branka Čopića, Skendera Kulenovića i Vukajila Kukulja govorili su zatim glumci Crnogorskog narodnog pozorišta.

odnosno simpozijum „Jugoslovensko rodoljublje danas“, čiji je rad bio praćen i prihvaćen širom Jugoslavije. To je, kako je naglašeno, tema uvijek naša i uvijek aktuelna na ovim našim jugoslovenskim prostorima. Pa nije čudo što su radnici „Jugoplastike“ iz Splita i „Ivo Lole“ iz Rakovice tražili da im se dostave materijali o jugoslovenskom rodoljublju u Ivankogradu.

Došlo je u našoj zemlji, očigledno, do ekspanzije nacionalizma, kontrarevolucije, iredente i patuljastog uskrasnica nekih ideja koje bi da nas okrenu jedne na druge, da nas razjedine i suprotstave u ime nekih poraženih i mračnih ideologija, čija su uskrasnica van civilizacijskih i demokratskih tokova, van čistog uma, čiste svijesti i isavjesti. Takve grupe i gru-

Stijeska - jedan od simbola našeg bratstva i zajedništva

SIMPOZIJUM „JUGOSLOVENSKO RODOLJUBLJE DANAS“

KUĆA AVNOJSKA

Bratstvo i jedinstvo - najpotrebnija lozinka

Ovu tradicionalnu manifestaciju otvorio je predsjednik Predsjedništva SR Crne Gore dr Branislav Šoškić koji je, između ostalog, rekao da je bratstvo i jedinstvo i danas naša najpotrebnija lozinka, naša nasušna potreba i naša prava odbrana protiv svih onih koji hoće da nas razbrate i razjedine.

- **Bratstvo i jedinstvo i danas je naša nasušna potreba i naša prava odbrana protiv svih onih koji hoće da nas razbrate i razjedine**
- **Zamajac razvoja je u našim rukama, a iz krize će se najbolje izaci sa mladim, obrazovanim i obdarenim ljudima - onima kojima je na srcu samoupravna, nesvrstana Titova Jugoslavija**

NEKA NOVA GEOGRAFIJA

J danas, nakon AVNOJA, javljaju se glasici - glasovi brižebolnih akademika i samozvanih historičara koji se već dugo glasno zalažu za neku treću Jugoslaviju, koja je bi bila AVNOJ-ska i čija bi traća geografija bila krojena i skrojena nacionalističkim makakama, a čijeva koncipirana zovna kraljica, zovno klerikalnih i banovinskih mapa - reklo je Jassem Brković. Dakle, svakakvih bi tu konaca i zakrpa bilo, osim onih klasnih i socijalističkih!

Nije nimalo slučajno što je ova jugoslovenska manifestacija održana u Ivankogradu, gradu na Limu, u kome je 21. jula 1941. formiran Prvi narodnooslobodilački odbor Narodnog oslobođenja Jugoslavije originalna pojava u istoriji naše revolucije.

I, kako je istaknuto na simpozijumu, nije slučajno da je u Ivankogradu prošle godine, spontano i jedinstveno, proradio okrugli sto,

plice, lažni slobodari i umišljeni narodni dušebrižnici pokušavaju da našoj revoluciji i partiji ospore i ono što se osporiti ne može i što spada u epohalna istorijska ostvarenja.

U posljednje vrijeme dolazi do nastroja i na one najsvjetlije i najosnovnije tekovine kao što je bratstvo i jedinstvo svih jugoslovenskih naroda i narodnosti, pa se ovogodišnja tema simpozijuma ne zove slučajno „Bratstvo i jedinstvo - Jugoslavija“.

Iskompromitovali smo naše velike rezultate

Mnogi učesnici u raspravi zapitali su se zašto se iznova javljaju politički i kulturni pravci koji osporavaju naše slovensko porijeklo, a samim tim i jugoslovensko bratstvo i jedinstvo. Manifestacije takve vrste, rečeno je, odražavaju ponovo jačanje političke reakcije koja je istorijski opovrgnuta i kojoj nije na srcu samoupravna nesvrstana Jugoslavija.

Jedan učesnik u raspravi zapitao se da li bi danas bilo moguće stvoriti Prvu proletersku brigadu od boraca iz svih krajeva zemlje - njegov odgovor je negativan.

U ratu nam nije bilo važno ko smo i šta smo i to je trajalo sve dok nisu počele podjele, ograde između naših republika i pokrajina,

„pašaluci“ koji su uzeli maha. Iskompromitovali smo naše velike rezultate, a izlaz treba tražiti u stvarnom postavljanju radničke klase na pravo mjesto - da radnička klasa uzme vlast u privrednim pitanjima od dna do vrha. U tom smislu, naglašeno je, neophodna je samoupravna jugoslovenska integracija.

Mnogi učesnici u raspravi osvrnuli su se na ekonomske teškoće i istakli potrebu da interesi moraju biti jugoslovenski, jer nema nikakvih bitnih ekonomskih interesa republika koji ne bi u isto vrijeme bili interesi Jugoslavije i obrnuto. Kad je Jugoslavija imala visoku stopu rasta, svaka naša republika se brzo razvijala, a najbrže su se razvijali nerazvijeni i jaz se između razvijenih i nerazvijenih smanjivao. Kad je Jugoslavija imala nisku stopu rasta, svako je imao nisku stopu rasta, a najviše su stradali nerazvijeni.

Na simpozijumu je istaknuto da ekonomske teškoće i jesu i nisu teškoće: ima tu i normalnih kriza i procesa koji su, po svojoj suštini i načinu pojave, svjetski, pa čak i zakoniti u određenim društvenim uslovima. Tačno je da nam je kriza u kući, ali je takođe tačno da nam ne smije zahvatiti temelje kuće i doći do stijena. Jer, naša kuća je avnojska kuća i ona će uz naše jedinstvo, predaniji rad i bolju organizaciju izdržati sve potrese i sve teškoće, jer je u teškoćama nastala. Kuća je stvorena krvlju svih njenih žitelja. Ako zatreba, mora se braniti i odbraniti na isti način.

Poruka ovogodišnjeg simpozijuma u Ivankogradu je jasna: Zamajac razvoja je u našim rukama, a iz krize

VLASTOLJUPCI

„Učestvujući u raspravi, doktor Dušan Ičević je došao da je uobičajeno da se bratstvom i jedinstvom obuhvataju samo nacionalni odnosi. Oni po njemu svakako jesu bitni ali bratstvo i jedinstvo nisu samo nacionalna kategorija. On je precizirao da nacija nije stoljeni kolektiv. Ona je svojevrsni medijum klasne borbe u kojoj je osobena klasna borba suprotstavljenih skupina oko viška rada kod nas između radne klase i tehnobirokratije. Pokusaj takozvanog klasnog i nacionalnog izmljenja služi upravljačkim slojevima da održe svoju neprikosnovanu vlast. Vlastoljupci se pretvaraju u rodoljupce, da bi ga držali u podaništvu.“

će se najbolje izaci sa mladim, obrazovanim i obdarenim ljudima - ljudima kojima je na srcu samoupravna, nesvrstana, Titova Jugoslavija.

Slobodan VUKOVIĆ

IZ „ČAJAVČEVE“ FABRIKE SIGNALNIH UREĐAJA U LAKTAŠIMA

Uvijek novi signali

Svaki novi susret sa fabrikom signalnih uređaja u Laktašima, jednim od prvenaca „Čajaveca“ van matične lokacije u Banjaluci, pruža čovjekovom oku i saznanju nešto novo. Promjene naprijed i nabolje vrlo su vidljive u ovom kolektivu, koji je, uz sve „prodajne“ probleme svake nove proizvodnje, stasavao i od starta poslovao bolje nego što smo navikli od novih pogona. Pogotovo ako su izgrađeni u kraju bez industrijske tradicije. Dobro utrođan program, osvojen u RO „Elektromehnika“ i prenesen prije deset godina u Laktaše, danas je jedna od okosnica ove RO.

I DO NAJUDALJENIJH TRŽIŠTA

„Signal“ iz Laktaša dopirli su do Italije, Francuske, ČSSR, Švedske i Danske. U okviru „Jugo A“ programa zaplovili su i preko Atlantika, u zemlju koja je sinonim za automobil i tehnički napredak uopšte. Trenutno je potražnja takva da 560 zaposlenih ne mogu na vrijeme da udovolje potrebama. Snabdijevanje reprod materijalom-pogotovo uvoznim onemogućava da proizvodnja bude veća, a kupci zadovoljniji.

Dva dislocirana pogona - u Kriškovcima i Bakincima - približila su radna mjesta i mjesta stanovanja. Uz minimalna sredstva za adaptaciju i opremanje ustupljenog prostora (napuštenih školskih zgrada) dobijen je novi proizvodni prostor i otvorena nova radna mjesta. „Čajavec“ je povećao proizvodnju i sigurnije riješio izradu ambalaže.

Za posljednje dvije i po godine uposleno je 160 novih radnika, premdaj je istovremeno povećan stepen automatizacije proizvodnje. Sve su rjeđe, inače često prisutne-uporedbe LD i onog drugog, što se poslije podne ostvari na nivju. I kada su prisutne, polako naginju na stanju ličnog dohotka. Zato je sve manje „bolovanja“ u

sezoni poljskih radova, a produktivnost je sve veća.

OSJETAN RAST PROIZVODNJE

U usvojenoj poslovnoj politici za ovu godinu centralno mjesto zauzima prerađivački fizičkog obima proizvodnje. Povećanje od preko 20 procenata tri i po puta je veće od rasta industrijske proizvodnje Republike.

U Laktašima rade pet proizvoda za „Jugo-Amerika“ program. Ovdje je ovaj program prihvaćen izuzetno ozbiljno. Priprema se realizacija zaključaka Poslovnog odbora RO Elektromehnika, da se ova proizvodnja izdvoji u posebnu organizacionu cjelinu.

„U prvih šest mjeseci izvezli smo više robe nego za čitavu prošlu godinu, kaže Nenad

Baštinac, direktor Fabrike signalnih uređaja. Do kraja godine ovaj tempo nesamo da će se održati, već će se i pojačati. Istovremeno će se okončati realizacija ulaganja, koja su u toku, čime će se stvoriti uslovi za dalji rast obima proizvodnje.

ZARADA PREMA REZULTATIMA RADA

Nije proizvodnja jedina briga zaposlenih u FSU. U fabrici je otvorena ambulanta u kojoj se ne čeka dugo na ljekarski pregled. Sportski život i kulturni rad ovdje su u funkciji pripreme ljudi na napore proizvodnje. Na gradivljevanje je u funkciji rezultata. Između 30-35 procenata LD je isključivo ovisno o rezultatu rada. Na samoupravan način se odlučuje o tome koji radnici radom zaslužuju kadrovske stanove. Dešava se da se na listi za takav stan nađe i neki stružnjak, čije ime nije na listi prioriteta. Predlažu ga radnici iz proizvodnje na osnovu rada i ostvarenih rezultata.

O nekim poslovima, koji su u toku, a razvijaju se vlastitim snagama, ovdje neće da govore. Reći će - kažu - kada dođe do rezultata. U FSU Laktaša uvijek se nešto dešava. Nešto novo. U funkciji proizvodnje.

M. KALAJDŽIĆ

Od obima i kvaliteta proizvodnje zavise i zarade

Stanko Čosić oprao je dragi kamen

Živko Kotur pogleda obalu

Mulj korita Save: Živković, Čosić i Kotur otkrivaju mošti

Posljednje svjetlo prije strašne noći, bio je bljesak munjevitog noža i vrisak bijel još i sad u sljepoći. I bijela krvnikova koža: jer do pojasa svi su bili goli i tako nagi oči su nam boli.

(Ivan Goran Kovačić)

Posljednja suza dragog kamena

●Nijemo svjedočanstvo pored vode još jednom je poremetilo mir beskraje mogile ljudskog stradanja

Dvadeseti septembar. Groblje na Gradini. Rijeka je ponovo progovorila. Nizvodno od Jasenovca mir obala Save još jednom je poremetio dolazak ljudi. Ovdje, pored bosanskog sela Donja Gradina, na desnoj obali, savršenu tlinu rijeke doskora je, pogđekade, remeti tihi klepet krila uz obavezan pisak kakvog jata gusaka.

Od prošle nedjelje obala pod Gradinom nije mirna. Vazduh nad snenom koncem tupe ječi od udara lopata po mulju. Radnici Memorijalnog muzeja Spomen-područja Jasenovac, poslije otkrića nove grobnice na najvećem jasenovačkom gubilištu, prionuli su na posao da ustanove šta je rijeka otkrila, povlačeći svoje vode, do-dugo godina-neupamćenog niskog vodostaja.

GROBNICA NAJVEĆEG GUBILIŠTA

Četrdeset nijemih ljeta, četrdeset godina tišine, prošlo je od posljednjih pogroma koncerna Jasenovca, po broju žrtava trećeg koncentracijskog logora u porobljenoj Evropi tih ratnih godina. Na 210 kvadratnih kilometara, koliko iznosi ukupna površina Spomen-područja Jasenovac, računalo se da je pobijeno oko 700.000 ljudi, kojih sahranjeni u danas poznatih 200 monsturno-grobnica, od kojih su 163 ispitane.

Gradina je najveće stratište. Dosađajna saznanja govore da je na 57.000 kvadratnih metara sahranjeno više od 360.000 ljudi. To su bili zatočnici logora, ili hapšenici direktno iz transporta dovedeni na gubilište.

Na gradinskoj obali 1982. godine otkrivena je nepoznata grobnica. Brigadisti ORA „Jasenovac“, omladinci iz cijele zemlje, pomogli su 1983. da se mošti pogubljenih sahrane na Spomen-području Gradine.

Nedaleko od te grobnice, ove nedjelje, pojavila se još jedna. Stanko Čosić, kustos Muzeja u Jasenovcu, kaže:

„Ovo je nova grobnica na starom stratištu. U obalnoj dužini od 15 i širini dvadeset metara, pronašli smo mnoštvo posmrtnih ostataka i ličnih predmeta pobijenih logoraša. Mošti smo nalazili u samom koritu rijeke, u mulju do obale, ali i u odronjenoj zemlji, kao i na samoj obali među rastinjem. To dokazuje da je ovo još jedno nepoznato mjesto gdje su sahranjeni logoraši.“

Inače Čosić objašnjava da je prije 40 godina obala Save bila desetak metara bliža današnjoj matici, ali je, pošto tok vode kod Gradine pravi veliku okuku, rijeka obrušila obalu nadlascima i po-

vlačenjem voda, pa je tako otkriveno i ovo groblje.

Ništa neobično, tvrdi Čosić, i misli da bi ubuduće trebalo očekivati da Sava pokaže svijetu još koje nepoznato djelo krvnika iz zloglasnog logora, u kojem je istorija zapisala da je aprila 1945. godine Uprava nastojala da likvidira sve, do posljednjeg zatočenika, da ne bi ostalo nikakvo svjedočanstvo o zločinima.

RIJEKA OTKRIVA TAJNE

O tome u brošuri „Spomen-područje Jasenovac“, autora Gojka Jokića, piše:

„Ustaška se uprava jasenovačkog logora počela pripremati na bijeg. Luburić je odlučio da pobije sve zatočenike, a logor i mjesto Jasenovac da pretvori u hrpu ruševina i pepela. Ovom operacijom uništenja napušta zloglasni Ljubo Miloš, naređujući da prije napuštanja Jasenovca treba likvidirati i posljednjeg zatočenika, da ne ostanu živi svjedoci.“

Nema živih, ali mrtve svjedoke je ponovo Sava otkrila. Nijemo svjedočanstvo pored vode još jednom je poremetilo mir beskraje mogile ljudskog stradanja.

Ovdje, na rijeci, u času iskopa našao se i Šemso Hodžić, predsjednik Republičkog komiteta za pitanje boraca i vojnih invalida SR Bosne i Hercegovine, zajedno sa Šavom Šućurom, aktivistom ovog Komiteta, zaduženog za Spomen-područje Gradina.

Hodžić kaže da je danas teško utvrditi kakva je ovo grobnica - nova pored starog stratišta. Ili nastavak iste grobnice - ali je sigurno da je to još jedan jasenovački trag. Ispitivanja na ovom području traju, i potrajće još dugo, to i načinjen avionski snimci pokazuju. Na fotografijama Gradine se vidi da su tu pohranjene kosti, ali koliko je toga, vidiće se kada se iskopa.

Radnici Mirko Živković i Živko Kotur zakopali su lopatom, zagazivši u rijeku, metar-dva od obale. I, tu izronile kosti.

Stanko Čosić, iz mulja, korak od vode, izvadio je - ogrlicu. Oprao je u rijeci mulj, i u ruci mu je na podnevnom suncu zasijao dragi kamen sa berdan. Bjelkast, kao malo purpurom obojen, u stvari roza - kamen.

Valjda tek opran, pustio je jednu kapljicu sa sebe.

Natren, prisutnima se učinilo da je to posljednja suza davne uspomene dirnute na novoj grobnici starog stratišta.

Dušan KEČMAN

ČETIRI RUSKINJE ZA ČETIRI KOZARČANINA

Jalta ih učinila srećnim

Srećni bračni par Bešlić: Julija i Hakija sa kćerkom Eminom

●Nakon Fidose iz Kijeva, životne sapatnice Hasana Hušidića, revolucionara i učesnika oktobarske revolucije, u Kozarac su se udale još tri Ruskinje: Julija iz Jalte i Nadežda i Ala iz Jevatorija u Sevastopoljskoj oblasti

I ako je ovdje riječ o mladom i srećnom braku Ruskinje Julije i Kozarčanina Hakije Bešlića treba se podjetiti i na bračni par Hušidić-Hasana i Fidose kojisu se na prvi pogled zagledali i zavoljeli još u vrijeme oktobarske revolucije. Poslije, u braku steškoše troje djece: kćerke Emini i Šefku i sina Jusufa.

Jusuif Hušidić je pukim slučajem ostao živ u vrijeme ratnog vihora na Kozari. Kasnije, poslije rata, on će svojim kćerkama podariti imena sestara i majke Fidose, a sinu Jusufu ime svoga oca, revolucionara, učesnika oktobarske revolucije, koji je u vrijeme kozarske ofanzive, da ne bi pao

živ u ruke Nijemcima na Kozari, prvo digao ruku na suprugu Fidosu, kćerke Emini i Šefku, pa onda i na sebe. Njihov zajednički grob je danas na kozarskom visu-Bašić poljani.

Jusuif Hušidić je danas penzioner OOUR-a DI „Jela“ i njegova je porodica sva na broju. Životna mu je želja da posjeti Kijev i rodno mjesto svoje majke Fidose.

Hoće li mu se želja ispuniti, ostaje da se vidi. Poslije bračnog para Hušidić u Kozarac su se svila još tri porodična gnijezda mladih Kozarčana i Ruskinja: Hakiji i Hasanu Bešliću životne sapatnice postale su Julija i Nadežda, a Djemalu Mujkanoviću Ala. Sva tri braka su uspješna.

Hakija Bešlić (32) građevinski poslovođa u RŽR „Ljubija“, koji je svojevrmeno radio sa zagrebačkom „Industrogradnjom“ na izgradnji hotela „Jalta“ u istoimenom gradu, zavolio je mladu Ruskinju i frizerku Juliju Melenberk, s kojom se 3. januara 1976. godine vjenčao u novosagrađenom hotelu „Jalta“. Mladisu se i bez poznavanja stranih jezika dobro sporazumijevali, a kasnije je sve išlo lakše.

—Vraćajući se u Zagreb postala sam državljanka Jugoslavije, što me učinilo srećnom, jer sam još ranije mnogo čula o Jugoslaviji i herojskoj borbi njenih naroda i narodnosti. Posebno o velikim podvizima partizana. Sa Hakijom sam stekla kćerku Emini, koja je s odličnim položila ispit prvaka. Sag-

radili smo lijepu porodičnu kuću u Ulici Hasana Hušidića o srećno živimo u braku već cijelu deceniju. Zaposlena sam u prijedorskoj RO „Frizer“ i svakodnevno putujem iz Kozarca - kaže nam Julija Bešlić.

Dugo je zatim Julija prelistavala album porodičnih fotografija, kao i onih iz rodno grada, iz velike ruske luke Jalta, iz koje se, eto, za Hakijom Bešlićem otisnula u potkozarsko podneblje. On njoj kao susjtk i komšije i porodice Radulović, Grabovac, Konjevod i druge imaju samo riječi hvale.

—Život je valjda tako lako da se u Jalti sretnemo i zagledamo. I nismo se nikad pokajali. Julija je odlično savladala srpskohrvatski jezik, ali ni svoj ne zaboravlja. Svake godine je posjete majka Ala i sestra Natalija. Inače, u slobodnom vremenu voli mnogo da čita našu i rusku klasiku. Da se za mene nije udala, Julija bi odavno bila novinarka, jer je to namjeravala da studira - veli njen suprug Hakija Bešlić.

Valja reći još i to da je Julija, maltene, svakodnevno sa svojim zemljakinjama: Nadeždom Bešlić (ona joj je jetva) i Alom Mujkanović s kojima u časovima odmora evocira uspomene na rodni kraj. Sve one sa svojim izjurnim supruzima uskoru će avionom u posjetu svojim roditeljima.

Lazo RADOVIĆ

OKOM KAMERE

Kozarčanka

Da stari običaji još nisu izumrli, može da se vidi na ovoj fotografiji koja je nedavno snimljena ispred robne kuće „Boska“ u Banjaluci. Ova žena je iz Kozarca pod Kozarom, a došla je u Banjaluku vjerovatno da nabavi životne namirnice. A kako se vraća, to se najbolje vidi na slici.

M. ŠUKALO

Tradicionalna dobrodošlica u Bosanskom Šamcu: gostima ponudili šiljovicu, hljeb i so

● **Blivši udarnici, sada već poznati i cijenjeni ljekari, inženjeri, biznismeni, farmeri, ribari... — građani Kanade — nakon 38 godina ponovo su se našli na trasi svoje „pruge mladosti“, u dolini Bosne**

„Šamac — Sarajevo, to je naša meta izgraditi prugu još ovoga ljeta...“

Tako je pjevala omladina naše zemlje čitavom trasom pruge duge 242 kilometra, čija je izgradnja svrstana među one podvige koje je praktično nemoguće ponoviti. Poznate stihove i danas često zajednički zapjevamo, zbog te

pruge i sličnih podviga. I prvi april slavimo, kao jedan od najdražih praznika. Kažu, ne slavimo samo mi...

Ista pjesma, omladinska zakletva, samo s blagim „engliš“ naglaskom, gromko je, prije tri godine, odjeknula i u kući **Granta Nišla, Kanadanina, na Tauzen Allen-du**, tamo negdje na kanadsko-američkoj granici. Jer, kod pomenutog gospodina okupili su se bivši članovi „**Brigade dabrova**“, koja je, dačovjek ne povjeruje, prije 38 godina, zajedno sa više od

217.000 omladinaca naše zemlje učestvovala u izgradnji pruge Šamac-Sarajevo!

NAKON 38 GODINA...

Bivši udarnici, sada već poznati i cijenjeni ljekari, inženjeri, biznismeni, farmeri i ribari od srca su poželjeli da posjete prugu svoje mladosti. Nakon 38 godina sve su učinili za novi poduhvat. I protekle sedmice, o svom trošku, kao uostalom i 1947. godine, ponovo su kročili prugom koja nam je, zahvaljujući i sada već vremenšim „Dabrovima“, širom otvorila sve četiri strane progressa i svijeta...

Prigrlili smo ih kako i dolikuje iskrenim prijateljima. Uostalom, primila ih je i lično im zahvalila za njihov doprinos izgradnji naše zemlje i **Milka Planinc**, predsjednik SIV-a. Srdačno su pozdravljeni i u Saveznom sekretarijatu za inostrane poslove, Skupštini grada Beograda, ali i na svakom koraku boravka u **Bosanskom Šamcu, Modriči, Doboju i Maglaju**, jer su na ovoj dionici prije 38 godina zajedno sa našim omladinacima pjevali pjesme u slavu rada, bratstva i jedinstva, zajedništva...

Pričali su, skromno zaboravljajući svoj doprinos, o nevidenom elanu naše omladine, o ratnoj pustoši koju smo, zahvaljujući i njima izbrisali; o susretu sa predsjednikom Titom, koji ih je tokom svoje posjete Kanadi srdačno primio 1971. godine.

U Šamcu su njima su se zagrlili **Sesil Mid**, sada pijanista

svjetskog glasa i **Kiza Muratović-Sejdić**, a zajedno s njima i **Beli Edit Dženks, Evelin Jakobs, Cana Ceribasić**... Sijeda kosa i višak kilograma, izborne ruke i lica očito srca nisu prevarili...

PRUGA NJIHOVE MLADOSTI

U Rječici kod Magleja, gotovo četiri decenije kasnije, članovi „Brigade dabrova“ prepoznali su

Sejs, uz molbu da to pogrešno ne protumačimo.

Ništa zato, dragi Pitere, vi bar znate da je kod nas sve moguće. Da dio mladosti na izgradnji pruge, eto, ugrade i pijanisti, biznismeni, ljekari, ribari, farmeri; da se odjednom okupi 217.237 brigadiru i da se na trasi dujoj 242 km sagradi 17 mostova i probije devet tunela; da se iskopa preko 5 miliona kubika zemlje i kamena, a sve to od 1. aprila do 16. novembra 1947. godine. Hvala vam od srca što ste tada a i danas bili i ostali sa nama.

PRUGU ŠAMAC — SARAJEVO GRADILI SU 1947. GODINE I KANADANI

PRUGA I OKEAN PREMOSTILA

Kozaračkim kolom izrazili su ovi Kanadani ljubav prema našoj zemlji

krajolik u kojem su nezaboravne dane na akciji proveli. U Doboju su zajedno s domaćinima zapjevali onu poznatu „Šamac-Sarajevo, to je naša meta“ i još do dugo u noć govorili o sreći što su ponovo tu, među narodom koji je lik svoje domovine po svjetskim standardima promijenio, ali i zadržao istu onu srdačnost kakva ga je i prije gotovo četiri decenije krasila.

— Nije važno što sam i sada vidio da njive orete uz pomoć volovske zaprege, ja znam da ste učinili za ove četiri decenije više nego mnogi za vijekove. Malo su me, znate, zbunile te volovske zaprege, jer ipak svijetom teče treća industrijska revolucija — reče nam mister Piter

Dodajmo nakraju da jes Kanadanima ponovo bio i **Leon Davičo**, čovjek s kojim su 1947. godine na akciji došli, nakon mjesec dana prekookeanske plovidbe. Na žalost, svi se ponovo nisu okupili u punom sastavu, jer vrijeme je učinilo svoje. Ni „ćiru“, uostalom, zatekli nisu. Otišao je u legendu, jednako kao i članovi „Brigade dabrova“. Toliko su od srca zajedno i zaslužili, bez njih bi bili siromašniji za jednu istinsku poemu.

Nikola RAŠIĆ
Snimio: Osman KIKIĆ

„Hej, pa tu smo boravili!“ — uzviknuli su članovi „Brigade dabrova“ u Rječici kod Magleja

Zahvaljujući Prajsu, Jugosloveni su ovog ljeta u Grčku stizali visoko uzdignute glave, sa zagonetnim osmijehom ala Mona Liza na ivici usana. Ako su Heleni sagradili ljepotu od Partenona, Labirinta, Mikene, Epidaurusa, Delfa do Suniona, naše preteče su im bar deset godina zaokupljali pažnju. Nisu li „Ilijada“ i „Odiseja“, biseri svjetske književnosti, nastale zahvaljujući trojanskom ratu, a Troja je bila u našim krajevima. Vjerujemo, mada nas isčitavanje Herodotove „Istorije“, na čijoj prvoj stranici piše da su Trojanci azijski narod, pokušava uvjeriti u suprotno.

POSPANI CARINICI

Dolazak u ovogodšnju kulturnu prjesticu svijeta JAT—o- vim čarterom, koji u polijetanju kasni „samo“ dva sata, ipak je radost. Karalike idu sat naprijed — pola tri je ujutro. Blještave svjetiljke grada u kome, zajedno s njegovom lukom Pirejom, živi četiri i po miliona stanovnika, čine prizor veličanstven i vazduha. Ovdje je, svjesni smo (a kraj je avgusta) trenutno možda i više turista no stanovnika.

Carinici su pospani, ali raspoloženi prema sjevernim susjedima. Valjda se pouzdaju u svoje jugoslovenske kolege čiji moderni aparati ne snimaju samo sadržinu forbi i torbica, no i nutrinu putnika. Iz aviona DC-9 je ove noći izišlo stotinjak posetilaca, koji staju na jedanaestodnevno ljetovanje u Atinu i na Apolonovu zlatnu obalu, koja se od glavnog grada proteže ka krajnjoj južnoj tački poluostrva, uz istočni rub Atike.

Vodič Srećko, „Putnikov“ ataše u glavnom gradu Grčke, zove Atinjane. Čudno, mi se tako već osjećamo. Nas pedesetak, autobusom s cvjetnim sjedištima, stiže do urednog i mirnog hotela „Jason“ nadomak Omonije, drugog po značaju gradskog trga. Hotel je ime dobio po čuvenom Argonautu, Medejinom nevjernom mužu, koji je išao za zlatnim runom. Ništa čudno, U Grčkoj sve ima božanska imena, ma kako prozaično bilo. Kolači „Herkul“, voda „Dionis“, pomada „Afrodita“, a o kafanama i da ne govorimo. Go heroji do boga. Jedno, ponekad grčkim poznanicima mi moramo ispričati koji je to njihov heroj. Divo nam se, a mi smo pomalo razočarani. No, ako „mladi“ Greci nisu tako obrazovani kao „stari“, oni su možda jednostavniji sigurno miroljubiviji i ljubazniji od praotaca. I dalje je ovaj narod nasmijan i zaljubljen u sve što je lijepo.

KAD GRČKE RAZGLEDNICE AKROPOLJ POČRVENI

- Ponos zbog Trojanaca
- Grčki bogovi i heroji
- Na svetom kamenu
- Ne baš mala fabrika para

INJEKCIJE ZA KAMENJE

Velika tuga za ovogodšnje posjetioce Atine je što je Akropolj, najčuveniji centar paganskih hramova, u rekonstrukciji. Sve je u skelama (čujemo da kamene) dobija injekcije da odoli zubu vremena) za gradeno, pa je i teško prići. Teško bi bilo i drugim okolnostima, jer je turista toliko da se vodiči nadvikuju na sedam-osam svjetskih jezika. Najviše je Japanaca, a onaj ko je već i prije bio ovdje, stiče utisak da se ovi daleki Azijati i ne vraćaju u svoju zemlju. Da li zbog toga što su slični kao naše jaje i svaki mo fotografista, utisku da se Japan preselio na Balkan, ne da se pobeci.

Prvi put u Grčkoj osjećaj liepsi od svih: stojimo na kamenu na kome je čovjek zasigurno stajao prije dugo, i po hiljade godina, a najnovija istraživanja kažu da se tu živjelo i milenijima prije. Savršene gradvine ovakav osjećaj produžuju saznanjem da nije samo živo, no i prekrasno mislio i delao.

Na istom kamenu se stajalo i prije dvije i po hiljade godina

Atinjantima je Akropolj i danas svetinja, možda više ne zbog boginje Atine, nego iz mnogo „jačih“ razloga. Otvoren svakog dana, a takvih je 365 (odnosno 366) godišnje, s prosječnom dnevnom posjetom od 3-4 hiljade turista, koji za ulazak plaćaju 250 drahmi (tek deset više se u bankama ljetos dobijalo za hiljadu dinara), a za doista lijepe kataloge ne manje od 400 drahmi, ne čini se baš malom fabrikom para. Vjerovatno ne samo stoga, Greci su uredili da se iz svakog ugla Atine vidi Akropolj. Nas je najviše zadivio gledan iz Odeona, rimskog amfiteatra u kome smo među desetinom hiljada posetilaca prisustvovali predstavi lenjingradskog baleta „Kirov“. Za to veče, pošto se predstava odvijala u samom podnožju, Akropolj se izvjesno vrijeme odrekao svjetla i dozvolio da mu se utmični ocrtavaju obrisi, a potom nečijom čudnom greškom „pocrvenio“. Taj događaj je morao biti trenutak života za ruske vizitatore: moćne pričati da se pred njihovom zasjenjujućom umjetnošću i Akropolj zacrvnio.

Svetlana ŠILJGOVIĆ

Ako bih ja odlučivao, zemlju bi mogao da naslijedi samo onaj ko će je obradivati i na njoj ostati...

RAZGOVOR NA NJIVI

Asfalt im draži

● Žao mi nešto te zemlje, da će bez muške ruke ostati ● I tih mojih deset hektara je nesigurno kada se nijedan od trojice sinova za zemlju nije vezao ● Nije to ni slaba zemlja, ni malo imanje ● Maksimum, sa obje strane ● I šta će, poslije, od te zemlje biti — kaže Mirko Hrnjak, zemljoradnik iz Draksenića

U prostranom dvorištu parkirana dva skupa automobila. Na njima tablice sa stranim registracijama. Mirko Hrnjak objašnjava:

— Sinovi došli na odmor. Dvojica su u Njemačkoj na radu, kažu privremenom. Sve nešto mislim da taj njihov rad u tudini neće tako kratko trajati. Nisu, znači, otišli privremeno i na taj, kako ga zovu, privremeni rad.

Na drugom kraju dvorišta nova štala, do nje nadstrešnica za poljoprivredne mašine. Pod njom više prijučaka nego u štali stoke.

— Planirao sam da držim više stoke — kaže Mirko koji je nekad prednjačio u proizvodnji hrane u Drakseniću. — Zašto bih inače toliko štalu gradio. Meni samom nova štala nije bila potrebna. Ovo što sada proizvodim, mogao sam i u staroj štali proizvoditi. Mislio sam da će neki od sinova, zajedno sa mnom, raditi. Najviše nađe polagao sam na najmlađeg. Kad vojsku odsluži, računao sam, ostate na imanju. Kod kuće je ostao, ali se poljoprivredni nije posvetio. Drazu mu za manje para u preduzeću da radi, nego na svom posjedu gospodar da bude. Takva je valjda, došla moda, pa mladi ne žele da obraduju zemlju.

Pukla ispred nas draksenićka ravnicina. S jedne strane je dočekuje Sava, sa druge obronci Kozare.

— Žao mi nešto te zemlje, da će bez muške ruke ostati. I tih mojih deset hektara, je nesigurno kada se nijedan od trojice sinova za zemlju nije vezao. Nije to ni slaba zemlja, ni malo imanje. Maksimum, sa obje strane. I šta će, poslije od te zemlje biti?

Umjesto odgovora Mirko dodaje:

— Kada bi neko mene pitao, brzo bih to pitanje riješio. Mislim na nasljeđivanje. Hoće li zemlju obradivati, možeš je naslijediti. Ako si zakoračio u preduzeće, na zemlju nemoj misliti. Ko zemlju obraduje, treba da bude njegova. I da je naslijedi. Ovako ti dobra imanja raskomadaše, pa društvo od toga nema nikakve koristi. Nije mi baš jasno zašto se oteže sa donošenjem pravnog zakona o nasljeđivanju. Rekli smo da fabrike pripadaju radnicima, a zemlja seljacima. Nešto se u tome pobrkalo. Kao i u zapošljavanju — posao dobijaju i oni koji od zemlje mogu lijepo da žive.

Izabrali Mirka za delegata u skupštinu bosanskodubičke „Kooperacije“. Poverili mu draksenićki zemljoradnici da ih zastupa u tom samoupravnom organu.

— Pravo da kažem ne tražimo ni neka posebna prava. I do njih, opet, teško dolazimo. Šta, na primjer, seljak traži? Prosto je to, kako vele, ko pasulj. Je li treba da radimo na zemlji i da proizvodimo hranu? Od kako se zna za seljaka to mu je uvijek bio glavni zadatak. Čak i kada se ratovalo, zemlja se morala obradivati. Zna se zbog čega. Tu je sad ono drugo što hoću da kažem. Ako mi imamo svoje proizvode, neko bi ih morao preuzeti i pošteno platiti. Šta se s tim dešava? Utoviš svinjče, a ne znaš kome ćeš ga prodati, niti šta ćeš za njega dobiti. Ako na tome izgubiš, nikoga glava za to neće zaboljeti. I šta na kraju moraš uraditi već od toga posla odustati. A ta nesigurnost, moжда, najviše mlade tjera sa sela. U preduzeću uvijek dobiješ platu, pa makar i zagarantovanu. Kod zemljoradnika to nije slučaj. Svako traži svoje, na naše probleme malo ko misli.

Nije to prva samoupravna funkcija Mirku Hrnjaku kojije planirao, dok je farmu gradio, da drži dvadeset krava. U vrijeme kada su se dijelili krediti za male farme bio je član savjeta osnovne organizacije kooperanata iz Draksenića.

— Nikada stoka bez zemlje nije mogla. A mi davali pare da štale grade i ljudi koji malo zemlje imaju. Kao, treba im pomoći da više proizvode. Ko će hranu za stoku proizvoditi? Mislio se da će se uvijek koncentratima hraniti. Neki od tih para nisu ništa ni izgradili. Mislim na štale. Da je bilo i drugih naredbi — bilo je. Džaba je što se s tim članovi savjeta nisu slagali. Neko je znao odzgod da naredi i tako je moralo biti. Šta vrijedi sada govoriti da sve pare nisu dobro potrošene.

Iako su ga godine pritisle, Mirko se ne predaje. Da snaga, ipak izdaje najbolje se u štali vidi, po praznim vezovima prije svega. U staroj štali je držao šest, sada ima samo dvije krave. Hoće li i te dvije ostati u štali u kojoj ima šest puta više vozova? Mirko Hrnjak iz Draksenića na to pitanje odgovor ne zna dati.

M. OSMANČEVIĆ

ZANIMLJIVI SUSRETI

Zaljubljen u deseterac

Slušajući guslare upoznao junake i legende

MILUTINGALIĆ (52), radnik u Vazduhoplovnim zavodu „Kosmos“ u Banjaluci, veliki je ljubitelj, a istovremeno dobar poznavalac narodnih junačkih pjesama. Iz početka samo usmeni pripovjedač, a kasnije i tekstopisac, uspio je da se na svojsprečičan način približi narodnom stvaralaštvu i sagleda svu ljepotu narodnog izraza.

O svom početku on priča:

— Mojstricje bio dobar guslari ja sam ga kao djetete volio da slušam. Još od sedme godine počeo sam da pamtim i učim pjesme, odlazeći na „popljevke“ sa ocem na kojima su stari ljudi izgovarali, odnosno popljevati te pjesme. U ono vrijeme nije bilo knjiga iz kojih se moglo učiti. Sjecam se jedne u kojoj je bilo dosta pjesama, ali je nedostajalo listova, pa mnoga nisam do kraja ni pročitao“.

Milutin zna preko pedeset narodnih pjesama, a najdraže su

● „Učenjem narodnih epskih pjesama saznao sam mnogo detalja o istoriji jugoslovenskih naroda“ — kaže Milutin Galic, radnik u banjalučkom „Kosmosu“

mu: „Dva su bora naporeda rasla“, „Hasanaginica“, „Starac Vujadin“, „Buna protiv Dahija“, „Mali Radoljca“, pa razne pjesme koje govore o Marku Kraljeviću i Musi Kesedžiji, o Kosovu, Boju na Mišaru, Loznici, Marici i druge.

— Volim ove pjesme, jer u svakoj hrabrost, junaštvo, jednakost i mudrost pobjeđuju silu i moćnike. Narod je taj koji pati, ali na kraju on uspijeva u svojim težnjama — ističe Milutin Galic.

Narodne junačke pjesme svojom simbolikom i porukama mogu da utiču i imaju dosta zajedničkog sa našom bliskom prošlošću. Njih su stvarali naš preci.

— U svoje vrijeme ove narodne pjesme bile su vizionari budućeg vremena. Rečimo, isto kao što su svojevremeno Turci uzimali danak u krvi, tako je kasnije i neprijatelj u ratu odvodio djecu u logore. Junak, prema epskom predanju, nikada nije izdao druga, lako su mu bili zabadani klinčić pod nohte i „ljuta guja igrala na junačkim grudima“, a kasnije će i partizani na isti način doći do pobjede — kaže Galic.

Rat je prekinuo Milutinovo školovanje. Ali, on, zaljubljenik u deseterac, sagledao je istoriju na drugačiji način nego mi, ne želeći da ostane po strani zbiljavanja, baš kao ni njegovi junaci iz poštutijih knjiga.

Ž. RADUSIN

Bez obzira što su brojne prognoze govorile suprotno, naši ljudi su i ovog ljeta masovno, u dugim kolonama, kretali da svoje sedmodnevne ili desetodnevne dionice odmora provedu na našem nezbičnom Jadranu. Ona smiješna (kabinetska) sintagma — realan pad ličnog dohotka, kao da se nikog nije ticalo. Zato će ovo ljeto biti zapamćeno, uz sve poznate rekorde, i po tome da nikada kao do sada nisu iskoristile sveokole vikendice, rastu duž naše obale i po ostrvlju, a rođačke veze su obnovljene i zalivene čak do desetog koljena.

Pronađene su ovog ljeta zaboravljene tetke i stričevih stričeva. Tek, prazne vikendice nije bilo, bez obzira da li je došlo na ili ne. Spavalo se i na terasama, i u tek započetim kućama.

Naš zaboravljeni i prerano prežaljteni domaći gost u zadnji čas je povukao pravo rješenje. Koferi i prtljag (ko ima kola) bili su puni sačuvanih (od duge zime) šunka, pasulja, krompira, luka, mljeka u tetrapaku. Na moru se kupovao samo hljeb i voda. O vinu nećemo govoriti. A ovi reci su zapravo posvećeni pitkoj vodi na našem „devizno plavom“ Jadranu.

XXX

Potpisnik ovih redaka obreo se na onom dijelu naše obale koja je rijetko živopisna, sa kristalno čistom vodom, i koja je za savremene nomade gotovo još

uvijek nedovoljno otkrivena i poznata. To je ono područje podno stamenog Velebita, što ide od velelepnog Nacionalnog parka Paklenica pa sve do Karlobaga. Taj dio naše jadranske obale prepun je pitoreskih zatonata i draga, koje posljednjih godina bivaju otkrivane i danas tamo ima čitav niz vikend-naselja. Koliko je u njima bilo gostiju ovog ljeta, može se samo nagadati. A bilo ih je sigurno mnogo više nego prošlih godina.

U posebnom ugodaju nedirnutu prirode i biserne vode, u Barić Dragi, ovog je ljeta bilo je posebno živo. Preko noći je niklo brojno vikend-naselje. Vlasnici su iz svih krajeva. Pred svakom kućom radi mješalica za beton. Poseban problem je voda — i ona za piće, i ona za potrebe gradnje.

Ljudi prave cisterne, a naš čovjek je posebno snalažljiv. Jevdan auto-prevoznik iz Zadra osjetio je u pravi čas da prevozi sljunač i slično nije ni izdaleka unosno kao što je to „posao“ sa pitkom vodom. Na njegovom velikom „mercedesu“ sada je cisterna i on je čitavo ljeto „dežurao“ između Starigrada i Karlobaga. Jedna cisterna s vodom je 750 starih hiljada. Voda se ove godine za njega i slične pokazala na našem moru kao pravi zlatni rudnik. Ovaj „vodolija“ čak je usput držao i zanimljiva predavanja o velikom razlikama u finansijskim potencijalima naših ljudi.

— Eto, mestre, kažete da ste profesor na fakultetu, i sigurno ste završili mnoge i velike škole, a ovu

našu vikendicu tri sa četiri pravite već tri godine. Znan, znan, mala plata. A vidite, mestre, ja imam samo četiri pučke škole, a para doma, ovoliko! — i pri tom naš „vođa“ širi ruke na nepuštmetar, i sažaljivo iz sunčanih naočala gleda jednog svedučilnog profesora, kome je prije par trenutaka dotjerano cisternu vode i „oderao“ ga za 750 „komada“.

Da li će se te pare računati u

one milijarde koje očekujemo od našeg turizma, to ne znamo. Samo, takvih para i takvih vlasnika zasigurno nije malo. Mali problem za matematičare, da li računati u taj zbir sve one pare koje naš čovjek ostavi na ljetovanju, jer to su opet naše pare. Naš čovjek, naše pare. Zbir ostajesti, samo sabirci nisu u tom zbiru ostali isti.

Marko RUČNOV

NAŠE MORSKE NARAVI

VODA KAO ZLATNI RUDNIK

● Još uvijek postoje brojni zatoni i druge na našem Jadranu koji čekaju da budu otkriveni

Zadar

MEDICINA

S prirodnim zračenjima čovjek se mora pomiriti, ali zato bi trebalo na najmanju mjeru svesti ona izazvana vještačkim putem. Posebno zabrinjava pretjerana upotreba radioaktivnog i rendgenskog zračenja u medicinskoj dijagnostici, koja graniči čak sa „rendgenomanijom“.

Oprezno s rendgenskim zračenjima

masovnosti zračenja

Radioaktivnost je problem koji će u vremenu koje dolazi postajati sve veći i zato mu se mora posvetiti veća pažnja i briga. Ovo je ozbiljno upozorenje zdravstvenih radnika, a ujedno i jedno od strateških opredjeljenja u planiranju razvoja zdravstvene službe u Jugoslaviji do kraja ovoga vijeka, usmjerene ka „zdravlju za sve do 2.000. godine“.

Iz svakog vještačkog izvora svjetlosti na nas padaju zračenja. Ona izlaze čak i iz električnog kablja koji nije posebno zaštićen. Kad se samo pomisli da ne samo električna energija, već i magnetska energija stalno djeluju na čovjeka, onda se može zamisliti kakav haos zračenja utiče na ljudski organizam, koji stalno mora da ih filtrira i usmjeruje.

Negatne količine zračenja mogu se vremenom gomilati - jer se početna vrijednost nikada ne gubi, već se na nju „slažu“ nove doze zračenja - sve dok ne pređu kritičnu granicu. Na ovoj granici temelje se i zastrašujuća upozorenja o „kućama raka“ i „raskršćima raka“. Ustanovljeno je da postoje tzv. „neopoznate zone“, to jest da dugogodišnji stanovnici nekih kuća u takvim zonama češće oboljevaju od raka. Radi se o prirodnom zračenju koja stimulišu rast tumora. Naučnici su to dokazali u laboratorijskim ispitivanjima na miševima. Kod ovih životinja je ustanovljeno da se rak brže razvija kada su njihovi kavez smješteni u tim „raskršćima raka“. Mjerenja su zračenja iz tla i vazduha i takođe učeno da na tim mjestima bliže brže venu a bakterije se drugačije ponašaju.

KORISTAN STRAH OD ZRAČENJA

Pošto laici nikada ne mogu ustanoviti da li se njihove kuće ili stanovi nalaze u takvoj jednoj geo-

patogenoj zoni, javljaju se šarlatani koji to zloupotrebljavaju. Prof dr Borislav Vujadinović smatra da biva svaku takvu radnju trebalo tretirati kao kriminalnu radnju. Ovaj stručnjak kaže da nikoga ne treba da hvata panika kada se radi o zračenju, ali je nužno da ljudi budu svjesni ove činjenice i opasnosti kojoj su izloženi kada su zračenja suviše jaka ili kada suviše dugo djeluju.

Ne preostaje nam ništa drugo, zaključuje prof Vujadinović, nego da se pomirimo sa prirodnim zračenjima, a da vještačka zračenja svvedemo na najmanju mjeru. Od zračenja je nemoguće pobći, jer ne postoji prostor a poslotno oslobođen od njega gdje bi ljudi mogli živjeti.

Na veliku opasnost od vještačkih zračenja nedavno je svoje članice upozorila i Svjetska zdravstvena organizacija. Preporučila je tom prilikom da postupno obustave masovna fluorografska snimanja stanovništva. Periodičnim rendgenskim snimanjem pluća nastoje se na vrijeme otkriti tragovi oboljenja pluća i disajnih puteva, prije svega tuberkuloze i raka, da bi se na vrijeme poduzelo liječenje. No, to nije jedini izvor zračenja opasnog po zdravlje kojim svoje pacijente izlaže medicina.

Korišćenje jonizujućeg (radioaktivnog i rendgenskog) zračenja, prema najnovijim analizama, dostiglo je u svijetu i kod nas nevidene razmjere. Koristi se i kada to nije neophodno. Zaboravljaju se na štetno djelovanje, naročito na organe za reprodukciju, i to u jednakoj mjeri kod žena i muškaraca. Poznato je pravilo, da ne postoji tako nizak nivo zračenja u kojem bi koeficijent rizika bio jednak nuli, ali ljekari na njega često zaboravljaju.

Amerikanci, koji su poznati po tome da sve mjere i to vrlo precizno, utvrdili su da radiolozi u

medicinskim ustanovama čak pet godina kraće žive nego prosječni Amerikanci, ali isto toliko kraće i od kolega koji rade van jonizirajućeg zračenja. Kod nas nema pouzdanih istraživanja. Ni iz iskustva radioloških službi zna se da su ovi ljudi izloženi i da češće oboljevaju od raka nego drugi medicinari.

OTKUD, „RENDGENOMANIJA“

I pored svih tih očiglednih činjenica, zdravstvene radnike i njihove pacijente kao i da je zahvatila svojevrsna „rendgenomanija“.

- Danas je to postalo pomodarstvo i od pacijenata i kod zdravstvenih radnika. Ljudi prosto ne vjeruju da su liječeni ako nisu bili na rendgenu. Mislim da i mi zdravstveni radnici svuđe upućujemo na ovakve pretrage, gotovo za svaku sitnicu. Tako se ponašamo i mi na Hirurškoj klinici, koji masovno šaljem pacijente na rendgenske pretrage. To je toliko učestalo da već postaje besmisleno i nekritično. O opasnostima po zdravlje da li ne govorimo - kaže dr Halid Kulenović, načelnik Hirurško-kliničke Kliničko-bolničkog centra u Banjaluci. Zavodu za radiologiju istog KBCC-a. Notorna je činjenica da se u Banjaluci mjesecima čak na rendgenske pretrage. Radiolozi znaju da se vrlo često traže isti snimci i po nekoliko puta. Desi se da pacijent promijeni odjel u toku liječenja, ali za njim ne ide i njegov rendgenski nalaz, pa ga novi ljekar ponovo upućuje na snimanje. O štetosti zračenja niko kao da ne vodi računa.

- Građani se ponašaju kao da su jonizujućim zrak bezazleni, ističe dr Medžid Novkinčić. Od ljekara traže da ih uputi kada se do dijagnoze može doći i na druge načine. Ovi nerlijetko podliježu pritiscima, pogotovo ako su neluskani.

Vjera u svemogućnost dijaskopije ili rendgenoskopije kod ljekara graniči sa idolopoklonstvom, kaže jedan naš istaknuti radiolog. Zna se da je tzv. prosvjetljavanje organizma radioaktivnim i rendgenskim zračenjima opasno i snimanja. Statistike pokazuju da je kod nas poražavajući odnos između prosvjetljavanja i snimanja: na četiri snimanja jedno prosvjetljavanje, a u svijetlu taj omjer u 15 prema jedan. Svaki Jugosloven bar jednom godišnje podrgava se rendgenskom pregledu, a u razvijenijim sredinama još i više.

POSLEDICE ZA POROD

Ljekari smatraju da bi se upotreba jonizujućeg zračenja mogla u pola smanjiti kada bi se o zaštiti zdravlja oboljelih i drugim medicinskim uslovima strogo vodilo računa. Ovo mišljenje nedavno je izneseno na stručnom satanku zdravstvenih radnika iz cijele zemlje, kada su na Igmanu kod Sarajeva diskutovali o projekcijama razvoja zdravstva do 2000.godine. Rečeno je da zdravstvena služba, pozvana prije svega da liječi i bolnest sprječji, mora vrlo odgovorno koristiti savremena tehnološka sredstva, kako njihovom upotrebom ne bi postizala efekte suprotne zdravlju i medicinskim ciljevima.

Posebno je opasno trudnicu izložiti zračenju. Ako je plod ozračen, to kasnije može izazvati teška oštećenja organizma. Ta djeca, ako prežive, čak do deset puta češće oboljevaju od leukemije. I djeca do 14 godina osjetljiva su poput trudnica. Zato je prema kriterijima Svjetske zdravstvene organizacije ove populacije stanovništva „zabranjeno“ zračiti. Stručnjaci ove ugledne svjetske organizacije, čiji je član i naša zemlja, do svojih su zapažanja i preporuka došli na osnovu naučnih podataka iz cijeloga svijeta. Zato su preporuke SZO vrlo ozbiljno svatili i naši zdravstveni radnici. Uskoro će uslijediti i izmjenne propisa koji regulišu ovu oblast. Tako, na primjer, jerovatno će se uvažiti preporuka SZO da se mamografija (rendgensko snimanje dojke) može obavljati samo kod žena koje su zašle u šestu deceniju života. Kod nas se sada te pretrage vrše i ženama od 35 do 50 godina. Osim toga, SZO preporučuje da se masovni pregledi izostavio dopuštaju samo u krajevima u kojima se zapazila povećana broj oboljelih od tuberkuloze, raka pluća ili karcinoma dojke.

Radiološki pregledi su važna dijagnostička metoda i medicina ih ne može odbaciti. Dobro je što se razvojem novih tehnologija ujedno i smanjuje doza zračenja. Međutim, radi se o tome da se sprječji pretjerano i neopravdano zračenje, koje umjesto koristi izaziva neželjene štete. Posljedice mogu biti kobne i za potomstvo. Tog bi morali biti svjesni građani, a pogotovo ljekari.

Željko JURIC

SUSRET SA SVETARLOCEM

MIRO MLADENOVIĆ, KARIKATURISTA

David među nama

Da vrijeme satiričnog komentarisana tekućih društvenih protivječnosti i zbijanja nije prošlo, najbolja je potvrda čitanost i komentarisane od čitalaca našeg stripa „David Štrbac“, čiji je autor karikaturista i ilustrator „Glasa“ Miro Mladenović. Svakodnevno on, na sebi svojstven način, moжда mnogo drugačije od sličnih autora u našem novinarstvu, „uđiše“ naš duh u znanog Kočićevog junaka iz dobro poznatog „Jazavca pred sudom“.

To već godinama tako, iz broja u broj, iz dana u dan; živi David Štrbac, zahvaljujući peru Iludicu autora Mladenovića, ovaj naš život svakodnevno. Nemali broj naših čitalaca javlja se redakcijama pismima s riječima hvale Davidovih komentara svega i svačega postojećeg u našem svjetarlanju.

Bavi se Mladenović karikaturo, ilustracijom i stripom iz djetinjstva i za ovo ne kratko vrijeme bavljenjem ovim stvaralačkim vidom oglašavao se u brojnim jugoslovenskim listovima i revijama. Novinarstvom se bavi više od deceniju ipo, a David Štrbac u njegovoj kreaciji i obradi, ponovo među nama, živi od 1973. godine. Zato ga na početku razgovora i pitamo: Kada je kako Kočićev David Štrbac progovorio jezikom savremenika kroz medij satiričnog stripa? - Bilo je to 1973. godine. Jugoslovensko novinarstvo, inače, kroz čitavu njegovu istoriju, karakteristično, promjene koje su unosile nove generacije novinara u redakcije istova. Mislim da se može reći da je uticaj i dominacija koncepcije jedne generacije u kreiranju „edakcijskog rada trajao od prilike casetak godina. Tadašnja redakcija „Glasa“ bila je upravo u naponu svog uticaja (Bela Karabegović, Hare Beganović, Iamet Bekrić, Dragiša Spremo, Ljuno Papić, Enver Štaljo, Duško Momčilović, Josp Krizanić i drugi). Zbog novih tehničkih mogućnosti

● Kako se rodio satirični strip „David Štrbac“? Šta o njemu i njegovoj istrajnosti, ponašanjima u ovom vremenu i prostoru, o ovom vidu novinarskog izraza i još o početku misli autor tog stripa, karikaturista i ilustrator Miro Mladenović?

osjetila se potreba za inovacijama u listu i ideja o satiričnom stripu rodila se spontano kao izraz potrebe za neposrednijim kontaktom sa čitalocima i kao želja da se kroz taj medij zabilježe društvene protivječnosti vremena. To doba je, inače, karakterisala prilično žestoka i burna promjena u do tada podosta kapitaliziranom odnosu politike i novinarstva. Redakcija „Glasa“ se, kao i ostali listovi u zemlji, tada preokupavala u skladu sa društvenim zahtjevima. Lik Davida Štrpca se nametnuo logikom svoje osobenosti, karakteristične za kraljsko podneblje, a list „Glas“ ni tada, kao ni sada, nije imao drugih ambicija nego da bude glas Kraljeve. Za mene je tada kao junosu u novinarstvu to predstavljalo izazov i, naravno, počast što ću se time svrstati u red rijetkih koji su se usudili u Jugoslovenskom novinarstvu baviti dnevnim komentarskim karikaturo, kao već tada velika imena Rejzinger, Voljević, Dobrić...

● Čime se on sve bavi u tvojoj verziji? - Posmatranjem. Zapazili ste, možda, kao vjerovatno i većina čitalaca, da je David u mojoj verziji prilično statičan, sušta suprotnost izvornom liku, punom dinamike u elokvenciji i pokretu. Svoju akciju on danas svodi na cinično posmatranje svega što treba žigosati, vjerovatno svjestan različitosti u vremenu i „pluralizmu interesa“ u novijoj verziji demokratske u kojoj bi njegova stvarna akcija i eventualna fizička hrabrost bila proglašena agresivnošću. Tom metodom je postignut efekat

„dvostruke“ satire, one koju on bilježi svojim prisustvom posmatrača pojava i - odbijanjem da se aktivno uključi u njeno razrješavanje, jer je ona izraz mentaliteta našeg čovjeka i stvarnog, realnog, srazmjerno vremenu i tome mentalitetu, dakle, opravdanog opozdanja. Možda je, dana računice ili misao, koju on nudi kao konačno pitanje i konačan odgovor je: eto, vidite, to smo zaista mi! Zar je moguće da se toliko dugo ne mijenjamo? ● Može li karikatura uticati na svijest i tokove društvenih zbijanja? - Na čovjekov doživljaj stvarnosti utiče sve što prihvata kao informaciju, ali to ne znači da intenzitet doživljaja informacije podrazumijeva i pothranjanje agresivnosti u odnosu prema eventualnom objektu nesporazuma. Umjetnički doživljaj pothranjanje bilo kojim medijem oduvijek je bio privilegija ljudu od duha i vazda je služilo kao pouzdana metoda čovjekovog oplemenjivanja. U tom kontekstu i Leonardova „Dokonda“, ni Rembrandtov „Čovjek sa zlatnim šljemom“, ni Pikasova „Damila Bupa“ nisu mijenjali stvarnost, ali su utjecali da se stvarnost kroz oplemenjivanje a time i oslobađanje čovjeka, sama mijenja. Karikatura, kao i svi mediji umjetničkog izražavanja, nema, dakle, mogućnost dnevnog uticaja u žestokom smislu te riječi, ali njena eventualna žestina je u vremenom postignutom stepenu čovjekovog osjećanja slobode i njene primjene na stvarnost kroz rađanje stasjanje i sazrijevanje jednog načina mišljenja, dogme ili ako hoćete genera-

cijske zablude na koju je ljudsko biće, izgleda, osuđeno za vječna vremena.

● Kako satiričar poput tebe, izdri svakodnevnim radom bitakutalan i u žili svakodnevnih događanja?

- Protivječnosti ovog neobičnog vremena nude toliko „zdravog“ materijala za autorski doživljaj da je pitanje inspiracije gotovo izlišno. Mentalitet našeg čovjeka protkan konfuznošću vremena, nesmatraljivošću države i lutanjima dnevne politike uz intenzivno povećanje osjećanja lične slobode u našeg čovjeka, pružaju izuzetne mogućnosti.

● Koliko je danas moguće i zahtavno bavljenje ovom vrstom novinarskog izraza?

- Ako misliš na poslovične sukobe između satiričara i dogmatičnih načina dnevne politike, moram reći da su ta vremena izgleda prošla. Ukoreni nemilosrdnošću činjenica, napokon svjesni da ih je „pregazilo vrijeme“, zahvalni sudbini zbog istorijskih okolnosti koje su im uglavnom nezaluzno obezbijedile lagodan život, taj čudni soj se polako povlači sa bojnog polja. Šteta, jer je „neprijatelj“, ma koliko bio neprijatan, ipak, druga strana na poprištu. Draz bitke se pomalo gubi jer osjećaj da bačena kopija satire padaju uzalud ne inspiriše rasnog borca. Ali, ne treba biti pesimista. Revolucija još uvijek traje... ● Bavíš se i ilustracijom? - Oduvijek je moj način tumačenja svijeta bio šifriran grafičkim znakovima. Likovni jezik je neiscr-

pan i podrazumijeva mukotrpano i dugotrajno istraživanje. S obzirom na to da imam potrebu da ga temeljito proučim, ilustracija je dio zbirke koju ću posvetiti i svoje budućje vrijeme.

● Da li pomalo umaraju dnevne novine?

- Banjalučko novinarstvo, nažalost, još nosi etiketu provincijskog. Djelimično i s pravom. Časni izuzeci u ovoj možda beznačajno romantičarskoj profesiji su ovdje oduvijek bili u sukobu sa mentalitetom malograđanstina, čak i u sopstvenim redovima. U Redakciji „Glasa“, pa i među urednicima, postoje bića koja karikaturu ne smatraju novinarstvom. Komentar je ovdje izlilan. Ono što u novinarstvu umara je, možda, posljedica sindroma prerjarena demokratskošću. B. Rasel je u jednom svom razmišljanju rekao da je „zavist temelj demokratije“. Ukoliko je u pravu, a čini se da jeste, onda se sukobi i teškoće u komuniciranju sa nišćima duhom podrazumijevaju kao tolerisanje istorijske neminovnosti u razvijanju, stasjanju kulture jednog naroda i njegovog tumačenja sebe.

● Koga sve to što radimo danas uopšte zanima?

- Čini se, uglavnom, nas same. ● Dokle će tvoj David izdržati? - Sve dotle dok ne istjera sve Jazavce iz tudaš njiva i kukuruzišta. A to znači, izgleda, poduglo. ● Šta misliš šta bi Kočić rekao na današnje, po tebi, Davidovo ponašanje? - Vjerovatno - „ideš li, rode?“ Ranko PRERADOVIĆ

PRICA GLASA NIKICA PAVLIC

DEJAN TADIĆ

Bela knjiga Drakula Pisareva

(Otkupna nagrada na konkursu „Glasa“ i Odbora Kočićevog zbora)

U stan Drakula Pisareva u poslednjih nekoliko godina zatalo je sve manje ljudi. Znanci su mu polako nestajali sa lica globusa, a žene i dece nikad ni imao. Ali to njemu nije smetalo, jer je vreme provodio među listovima hartije i knjigama ispisanim sićušnim, kovrdžavim slovima.

Posebno je voleo kasnonočne sate kada bi sa police uzimao sedamnaest knjžica i dugo ih prevrtao i milovao. Na svakoj od njih pisalo je njegovo ime i kada ih je držao u krilu ili među ovaliziranim dlanovima oči bi mu cvetale od milja jer je na njihovim mekomečnim stranicama bio ispisani čitav njegov život, od prvog izgovorenog glasa, do sadašnjih sedmica samoće.

Drakul je veoma retko izlazio iz kuće, a kada bi to učinio bilo je odista nužno i za kratko vreme. Novac, štampu i knjige donosio mu je poštoša i odlagao ih u sanduču, a jednom nedeljno dolazila je žena iz susjedstva da spremi po kući i obedu za nekoliko dana unapred.

Samotnik Pisarev nije imao u stanu telefon, jer se uzasavao i nestaju svih novotarija nastalih u poslednjih tridesetak godina. U kući je držao samo mali radio-aparat na kojem je najčešće slušao ozbiljnu muziku i ponekad izveštaje o vremenu.

Pored toga imao je i dve mačke, crnu i belu, koje su bile čuljive i čudjive kao i gazda. Sa njima bi samo povremeno razgovarao o kiši ili o rukopisu na kojem je radio. U tim retkim trenucima razgovorjivosti Drakula Pisareva mačke bi ga zejtinjavim očima netremice gledale u rasklopljena usta tiho preduci i činilo se da razumeju svaki izrečeni slog.

Zivot je Drakulu tako prolazio u mekušnom neprimetu, dan je smeđivao noć, noć dan, a njemu je svata gomila vremena što je prolazila pokraj njegovog bića, naljučita tek na napulpe, raznobojnu ogrlicu što se čudnovato gibala, mreska i grgolji pod njegovom ravnodušnom šakom. Bilo mu je sasvim svejedno u koje vreme u tom sivobojnom nizu od dvadeset i četiri ili četrdeset i osam časova obeduje, čita ili spava, jer nikada nije hitao, niko ga nije čekao, nikome nije nedostajao.

A onda se jedne kasne večeri uzemirio toliko da nije mogao da sklopi očne kapke sve do svanuća. Desilo se to negde oko dvadeset i tri časa dok je potonuo i opušten u zvonu tišine po stohiljajući put pročitaovao jednu od sedamnaest sveščica sa svojim imenom i prezimenom. Učinilo mu se iznenadom da su sva slova u njima sasvim izbledela i postala teško raspoznatljiva.

Već sa prvim zracima dana Drakul je obukao tamnosmede, svečarsko odelo i postapajući se palicom od ebanovine otišao kod oćnog lekara da mu prepíše nove naočari. Mislio je da je vreme da zameni stare, jer je to zadnji put učinio još pre pet-šest godina.

Na njegovu sreću do prvih sati popodneva uspeo je da obaví sve što je bilo potrebno, pa se sav sijajući od zadovoljstva, pomalo opijen vazduhom i mnogobrojem ljudskih lica sa kojima se suočio, vraćao kući sa po jednim parom naočara u svakom džepu. Jedne su bile sa jaćim, a druge sa nešto slabijim staklima, pošto je Drakul Pisarev voleo da se u svakoj prilici obezbedi kakvom — takvom rezervom.

Kada je skuvao kafu i pripalio cigaretu čovek je seo u naslonjaču i uzeo u šake omiljene knjige zakaćivši o nos i uši prvo slabije naočari. No koliko je god okretao i listao stranice, slova su mu u očima bila još nejasnija i bleđa nego prethodne večeri.

Nemalo razljućen Drakul je uzeo druge naočari, ali ni sa njima nije bilo ništa bolje. Ruke koje su podrhtavale on napokon stavi na oči oba para stakala, no listovi u koje je gledao naprežuci se do poslednjeg končica bića, kao da su iz časa u čas postajali između njegovih prstiju sve belji. Kao u dogovoru obe njegove mačke u uglu pokraj peći koje su do tada dremale, podigle su glave i složno, u horu, stale da mijauću na sav glas.

Na to Pisarev ustade, baci knjige iz ruku i naočari sa lica i pođe u neveliku kuhinju da pokuša da se pribere i primiri. Ukuhinjici je oćdkirnuo krilo prozorčeta i poduže vreme posmatrao kako tiho, u tankim slapovima rominjam surmak po sitnom, krležjavom žbunju u susedovom vrtu.

Potom se iznenada dosetivši vrati u sobu i dohvatí prvu knjigu iz vitrine. (ovom prilikom to beše debeta u sjajnosarenom omotu „Hiljadu i jedna noć“), koja mu je bila nad-

Ilustrovao Igor BOBAN

omaku i poče da je razlistava. Dok ju je zagledao drhturivim zenicama vide da se ona moće čitati bez ikakvog napora, čak i bez naočara.

Uzasnut i osamućen čovek se sruši u postelju i provede tu noć u bunilu i nemiru. Zoru je doćekao ucrcvenelih beonjaća, odeven u raskošno, jućeranju odeću, sa štampom koji je nemirno okretalo između skakutavih prstiju. Čekao je stojećí pokraj izlaznih vrata da na zidnom satu oćkuca osam časova, poput ukooćnoga, drvenog kipa, kako bi napustio stanšće.

Kada je odzvonio osmi oćkucaj velikog, ukrasnog optooćnog časovnika, Drakul Pisarev iskoraci iz kuće i zaputi se ka centru grada. Ubrzo zatim stigao je u gradsku biblioteku i našao se u hodnicima

knjiga što su zaudarali na memlu, trujež i bud.

Nije dugo lutao, jer je to bilo mesto na koje je dolazio bar jednom u godini, zaustavivši se ispred police što se dužila od poda do tavanice sa krupnodštampnim slovom P na levoj ivici. Ujednoj od centralnih pregrada nalazilo se svih njegovih sedamnaest sveščica, u po dva primerka, još skoro novih, retko dodirvanih rukom neznanca.

Povadio ih je sve iz rafa i stao da jednu po jednu žurno i nestrpljivo pregleda. Kao što je i oćekivao svi slovni znaci u njegovim knjžurcima bili su sasvim ubledeli i skoro

Te večeri do kasnih sati, iako je bilo sparno, kasnojulsko doba iz dimnjaka na njegovoj kući dugo je u nebo suklijao gust, tamnosivi dim prepun sitkavih, svetlucavih grimarica, kao da je iz debelih, gluvih zidova bila podjarena ogromna nesita peć što isprva gutala i proždire sve što se u nju ubaci, a kasnije razarena i suluda od ognja i jara poćinje da sagoreva i uništava sve čega se dotakne crvenim usnama, hodajući na klucovima vatre uzduž i popreko čitave kuće kao razgoropadjenja zmjska kraljica iz bajke, ne smirujući se dok ne proždere i poslednji gorljivi predmet kojeg se može doćepati i tek nakon tog to-

potpuno neraspznatljivi. Čak se činilo da postaju iz časka u časak sve manje čitki i vidljivi.

Izašao je skoro obeznanjen iz sure, oronule zgrade i prošavši pokraj knjžare zastao samo za trenutak, tek toliko da u izlazu raspozná omotnicu jedne svoje knjige. Korice su bile, kao što se može veći pretpostaviti, potpuno ožutele i osivele od dugog stajanja, nagrižene suncem i prahom. Drakul nije imao smelosti, a ni potrebe, da prekoraćí prag prodavnice i pomnije zagleda ono što je tek u mimohodu spazio kroz oćebelo, nećisto izloško staklo. Hitao je do mu da se odmori i poverati i od pretrpljenih udaraća i pripremi se za ono naizbežno što mu predstoji.

nući ponovo u ledeni, crnovekovni san.

Preksutradan žena koja je spremala kuća pronasla je Drakula Pisareva zavaljenog i skoćanjenog u naslonjaći kraj goruće noćne svetiljke. Čovekovo lice, oći, usne, vrat, šake i gležnjevi bili su potpuno pobeleli kao pusti najfinijim krećnim prahom. Pod njegovim nogama svuda anaokoloćezalesu razbacane knjige sa tek po kojom žutom, kao od suza, mrljom skrivenom poput insekta na suvomraziću potpuno oćistih, belih listova. U krilu mrtvog Drakula, glavama naspramljene jedna ka drugoj, počivale su dve skupćene, malo nakostrešene, sasvim bele mačke.

POEZIJA

Pjesnički kvartet

S. Baćevac, Z. Čurković, Lj. Račić, S. Tuzlanski: U usta moždana hlejb pješćani, Književna omladina Banjaluke, 1985.

Svoju desetogodišnju literarnu aktivnost Književna omladina Banjaluke krunisla, evo, zajednićkom zbirkom pjesama četvorice svojih „mladuna“: Saleta Baćevca, Zdenka Čurkovića, Ljupka Račića i Sauda Tuzlanskog.

U pjesnićkoj poslanici Saleta Baćevca (Pješćana minuta) plijeni do kraja izvedeni lirski stvaralaćki koncept. Baćevac je pjesnik koji ne povlađuje „velikoj temi“ (kao Račić, na primjer) — njegovi su pjesnićki snimci uslovljeni refleksima „svakodnevnog izgnanstva“. (Pjesme: Metak, Novoroćenje, Napojnica ploćnika, Kanta za ćubre...) Lirika Saleta Baćevca osloboćena je lažnog lirskog štimunga, intimnog spomenarskog šaputanja i svih inferiornosti vezanih za liriku kao pjesnićki proablik. Baćevac svoj lirski pjev nadgraćuje meditativnim nabojima: „pupoljak krenuo pod (krilom plaventa) gledan kroz prizmu (oka rasvjetlao)... „sestra mi ruho (podari) slušam kako mi (prića) da je to samo za (šetaće pored rijeke)... „vrtlaru (kroz mimohod) mirisom buketa rijeći (otklanjaj mućninu) uboda ruže...“ Izvorišna pjesma Saleta Baćevca — Pisaljka — implicirno zagovara poetićko načelo moderne lirike koja podrazumijeva alhemski rad u jeziku, stvaralaćko muku i trud: „gledaš neuzoranu zemlju (vrtlaru)... mirisom buketa rijeći (otklanjaj mućninu) uboda ruže...“

Zdenko ČURKOVIĆ je, bez sumnje, „najnemirniji“ u ovom „stvaralaćkom kvartetu“. Iznutrine njegovog rukopisa (U ustima plivaju ribe) izražava poeta duplex, jedno „rascijepljeno“ stvaralaćko biće: s jedne strane kreator (onaj koji bñije nad energijom jezika i ćisti „silku“ od zodićajnog slijepila) a s druge strane de-lirnik savršen opitnim jezićkim predstavama, eksperimetalnoj mijeni. Čurkovićevo stvaralaćki zaokret“ uoćljiv je u onim pjesmama (JEDNOOBRAZNI KANTAR, PRIVJESNI, MEK DIO) ispisanim jednim žudnim, zenitnim jezikom. Tim se pjesmama „provjerava“ jedan mogući novijećki osloboćen „zakona“ bilo koje vrste. Takvo Čurkovićevo jezićko naelektrisanje asocira na nadrealistićku ekstazu: „prah (vuće fras) (kistom) (u ram) visi (visi) perom u korice (leži) (leži)...“ Pjesme takvog somatićkog jezika pozivaju ćitaoca na atistićku igru ćulnosti jezika bez kontekstualne odgonetke. Tako se oćvakav jezićki somatizam doima kao jedna katarzićna metafaza, onirićko blaženje i pražnjeenje „muke pisanja“. Jednim brojem svojih pjesama — tamo gdje je Čurković poeta eroticus — osjeća se stišani jezićki nerv, trijezni promišljaj. Kvalitet ovih pjesama

U SVIJETU KNJIGE

je u neusiljenoj lascivnosti — lascivnost je samo u funkciji jezićke provjere: Ove Čurkovićeve pjesme obilježavaju „ukroćenje“ pjesnika i legitimizuju stvaralaćki akt u kojeg se treba povjerovati.

Pjesnićko zrenje i ljupka RAČIĆA rezultiralo je ubjedljivim stvaralaćkim identitetom. Raćuće rukopis (Moćdani štapin) ne oćaje traga po kojem bi se prepoznao „rani rad“ jednog „književnog omladina“. Nakon ispliva iz poetske magme egzotićnog (ćitaj: originalnog) Raćućevo rukopisa nametće se jedan generalan sud: o sretnom spoju izvornog talenta, stvaralaćkog truda i strpljenja, onog ritkeovskog strpljenja („Strpljenje je sve!“) kojeg je, na žalost, sve manje u „stvaralaćkom pubertetu“ najmlađih pjesnika. Raćućevo pjesnićki iskaz je jezićki miran, retorićki stišan, filozofski ozraćen: „mišorom (ovićvan sa ćetiri lobanje) na papirnatom postolju (olimp sazidan)... „vidite li krater) pećat majćine utrobe...“ (Nema u ovim pjesmama jezićkog somnubilizma, ekspresionistićkih nanosa, usiljenih tropizama, larpuristićkih mimikrije. Raćućevo pjevanje je rezultat oćtre jezićke redukcije iz koje ostaje trag popinske, bogate sažetosti“. Pjesnićka logika je ured svih njegovih pjesama. On ne piše ex nihilo; poetski objekti su mu uhvatljivi, „vidljivi“. Sta pjeva Raćućeva filozofska imaginacija? O ćemu to govori vox poetae? To je u najvećoj mjeri pjev o egzistencijalnom udesu, apsurdu života, intelektualnom ispraznosti. Jedna od originalnih znaćaljki Raćućevo rukopisa (liće se iz tv „vodenja pjesme“) koja zaslućuje zaseban pozitivni preznak jest paradoksalna poeta kojaom se uspešno završava „lijeo“ pjesme.

Pjesnićki rezultat Sauda TUZLANSKOG u svakom pogledu izaziva svojom umjetnićkom provokacijom. Prostori njegovih „pjesnićkih pripovijetki“ pravo su osvježenje za ćitaoca „nagušenoj“ usiljenom artifićijalnoću pjesnićkih privenaca. Svojom trijeznom ljubavju Tuzlanski poseže u pomalo zaboravljivi vokabular baštinskog jezika uvjeren, srećom, u jedno: da nema mrtvog jezika, mrtve rijeći. Pjesnikovo hodoćaće u zavićajni jezićki rasadnik nije slijepo hodoćaće, pravolinijski put — to je samosvijesno, stvaralaćko porinuće „lijeo dušu“, u pjesnićkom smislu, zaboravljenih rijeći. Spretno i znaćaljki odabrane vaskrsle rijeći (textum) reflektuju svježim sjetlom znakovlja (contextum). Evo nekoićko rijeći s jezićke trepeze Sauda Tuzlanskog: mraćan, dać, gorohod, zide, grimaj, zborjenje, drob, rastooćje... Mećutim, snaga stvaralaćkog spiritus movensa „lijea“ Tuzlanskog u još veće stupnjeve kreativnosti: gdje god je to moguće pjesnik svaku rijeć „primorava“ jezićkoj egzotici kosćeći se svjesno sa gramatićkim kanonima. Primjerice, jedan od načina „intervencije“ jest „hlađenje“ zbirnih i drugih imenica od gramatićkih mijena, ćime se dobija na jezićkoj me(h)koći: zborjenje, zide, moćzinje, kamenolmije, zobinje... Pjesnikov stih je psalmićan, pritaćenog didaktićkog tona...

Milenko STOJIĆIĆ

ČASOPISI Savremena makedonska poezija

Mostovi, broj 84-85, Piljevlja, 1985.

Savremena makedonska poezija, u izboru Radomira Ivanovića, a predstavljena na dvadesetak uvodnih stranica novog broja Mostova časopisa za kulturu, umjetnost i društveni život, koji izlazi u Piljevima, u izdanju Mećurepublićke zajednice za kulturno-prosvjetnu djelatnost, još jednom uvjerava ćitaoca u pjesnićko bogatstvo našeg juga. U ovom saćetom izboru, koji je, u stvari, samo poziv na vlastito ćitanje makedonskih pjesnićkih zbirki i pjesnika, zastupljeni su: Slavko Janevski, Blaže Konestki, Aćo Šopov, Srbo Ivanovski, Gane Todorovski, Mateja Malevski, Ante Popovski, Petre M. Andreovski, Jovan Koteski, Mihal Rendžov, Jovan Pavlovski, Radovan Pavlovski, Todor Čalovski i Eftim Kletnikov. Izbor iz savremene makedonske poezije popraćen je bilješkama o pjesnicima, ali je ćitalac uskraćen za tekst koji bi i kritićeo-esejistićki osvjetlio savremeni trenutak makedonskog pjesništva.

Novi dvobroj Mostova (84-85) donosi u rubrici Proza novu priću banjaluoćkog književnika Ranka Pavlovića, Zuta Bježina, a u Tragovima Vuk Bezarović piše o životu i djelu Lazara Komarićića (1839-1909), romanopisca, kojega Jovan Skerlić u jednoj bilješci iz 1906. godine pominje „kao pisca koji je u to vrijeme ćitaniji od Sime Matavulja i Milovana Ćilićića“, ali koji poslije smrti „ubrzoo pada u potpuni zaborav“.

U Osvrtima i prikazima saraduju Zorica Turjaćanin, Rizo Džafić i Vuk Cerović, a u Hronici Uzeri Bećović daje pregled kulturnih aktivnosti u komunama na tromedić Srbije, Bosne i Hercegovine i Ćrne Gore.

Bibliografija Mla Boškovića, crnogorskog pjesnika i pripovijedaća, esejiste i romanopisca, koju je povodom desetogodišnjice njegove smrti (1974-1984) priredio Dobro Arantović, skreće pozornost ćitalaca ne samo obimnoću svojih bibliografskih jedinica i podataka, nego i ćinjenicom da je Milov brat Slobodan, također pisac, koji živi u Banjaluci i koji je dosad objavio tri knjige — dvije poetske i jednu proznu, ustvio u svoju knjigu Tudi mrtvi jedno bratovo priću — od rijeći do rijeći, potpisujući je svojim imenom. U odjeljku Z Pripovijetke. Oćlomci iz romana, pod brojem 128, susrećemo naslov rijeći Mla Boškovića Tudi mrtvac... Stvaranje, (1975, 5, 721 — 823. Ta prića nalazise u knjizi Tudi mrtvi Slobodana S. Boškovića, u izdanju Glas. Boško-voćkoć obašnanje koje ćitamo u štampi, da je namjerno uzeo bratovu priću i objavio je kao svoju, da bi time skrenuo pažnju na zapostavljene Milovog djela u deceniji nakon njegove smrti, djeluje zaista nesvatljivo. Skidajući prašinu sa književnog opusa svoga brata, Slobodan, u stvari, baca gustu prašinu na vlastito djelo.

I. BEKRIĆ

POSJETILI SMO RO „CENTAR“ IZ RIJEKE

Banja lučki zadrugari na dobrom glasu

Ivanka Marić radi u odmaralištu „Kostrenka“. Posla je u sezoni bilo i „preko glave“, kaže, ali je veoma zadovoljna i zaradom i smještajem.

Ekonom bakarskog hotela „Jadran“, Banja lučanin Mišo Berak je vrstan sportista, ali i odličan poznavalac vina. Raspolože vinotekom širokog asortimana u kojoj su najbolja vina iz 1954. godine i 1931. a takođe iz 1963. ili 1975. godine. Cijene su u prosjeku 4000 do 5000 dinara, a ima i onih skupljih od 10.000 dinara.

Od 1980. godine banja lučka Omladinska zadruga veoma uspješno saraduje sa riječkom RO „Centar“. Zahvaljujući ovom poslovnom kontaktu više od dvije

stotine banja lučkih zadrugara svakog ljeta radi u turističkim i ugostiteljskim objektima Rijeke i ostrva Krka. O banja lučkim studentima, sezoncima, ovdje imaju naj-

bolje mišljenje, pa ih zato i rado angažuju. Tako je ove godine, zahvaljujući ugledu koji je Omladinska zadruga Banja luka stekla na ovom području, sklopljen i ponešto neuobičajen direktan aranžman sa riječkim „Jadrankolorom“. Ovo je prvi put da banja lučki zadrugari imaju mogućnost da na osnovu sezonskog rada zasnaju i stalni radni odnos.

Rijeka kao lučki i prometan grad ima svoje specifičnosti i kada je riječ o zapošljavanju u odnosu na Banja luku zadrugarski rad često je i mogućnost više da se ocijeni zala-

ganje i sposobnost potencijalnog radnika na odgovarajućim poslovima. Kako se RO „Centar“, između ostalog, bavi i zadrugarstvom tako se i riječkim studentima ukazuje prilika da često, još u vrijeme školovanja, dođu u kontakt sa svojim budućim radnim mjestom. Ipak, osnovna djelatnost „Centra“ je auto-škola (gdje se mogu steći vozačke dozvole za A i B kategoriju). Svi poslovi se odvijaju u okviru četiri radne jedinice (plus radna

Ulaz u poslovne prostorije RO „Centar“, u Ulici korzo 2/1

zajednica), među kojima je i RJ „Usluga“, koja se bavi privremenim i povremenim zapošljavanjem učenika, studenata i nezaposlene omladine. Ostale sporedne djelatnosti su upravljanje društvenim objektima (Dvorana „Mladost“, Dvorana „Dinko Lukarić“, koje su vlasništvo SOFK-e, te OKC „Ivo Lola Ribar“), zatim RJ „Tisak i ispitivanje sa metalnom galanterijom“ i RJ „Proizvodnja“.

U radnoj organizaciji je stalno zaposleno 250 radnika. S obzirom na to da je ovaj kolektiv još u razvojnoj ekspanziji, imamo relativno niske lične dohotke. Prosjek u prvih šest mjeseci ove godine je nešto viši od 30 hiljada dinara. Radna jedinica „Usluga“ usko saraduje sa gotovo svim omladinskim zadrugama u Jugoslaviji. Posebno razvijenu saradnju imamo sa Banja lukom, pa smo potpisali i poseban samoupravni sporazum. Ove godine smo angažovali 250 Banja lučana, koji obavljaju pomoćne poslove u turističkim radnim organizacijama, kaže Mirko Grahovac, direktor RJ „Usluga“.

Jedan od najzaslužnijih za uspješnu saradnju sa Banja lučanima je Kosta Radak, rukovodilac poslovne Krk. Zahvaljujući njegovom zalaganju mnogi mladići i djevojke su i ove godine mogli u ljetovalištima Krka zaraditi u prosjeku 30-35 hiljada dinara, uz obezbjeđen smještaj i ishranu. Tako Banja lučanka Ivanka Marić, nezaposleni hemijski tehničar, radi do sredine oktobra u odmaralištu „Kostrenka“ kod Rijeke. U sezoni je zaradivala do 55 hiljada dinara, a već sada je, kaže, dobila ponudu da dođe i sljedeće godine. I Mišo Berak je Banja lučanin. Kao student ekonomije u Rijeci, radio je često posredstvom „Centra“. Sada je ekonom i šef transporta hotela „Jadran“ u Bakru. Ovaj aktivni sportista (trener KK Rijeke i kapiten karate reprezentacije SR Hrvatske) je samo jedan od mnogobrojnih primjera kako zadrugarski rad može često pomoći i kod zasnivanja stalnog radnog odnosa.

Tekst i snimci D. RELJIĆ

TOP LISTA

DOMAĆA:

1. KAD MI KAŽEŠ PAŠA — „PLAVI ORKESTAR“
2. SAMO ME GLEDAJ I BUDI TU — „IDOLI“
3. ZAZMURI — Bajaga i INSTRUKTORI
4. AUSTRALIJA — „RADIO“
5. RATNE IGRE — „KERBER“

STRANA:

1. WE DON'T NEED ANOTHER HERO — Tina Turner
2. IF YOU LOVE SOMEBODY, SET THEM FREE — Sting
3. POP LIFE — Prince
4. INTO THE GROOVE — Madonna
5. I GOT YOU BABE — UB 40 & Chrissie Hynde

NARODNA:

1. ZNAŠ DA TE VOLIM — Duško Kuliš
2. VARAO SAM TEBE, PREVARIO SEBE — Nedžad Esadović
3. GORDANA — Saban Šaulić
4. SRCE ČU TI DATI — Šemsa Suljaković
5. DODIRNI ME — Senad Redžić

PET NEZABORAVNIH:

1. I GOT YOU BABE — Sonny & Cher
2. SUGAR BABY LOVE — The Rubettes
3. SINGING THE BLUES — Mary McCree
4. CLOWN — The Hollies
5. BIRTHDAY OF THE SUN — Melanie

RADIO — BANJALUKA

ZABAVNA:

1. THIS IS NOT AMERICA — David Bowie
2. SQUARE ROOM — Al Copley
3. OMA TO ZNA — „IDOLI“
4. KAMARAD — Arsen Dedić
5. 19 — Paul Hardcastle
6. JASAMLAZIJA — „DENISI DENIS“
7. DJEVOJKE KOJIMA MIRIŠE KOŽA — ZABRANJENO PUŠENJE
8. A VIEN TO KILL — „DURAN DURAN“
9. BOLJE BOLJE — „RADIO“
10. BIĆE BITI PUJAN NEGO STAR — „PLAVI ORKESTAR“

NARODNA:

1. TI SI ME ČEKALA — Tozovac
2. JA NEĆU LJEPŠU — Mile Kitić
3. BUDI MOJA, JASMINA — Hasan Dudić
4. KOLIKO JE ŠIROM SVIJETA — Emina Zečajić
5. VOLIM TE — Halid Bešlić
6. SREĆNO TI BILO — Saban Šaulić
7. TRAŽIM TE, ZUMBULI CVATU — Zorica Marković
8. IZADI MALA — Ferid Avdić
9. ŠTA BI TI BEZ MENE — Vesna Zmajević
10. JEDAN DAN ŽIVOTA — Breña i Miroslav

PRIPREMILO: M. PERVIKOVIĆ

RAZGOVOR S MLADIM PJSNIKOM LJUPKOM RAČIĆEM (2)

Snaga „Moždanog štapina“

Ljupko Račić: Na potezu su „roditelji i staratelji“

Ljupko Račić je rođen 1961. godine u Rekačicama (Banja luka). Zaposlen je u ZIRO „I. maj“ kao ekonomski tehničar. Član je Književne omladine Banja luke. Do sada je objavljivao u „Glasu“, „Putevima“ i „Književnoj reči“ (Beograd).

U zajedničkoj zbirci „U usta moždana hleba pješčani“ (zajedno sa Bačevcem, Curkovićem, Tuzlanskim) Račić je objavio svoj rukopis „Moždani štapin“. Račićev smireni, blagom retorikom osjenčeni stih, na tragu Popinog epa, donosi neke od najzanimljivijih pjesama koje sam pročitao posljednjih godina iz pera mladih pjesnika (antologijska pjesma „Oda balagaru“, na primjer)... „kaže u svojoj recenziji književnik Irfan Horozović. ● Otkađ potiče ideja o zajedničkoj zbirci? Opiši nam odiseju od ideje do njenog ovaploćenja.

— Književnoj omladini je još odavno postojala ideja o pokretanju sopstvene izdavačke djelatnosti. Prvi korak je načinjen tek ove godine, a prva knjiga iz edicije „Orion“ dobar je pokazatelj aktivnosti u Književnoj omladini — kaže nam Ljupko — produbljujući svoju misao o teškoćama koje će pratiti novorođenu ediciju. — Glavne teškoće „Oriona“ su finansijske prirode. Naredni projekti zavise prvenstveno od plansmana prve knjige, te od pomoći SIJ-a kulture i šire društvene zajednice. „Orion“ je banja lučko mjezinče. Na potezu su „roditelji i staratelji“.

● Knjiga je tu, pred nama, pred „javnim očima“. S kojim osjećajima sada čitaš svoje pjesme?

— Slova su još na jeziku, u glavi; premještam riječi, anagramiram misli, ne osjećam veliku distancu. Korice su izuzetno dobro riješene, te mi vizuelne slike proizvode lanac asocijacija. Njihov dah u pojedinim trenucima, u mislima, oblikuje mi novu pjesmu. Takvi trenuci se ne zaboravljaju. „Moždani štapin“ je „zapaljen“. Koliko će da „gori“, vidjećemo.

● Ti si svoj „Moždani štapin“ naelektrisao. Koliko će trajati njegovo zračenje — zavisi od čitaoca. Šta misliš o odnosu pisac-čitalac?

— Nužno je čitaoca približiti knjizi. Međutim, jedni su čitaoci „čudljivi“ okom, drugi džepom. Knjigu bi trebalo propagirati kao svakodnevnu potrebu, ali za to će trebati još mnogo vremena. „Knjiga koja traga za čitaocem je „sljepa“... ● Kako „definišeš“ svoju poeziju? Kako bi želio da se raščlajuju tvoje pjesme?

— Svaka dobra pjesma je dah univerzuma, saždana od nevidljivih, kosmogonijskih čestica. Čitač sam sebi stvara predstavu pjesme povezujući slike i asocijacije, dovršavajući tako pjesmu. Pjesma podrazumijeva ne samo pjesnikovu, već i čitačev rad. Čitalac dovršava pjesmu... Najveća mi je želja da omogućim čitaocu da se uključi u „krvotok“ pjesme... Ako to postignem, pjesma oživljava... ● Kako tumačiš razlike vaših pjesničkih rukopisa?

— Normalno je da se rukopisi razlikuju kao što se i ljudi razlikuju. Svaki je čovjek jedan univerzum. Nas četvorica smo iz različitih podneblja, svako nosi neko drugo obilježje, obilježje svog životnog stanšta. Pjesnički usud ništa ne ispušta. Poezija je „nevidljivo svevidljivo“ oko.

Razgovor vodio: Milenko STOJČIĆ

KRAJEM MJESECA IZ SPLITA

Pozdrav prijateljstvu svijeta

U Splitu će se 29. septembra u okviru manifestacije „POZRAV PRIJATELJSTVU SVIJETA“, kojom se obilježava Međunarodna godina mladih, održati i veliki rok-koncert. Kako je predviđeno, učestvovali bi između ostalih, i BAJAGA, PLAVI ORKESTAR, BIJELO DUGME, FILM, LAČNI FRANC, LEB I SOL, PARNJI VALJAK, AERODROM, PRILJAVO KAZALIŠTE, RIBLJA ČORBA, VIDEOSEKS, ZABRANJENO PUŠENJE, POSLJEDNJA IGRA LEPTIRA i drugi. Planirano je da koncert jednog JRT.

- Sada već legendarni BOB GELDOF će 5. novembra u dvorani ROJAL ALBERT HOL u Londonu sa grupom BEND EID prirediti ponovo koncert čiji prihod je namijenjen gladnima u Africi. Osim muzike tu će biti prikazana i modna revija, na kojoj će učestvovati svi poznati svjetski kreatori. Naravno, biće organizovan i TV-prenos putem satelita, tako da će svi zainteresovani moći pratiti ovu priredbu.
- Po GELDOFOVOM uzoru u Engleskoj namjeravaju prirediti koncert čiji prihod bi išao u korist oboljelih od SIDE. Koncert bi se održao u oktobru u londonskoj VEMBLI ARENI, a pozvani su BOJ DŽORDŽ, DŽIMI SAMRVAJL, KVIN, JURIMIKS, HELEN TERI i eventualno DAJANA ROS.
- 23. septembra, godine 1925. godine rodio se REJ CARLS, a na isti dan godine 1949. BRUS SPRINGSTIN. 26. septembra 1898. godine rodio se DŽORDŽ GERŠVIN, 1925. MARTI ROBINS, a 1947. LIN ANDERSON.
- KVINSI DŽONSI I TOMAS DOLBI pišu muziku

za novi film FEVER PITCH, u kojem glavnu ulogu igra RAJAN O'NILL.

● BRUS SPRINGSTIN je odbio ponudu da reklamira dostave automobile tvornice „KRISLER“ mada je honorar bio veoma privlačan — 12 miliona dolara.

● DŽONI STULIĆ, voma popularne zagrebačke grupe „AZRE“, po posljednjim vijestima preselio se izalandje u Z. Njemačku, gdje sa bubnjarem BORISOM LEINEROM priprema novi album, koji bi išao za holandsko, njemačko i englesko tržište.

● Jedan od nekadašnjih članova „AZRE“ MIRKO MANOJLOV osamostalio se i osnovao grupu „ROKSI“, sa kojom je snimio materijal za debi-antski album s naslovom „STIMULANS“ u izdanju PGP RTB.

● PLAVI ORKESTAR nalazi se na svojoj turneji. Za 21. septembar planiran je SISAK, 23. septembar ZAGREB, 25. septembar KARLOVAC... a predviđeno je da u BANJALUKU STIGNU 3. oktobra.

HUMANI ODNOSI MEĐU POLOVIMA I ODGOVORNO RODITELJSTVO

REZULTATI ANKETE MEĐU ĐACIMA, STUDENTIMA I MLADIM RADNICIMA

Od tajne, do tajne

Istraživački tim Projekta „Uloga masovnih medija u ostarivanju društvenih stavova o humanizaciji odnosa među polovima i odgovornom roditeljstvu“ organizovao je i izveo obimnije anketno istraživanje o pitanjima odnosa sa suprotnim polom, a polnom ponašanju, kontroli rađanja i drugim pitanjima koja obično svrstavamo u ono što se naziva „seksualno vaspitanje“. Cilj je bio da se prikupere realni podaci o tome šta mladi ljudi znaju, šta misle i šta bi željeli saznati o ovim pitanjima. U anketi, koja je provedena u Banjaluci i Kotor-Varošu, među ispitanicima različitih uzrasta, od osnovne škole do tvornice (ograničavajući se, ipak, na uzrast od 14 do 28 godina), ispitanika su 602 lica, od kojih je 362 bilo ženskog, a 234 muškog pola. Ispitivanje je obavljeno tokom maja i juna ove godine i dobijeni su vrlo interesantni podaci koje ćemo u nekoliko navrata objaviti na stranicama on, ona, ono.

O TOME SE ČUTI

Pitanja u upitniku obuhvatala su nekoliko područja, kako je već rečeno, a bila su usmjerena tome da stvore predstavu o tome šta to mladi znaju i kakvo mišljenje imaju o drugom polu, odnosima s njim i njegovim osobinama, kontroli rađanja, braku, norodici; koliko bi djece željeli imati, od čega to zavisi itd. Isto tako, zanimao nas je koji su najčešći izvori saznanja o ovim pitanjima.

U našim osnovnim i srednjim školama nema posebnih časova koji bi u cjelini bili posvećeni proučavanju polnog sazrijevanja i odnosa među polovima; u školi se ne uči sistematski kako se rađaju djeca i kako se planira njihovo rađanje; nema riječi o savremenim metodama kontrole rađanja. Ove pojave izgleda da prepuštamo spontanom ponašanju zasnovanom na tradiciji. Ali, tradicija ovdje jedva može i postojati, jer je sve uglavnom obavljeno velom ćutanja; o tome se vrlo malo govori između roditelja i djece, tako da se većina istina mora steći na vlastitom iskustvu. Kao da očekujemo da o ovome mladi nekako sami saznaju, iz nekih trećih izvora. A to, u osnovi, znači da ih puštamo da se snalaze kako znaju i umiju i naravno da lutaju, prave greške, donose pogrešne odluke i, što je

● Saznanje iz treće ruke ● Rani seksualni odnosi, a nedovoljno znanje o njihovim mehanizmima, posljedicama i njihovom sprečavanju ● Stid kao brana znanju

PORODICA, I DALJE, SVETINJA

Mladi se nekada ponašaju, kako neki misle, „previše slobodno“, pa se javlja strah da se više ne cijene stare vrijednosti, kao što su brak i porodica. Međutim, mi smo dobili sasvim suprotne podatke: 51,79 odsto ispitanika kaže da „brak još nije prevaziđen“, a 41,74 odsto čak ističe da on „ima budućnost“. Više od 93 odsto mladih, dakle, glasa za porodicu i brak.

Koje ih vrijednosti najviše privlače, čemu pridaju

najveći značaj? Naši ispitanici su rangovali pet životnih ciljeva na sljedeći način:

1. zasnovati sređnu porodicu;
2. izučiti i obavljati željeno zanimanje;
3. postići potpunu samostalnost i nezavisnost;
4. imati velika materijalna dobra i
5. postati poznat i ugledan.

Porodica je, dakle, na prvom mjestu, među zaista značajnim životnim vrijednostima.

JEDNO DIJETE, DVA DJETETA...

Mladi bračni parovi danas ne žele da imaju onoliko djece koliko im „sudbina dodijeli“, već nastoje da planiraju i predvide taj broj. Na pitanje o tome koliko bi djece željeli imati 3,79 odsto ispitanika je odgovorilo jedno, 54,02 odsto dvoje, troje bi željelo 22,77 odsto dok bi

četiri i više htjeli da imaju 3,33 odsto. O tome, kako su odgovorili, nije razmišljalo 16,08 ispitanika.

Ali, koliko će stvarno djece imati, prema njihovim odgovorima to najviše zavisi od materijalnog stanja porodice (30,36 odsto) od zdravlja (30,80 odsto), od bračnog druga (20,98 odsto).

KADA PRVI PUT?

O kontroli rađanja ne učimo u školi, porodica o tome najčešće čuti, ne postoje adekvatna savjetodavništa i mladi obično traže informaciju u novinama, časopisima i od prijatelja. Ali, u intimne odnose stupaju rano. Gotovo polovina (48,66 odsto) naših ispitanika (iz uzroka srednjih škola, fakulteta i radnih organizacija)

imali su intimne odnose. Oni su u ove odnose stupali često prilično rano. Tako je između 15 i 16 godine to učinilo 19,34 odsto, u razdoblju između 17 i 18 godine odnose je imalo 39,78 odsto, a od 19 do 20 godina 26,41 odsto. Ovi procenti se odnose na manje od pola anketiranih mladih sugrađana.

PITAM SE, PITAM SE...

(Ili: Šta bi učenicima četiri osnovne škole htjeli da znaju o odnosima među polovima i odgovornom roditeljstvu?)

Mladima, koji su sa stručnim timom saradivali na taj način što su savjesno i iskreno odgovorili na pitanja obimne ankete, ostavljena je i mogućnost da postavе, po njima najvažnije, pitanje iz oblasti humanizacije odnosa među polovima i odgovornom roditeljstvu. Zbir njihovih nedoumica, bez ikakvog komentara dovoljno govori. No, prije no što citiramo neka od najzanimljivijih i najčešćih, da podsjetimo da će ovaj prostor ubuduće biti posvećen odgovorima na pitanja čitalaca „Glasa“ i slušalaca Radio-Banjaluke. Na njih će odgovarati stručnjaci iz više naučnih oblasti.

A sada navodimo najinteresantnije upite učenicima osnovnih škola „Georgi Stojkov Rakovski“, „Milan Radman“ iz Banjaluke te škola iz Kotor-Varoša i Maslovara:

- Koje je vrijeme najpovoljnije za stupanje u seksualne odnose?
- Otkud toliko stidljivosti između muškarca i žene?
- Zašto mladići želi da ima djevojku, a djevojke mladića?
- Kako se zbiljavaju muškarci i žene?

Tvrdooglavi muškarci i nježne žene!?

- Koliko mlada smije biti djevojka da bi rodila zdravo dijete?
- Zašto nam roditelji brane dana televiziji gledamo seksi filmove i kako se rađaju djeca?
- Kako to da žena može daspava s muškarcem, a da ne ostane u drugom stanju?
- Zašto se mladi zaljubljuju u proljeće?
- Zašto u školama nema seksualnog vaspitanja?
- Zašto ima toliko homoseksualaca i kako se to postaje?
- Zašto su mladići toliko iskreni prema djevojkama?

- Zašto neke žene mogu imati djecu, a neke ne?
- Zašto neki ljudi moraju da siluju?
- Kako se može roditi muško dijete?
- Kako se dobija dijete iz epruvete?
- Kako se ljubi u usta?
- Zašto su muškarci tvrdooglavi, a žene nježne?
- Gdje se može obratiti za savjet o seksualnom životu i sprečavanju trudnoće?
- Na koji način treba prići osobi koju volite?
- Šta je to orgazam?
- Jesu li pilule štetne za zdravlje žene?
- Zašto muškarac i žena nisu uvijek sretni u braku?
- Da li su muškarci inteligentniji koliko i žene?
- Zašto dječaci dobacuju djevojkama?
- Zašto se dječaci više vole družiti sa svojim drugovima, nego drugaricama?
- Zašto muškarac i žena nisu iskreni jedno prema drugom?
- Koliko godina treba da bude razlike između muškarca i žene da bi se „vodilo“ seks?
- Po čemu se poznaje da je neko imao seksualni odnos?
- Ko je više zainteresovan za ljubav - žena ili muškarac?
- Šta bih da saznam o pravičnoj prilici djevojkici...

NA TALASIMA RADIO—BANJALUKE

ČETVRTAK ZA LJUBAV

— Pored dvadeset četiri planirane emisije koncipirane tako da budu čvrst i nerazdvojan dio projekta, riječi o humanizaciji odnosa među polovima i odgovornom roditeljstvu biće i omladinskim emisijama Radio-Banjaluke, jutarnjem programu i mnogim slobodnim sadržajima, kaže Milanka Tunguz, urednik Kulturno-obrazovnog programa banjalučkog radija, koji priprema emisije o kojima je riječ. Otprije dvije nedjelje svakog četvrtka osam sati počinje ova emisija, a bitan dio njenog sadržaja će određivati i pitanja i mišljenja slušalaca Radio-Banjaluke i čitalaca „Glasa“. Sve sugestije, pitanja i primjedbe treba poslati na adresu Radio-Banjaluke, Ulica maršala Tita 167 i telefon 35-288 i redakcije „Glasa“, Ulica AVNOJ-a 93 i telefon 37-977.

SAVREMANA I NAPREDNA PORODICA JE ONA KOJA PLANIRA SVOJE POTOMSTVO!

MISLI DA SE ZAMISLI

Ljubiti li duboko samo jedno biće, činit će ti se i sva ostala dostojna ljubavi.

Gete
Sve ukupno što čovek radi, samo je priprema da doživi ljubav.

Izdora Sekulić

Samo ono što činiš za ljubavi činiš slobodno, pa ma koliko patnje iz toga proizađe...

Tagora

Ne volimo jednu ženu zbog onog što govori; ono što govori, drago nam je zato što je volimo

Andre Morea

SA MESUDOM MULAOMEROVIĆEM, ČLANOM PREDsjedništva FS BOSNE I HERCEGOVINE

Reorganizacija je već prošla

Ukoliko bude definitivno prihvaćena reorganizacija takmičenja u fudbalu, sa novim sistemom startaće se već od naredne sezone (8/87) ● Još dosta nejasnoća ● Gdje su bosanskokrajiski klubovi

U velikoj armiji poklonika i aktera fudbalskog sporta u Jugoslaviji najaktuelnija tema svih razgovora je reorganizacija takmičenja u fudbalu. Odmah važno istaći: dosta nejasnoća kako će sve to izgledati. Stoga smo odgovore potražili u Fudbalskom savezu Bosne i Hercegovine, od člana Predsjedništva Mesuda Mulaomerovića.

● Da li je tačno da je reorganizacija takmičenja već svršena stvar?

— Ako je suditi prema posljednjim skupovima najodgovornijih u fudbalskom sportu, onda je skorosigurno da će doći do novog sistema takmičenja. Šta više, na posljednjoj konferenciji FSJ da je bio obrnut

redosljedaj tačaka dnevnog reda, sve bi već bilo usvojeno.

● Mislite na usvajanje novog Statuta FSJ?

— Da. I na toj konferenciji delegati su glasali 6:2 za promjenu. Međutim, tada je još uvijek bilo na snazi donošenje odluka jednoglasno. Po novom statutu odlučivale se većinom glasova.

● U slučaju da se na narednoj konferenciji FSJ (kraj septembra ili početak oktobra) reorganizacija usvoji, kada bi se počela primjenjivati?

— Već u narednoj takmičarskoj sezoni. Znači rezultati iz sadašnjih aktuelnih nadmetanja važili bi prilikom formiranja novih liga. Nema nikakvog čekanja jedne kalendarske godine. Malo je poznato da je u FSJ ovaj sistem takmičenja, koji se sada zagovara, prihvaćen još 1978. godine, ali da nikada nije došlo do njegove realizacije.

● Vratimo se eventualnom formiranju lige. Kako će to izgledati u narednoj sezoni, normalno ukoliko se prihvati reorganizacija?

— PRVA liga će ostati ista kao i do sada, znači dva posljednje plasirana će ispasti, a pravci drugih liga automatski ući. Umjesto dvije DRUGE lige postojat će JEDINSTVENA DRUGA LIGA, koja će brojati 18 članova. Dva prvoplasirana odlaziće u Prvu ligu, dok će ispasti četiri sastava i normalno dva se vraćati iz Prve lige, kao i četiri prvaka međurepubličkih liga, koje su sljedeći rang.

● Da li to znači da će se ukiniti republičke lige?

— Novim sistemom, jednostavno ne mogu postojati, jer će, na primjer, Bosna i Hercegovina davati svoje predstavnike u tri međurepubličke lige i to zavise od područja kojim pripadaju.

● Da idemo redom, kako će se popunjavati Jedinствена druga liga?

— Od 18 mjesta dva, su već rezervisana za povratnike iz Prve lige. Preostalih 16, odnosno po osam će se popuniti iz dvije Druge lige, Zapad i Istok. To praktično znači da bi plasman do 9. mjesta garantovano učešće u ovoj ligi, s tim da se ne prihvati da svaka republika i pokrajina mora imati svoj predstavnika, jer u tom slučaju, na primjer Koprivnik, jedini predstavnik Slovenije, mogao bi biti posljednji u sadašnjoj konkurenciji i automatski bi potisnuo devetoplasirani tim.

● Međurepubličke lige su svakako najinteresantnije?

— Biće podijeljene na četiri grupe ZAPAD (MFS Banjaluka, Bihać, Zagreb, Rijeka i kompletna Slovenija); JUG (MFS Sarajevo, Zenica, Mostar, kompletna Dalmacija i Crna Gora); ISTOK (dio Sr-

bije oko Niša, kompletni Makedonija i Kosovo); SJEVER (MFS Tuzla, Brčko, Doboj, dio Slavonije, kompletna Vojvodina i dio Srbije oko Beograda). Sve će brojati po 16 klubova.

● Kako bi u tom slučaju izgledala grupa Zapad?

— To zavisi od broja predstavnika pojedinih područja, što će odlučivati broj registrovanih klubova i igrača. Na primjer, mi se borimo da taj omjer u ovoj grupi izgleda ovako: Hrvatska sedam klubova, Bosna i Hercegovina šest i Slovenija tri. To znači da bi u slučaju da jedan predstavnik Bosanske krajine (Borac, Rudar ili Jedinство-Bihać) izbori učešće u Jedinственоj drugoj ligi, sva četiri predstavnika u Republičkoj ligi sa ovog područja (Kozara, Elektrobosna Krajina i Krajišnik) nastupali u Međurepubličkoj ligi. Ukoliko bi u Drugu ligu otišla dva predstavnika, onda bi u mjestu u MRL izborio i prvak Regionalne lige Zapad (Na primjer trenutno vodeći BSK). Međutim, mali su izgledi, jer po svemu sudeći, Banjaluka i Bihać će imati samo pet predstavnika u MRL!

● Šta će biti sa ostalim rangovima takmičenja?

— Već smo rekli Republička liga Bosne i Hercegovine više ne bi postojala već tri regionalne lige iz kojih bi prvaci odlazili u svoje MRL. To su Zapad (Banjaluka i Bihać), Sjever (Tuzla, Brčko i Doboj) i Jug (Sarajevo, Mostar, Zenica). Dalje bi vjerovatno ostalo isto, jer nema nikakvih potreba da se mijenja, ali o tome će se naknadno raspravljati.

● Neki od Saveza su tvrdili da bi se u znatnoj mjeri novim sistemom takmičenja povećali troškovi klubova?

— U cjelini gledano to nije tačno. Na primjer, u MRL putovanja ostaju skoro ista ili čak i kraća. Međutim, i da je tačno jedna analiza FS BiH je pokazala da klubovi Republičke i Druge lige troše samo deseti dio sredstava na putovanja. Ako jedan Borac ima 17 gostovanja, koji su u prosjeku po 30-tak starih miliona, to ukupno iznosi oko pola milijarde, a zna se da Borac troši pet milijardi... Isto je sa svim ostalim klubovima.

● Lično ste pobornik reorganizacije?

— Mislim da odgovorni u FSJ čine pravustar. Evo i zašto. Sredine kao što su Banjaluka, Niš, Kragujevac, Dubrovnik, Ljubljana... već su zasicene sadašnjim rangom takmičenja, jednostavno žele nešto novo i kvalitetnije. Jedinствена druga liga neće biti ništa manje interesantna od Prve, kao ni MRL od sadašnjih drugih i republičkih liga. Ako naša, drugo promijenje se sastavi, što će inicirati glavoce da u većem broju dođu na stadione... Uzeir PAŠALIĆ

ZBOG ČEGA SE GASI TRADICIJA KONJIČKOG SPORTA U PRNJAVORSKOJ OPŠTINI

Utihnuo galop na Vučijaku

● Blistavi početni rezultati u djelovanju Konjičkog kluba u Prnjavoru padaju u zaborav ● Do kada će sedla biti prepuštena propadanju ● Gradnja hipodroma neostvarena želja

Prošlo je petnaestak godina od kako je Prnjavor osnovan Konjički klub „Vučijak“, koji je ime dobio po čuvenoj istoimenoj ergeli lipicanera u obližnjem naselju Lužani. Sa početkom aktivnosti novooosnovani klub je za kratko vrijeme okupio veliki broj mladih, i to ne samo sa područja prnjavora već i iz susjednih komuna. Formirana je škola jahanja, usvojeni obimni planovi aktivnosti, jahači su svojim nastupima uveličavali brojne ovdajne manifestacije...

Imao je klub veliku perspektivu, očekivalo se da će biti najmasovnija sportska organizacija na ovom području. Na improvizovanom jahalištu i postojećem manježe svukodnevno se čuo topot kopita rasnih lipicanera. Instruktori Sveto Čolić i Ljov Lončar, koji su kvalifikaciju za obuku stekli u poznatoj Lipici, imali su pune ruke posla, jer je trebalo veliki broj zaljubljenika tog sporta obavučiti za jahanje. Bila je predviđena i gradnja savremenog hipodroma, nakon čega je Prnjavor mogao organizovati i službena konjička takmičenja. Nije tada bilo nikoga sretnijeg od ponosnih žokeja, koji su na rasnim vranicama osvajali bregovita područja Lužana.

Koliko je interesovanje mladih bilo veće, toliko je slabila aktivnost rukovodstva kluba. Došlo se dotle da danas klub postoji samo na papiru. Sedla su ostala negdje u zapečku, u prostornim prostorijama „Vučijakove“ ergle, prekrivena prašinom i prepuštena propadanju. Ugasio se taj toliko romantični i nekada privlačni galop četveronožnih ljeptanaca. Ostale su samo uspomena i poneki sačuvani snimak iz vremena kada su desetine mladih u Lužanima savladavali tajne jahanja, maštajući da se jednog dana pojave na nekom od trkališta i trijumfalno produku kroz cilj.

Trebalo bi napomjeti koliko je jahanje bitan element u provođenju koncepcije opštenarodne odbrane i društvene samostajnosti. Šta vrijede sve silne zalopojke kada je vođenje kluba povjerenje ljudima koji, praksa to potvrđuje, nemaju smisla za jednog takav, volonterski rad. Trebalo bi vremena da se redovni pratilac prilika u ovom klubu sjeti kada se posljednjput sastao neki od klupskih samoupravljanih organa. Ne zna se čak ni sastav izvršnog odbora kluba!

Zbog toga nije čudo što se ime konjičkog kluba već godinama ne nalazi na listi korisnika sredstava SIZ-a fizičke kulture. Krajnje je vrijeme da se situacija analizira i ova sportska organizacija ponovo oživi, kako bi podsećala na vremena kada se na rad čekalo da se počelo sa jahanjem. Uz malo više volje i ličnije novono bi u Lužanima oduvijek topot. Trebalo bi obnoviti rad. Zbog onog velikog broja zaljubljenika konjičkog sporta, prije svega.

Branco RADULOVIĆ

Rade Latinović, stručni savjetnik u Klubu, sa iskustvom višegodišnjeg regionalnog fudbalskog sudije

Fudbal se organizovano ponovo igra u Međuvodu. Tako, čini se, i mora biti: ovdje je odavno uhvatio korijen fudbalsko zanesenostivo i ono i danas traje. Popularnu igru u knešopoljska sela prenijele su još davnih dana prve generacije srednjokolca, prikajući najprije krepčuka. Iza tog vremena ostalo je mnogo utabanih ledina na kojima je fudbal okupljao mlade, pružao im zabavu, ali i šansu za prestiž na međuseoskom nivou u ovom dijelu Potkozarja.

Klub jedne generacije živio je onoliko koliko je trajao entuzijazam najpripravnijih ovom sportu. Dolazili bi drugi i tako je korijen nastavljao da daje nove izdanke. Dobrim igrama klub je samo u jednoj sezoni „iskočio“ iz opštinske lige u viši rang takmičenja. Da je uz takmičarske rezultate imao i one koji krase sportsko nadmetanje: disciplinu, korektnost prema protivniku – stigao bi dalje. Ali, ono što sport, doprinijelo je da se ekipa rasturi. U stvari, neorganizovan rad najviše je uticao da se stvoriti stanje u kome se nije znalo ko vodi glavnu riječ. A kad se već dospjelo dotle najuputnije je bilo presjeti stvari pa početi iz početka.

To se upravo i dogodilo uoči ove takmičarske sezone. Formiran je novi fudbalski klub pod imenom „Naša krila“, registrovan u Međuopštinskom fudbalskom savezu Banjaluke. Naziv je pozajmljen od nekadašnjeg prvotimara iz Zemuna, ali s razlogom. Međuvode je proslavio ratu bilo gnijezdo prve partizanske avijacije. Ovdje je i spomenik našim slavnim pilotima Franju Kluzu i Rudiju Čajavecu, a uspomena na njih čuva i škola koja nosi njihovo ime. Njoj se otkora pridružio i fudbalski klub podsjećajući imenom na prva krila Kozare.

Klub „Naša krila“ ima svoje rukovodstvo. Predsjednik je Božo Čupić, sekretar Brančo Barač, a treneri Rađovan Trubarac i Rađovan Bokan. Stručni savjetnik u klubu je Rade Latinović, fudbalski poznavalac, sa višegodišnjim iskustvom regionalnog fudbalskog sudije.

— Našli smo na svesrdnu podršku građana Mjesne zajednice Međuvode da se formira klub – kaže Rade Latinović, jedan od pokretača akcije da se i materi-

OBNOVLJEN FUDBALSKI KLUB U MEĐUVODU

Ne samo novo ime

● „Naša krila“, novoformirani fudbalski klub u Međuvodu, član opštinske lige Bosanske Dubica, čuva uspomenu na prve partizanske pilote Franju Kluzu i Rudiju Čajavecu, što je velika obaveza da se razvija i djeluje u sportskom duhu ● Građani mjesne zajednice masovno pružili materijalnu podršku prilozima od oko osam starih miliona dinara

jalno pomogne oživljavanju organizovane fudbalske igre u ovom dijelu Knešpolja.

Koliko je bila ta podrška najbolje svjedoči podatak da je za kratko vrijeme prikupljeno oko osam starih miliona dinara. Osim mještana pomagali su i oni koji ovdje ne žive. Boško Avdulaj, na primjer, dao je 500.000 a advokat Rade Dženopoljac 300.000 starih dinara. Lekar iz Knežice dr Mihajlo Stepanovski dobrovoljno je obavio pregled svih igrača, a biće pri ruči i ubuduće kad bude zatrebalo.

Sredstva su uložena u nabavku opreme: kopački i dresova, što je za start bilo osnovno.

Član bosanskodubičke opštinske lige, fudbalski klub „Naša krila“ okupio je dvadesetak mladića koji mogu, znaju i žele da igraju fudbal. Početak je bio uspješan: prva utakmica je dobijena i to je podstaklo momke na ozbiljan rad.

— Trenira se dva puta sedmično – veli Latinović. — To nije samo ganjanje lopte između dva gola. Pokušavamo da stručnim pristupom podignemo trening na viši nivo, da pripremu za utakmicu učinimo zanimljivijom i korisnom u sportskom i vaspitnom smislu.

Oživljavanje sportske igre nije samostvaranje prilika za zabavu onih koji u njoj učestvuju. Fudbal u sebi okuplja onladinu i čini se da je najprivlačniji oblik za druženje, ako ne i jedini u ovom području. Priručke i igranke su nešto drugo i to ne može biti dovoljno da se prazni negdje, ispolještirajući dožive ona raspoložena koja izaziva sportska, fudbalska igra. Nerazumljivo je zbog toga protivljenje nekih najodgovornijih rukovodilaca u mjesnoj zajednici da se osnuje klub.

Uprkos masovnoj podršci građana, izraženju i novčanim prilozima, neslaganje pojedinaica i Izvršnom odboru Mjesne zajednice bilo je toliko „moćno“ da nisu htjeli dati pismenu saglasnost. Inicijatori su se obratili Opštinskoj konferenciji SSRN Bosanske Dubica i odmah dobili dozvolu. Razumijevanje ovdje, ističu u klubu, znači podstajak, ali obavezu da se ekipa razvija u sportskom duhu. Vjeruje se da će pravo dobrim radom i uspjehima uticati da i „nevjerne Tome“ postanu njegove pristalice.

Miloš MILINOVIĆ

KRAJISKI SPORTSKI VIKEND

DRUGA SAVEZNA FUDBALSKA LIGA - BANJALUKA: Borac - Kopar, nedjelja u 16.00. REPUBLIČKA FUDBALSKA LIGA BIH - BOSANSKA GRADIŠKA: Kozara - Borac (C), subota u 15.15.

REGIONALNA FUDBALSKA LIGA „ZAPAD“ - BOSANSKA KRUPA: Bratstvo - Laktina, nedjelja u 16.00. PRIJEDOR: Berek - Vrbas, nedjelja u 16.00. SANSKI MOST: Podgrmeč - Prijedor, nedjelja u 16.00. PRNJAVOR: Ljubić - Željezničar, nedjelja u 16.00. TITOV DRVAR: Borac - Sloboda, nedjelja u 16.00. VRNIGRAČ: Mladost - Grahovo, nedjelja u 16.00. BANJALUKA: BSK - Borac (BD), subota u 16.00.

MEĐUOPŠTINSKA FUDBALSKA LIGA BANJALUKE - BOSANSKA GRADIŠKA: Obradovo (K), nedjelja u 16.00. PRIJEDOR: Tropodnja - Sloboda, nedjelja u 16.00. OMARSKA: Omarska - Sator, nedjelja u 16.00. GORNJA SANICA: Omladinac - Radnički, nedjelja u 16.00. BANJALUKA: Ne-prijed - Bratstvo, nedjelja u 11.00. NOVA TOPOLA: Ljivče - Jedinство, nedjelja u 16.00. KOTORVAROŠ: Mladost - Sloga, nedjelja u 16.00.

MEĐUOPŠTINSKA FUDBALSKA LIGA BIHAĆ: Orašac - Ljutec - Ostrovo, nedjelja u 15.00. BOSANSKI PETROVAČ: Radnički - Radnički (R), nedjelja u 15.00. KULEN - VAKUF: Una - Napredak, nedjelja u 15.00. ZELJAVICA: Krila - Sloga (K), nedjelja u 11.00. POKOJ: Omladinac - Mladost, nedjelja u 15.00. STJENJE: Gomila - Gorje - Prekuzanje, nedjelja u 15.00. BOSANSKA OTOKA: Sloga - Jasenica, nedjelja u 15.00.

GRUPNA FUDBALSKA LIGA „VRBAS“ - BUDŽAK: Omladinac - Udarnik, nedjelja u 11.00. RAMIĆI: Krajišnik - Gorica, nedjelja u 15.30. PISKAVICA: Sloboda - Polet, nedjelja u 15.30. SKENDER VAKUF: Progras - Željezničar, nedjelja u 15.30. VRBANJA: Jedinство - Vrbas, nedjelja u 15.30. ZALUŽANI: Mladost - Sloga, nedjelja u 15.30. BUDŽAK: Jelišegrad - Bratstvo, nedjelja u 15.30.

GRUPNA FUDBALSKA LIGA „LJEVČE“ - BOSANSKI ALEKSANDROVAČ: Potkizarje - Bratstvo (P), nedjelja u 16.30. ROVINE: Vihor - Ratar, nedjelja u 16.30. SRBAČ: Sloga - Sloga (T), nedjelja u 16.30. BAJINCI: Mladost - Dubrave, nedjelja u 16.30. MILOSAVCI: Zupa - Potkizarje (D), nedjelja u 16.30. BOK JANKOVAČ: Veterani - Termal, nedjelja u 16.30. LEPENICA: Mladost - Bratstvo (O), nedjelja u 16.30.

GRUPNA FUDBALSKA LIGA „SANA“ - ORLOVAČA: Potkizarje - Grmeč, nedjelja u 15.30. GOMJENICA: Gornjičina - Jedinство, nedjelja u 10.00. KNEŽICA: Knežopolje - Aginci, nedjelja u 15.30. KOPRIVNA: Kiseljak - Rakovčani 79, nedjelja u 16.30. KOZARUŠA: Mrakovica - Rudar, nedjelja u 10.00. LJUBIJA: Ljubija - Bratstvo, nedjelja u 15.30. SANSKI MOST: Sloboda - Krivdica Brdo, nedjelja u 10.00.

OPŠTINSKA FUDBALSKA LIGA BANJALUKE - RUIŠTE: Slavija - Krupa, nedjelja u 10.00. KARANOVAČ: Proleter - Kozara, nedjelja u 16.00. BRONZANI MAJĐAN: Bosna - Nektar, subota u 16.00. LAUŠ: Lauš - Budućnost, subota u 16.00.

OPŠTINSKA FUDBALSKA LIGA BOSANSKE GRADIŠKE - BISTRIČA: Prošara - Plantaža, kaleni, subota u 16.30. GRBAVCI: 13 skokovi - Sloboda, subota u 16.30. VRBAŠKA: Vrbaška - Biseri, subota u 16.30. VILUŠI: Bosna - Zadrugar, subota u 16.30. BRESTOVČANI: Omladinac - Bratstvo, nedjelja u 16.30. MAČKOVAČ: Mačkovac - Mašinski servis, nedjelja u 16.30.

LIGA MJESNIH ZAJEDNICA BOSANSKE GRADIŠKE - CIMIROT: Borac - Laminci, subota u 16.30. JURKOVIČA: Plantaže - Jedinство, subota u 16.30. SEFEROVIĆ: Mladost - Grand šampion, subota u 16.30. MAŠIĆI: Borac - Romanovci, subota u 16.30.

PRVA SAVEZNA RUKOMETNA LIGA - BANJALUKA: Borac - Željezničar SD „Bonik“, subota u 19.00.

SAHOVSKI ZADATAK

Broj 961

Priprema: Nikola LAKIĆ, šahovski majstor

Bijeli: Kb1, Td1, Td6, Lb3, Se3, pješaci a3, b2, c3, e5, h2 (11)
Crni: Ke7, Te5, Tg8, Lc6, Lf4, pjješaci a5, b5, e6, f7, f6, h4 (11)
Bijeli vuče i dobija!

Na efektan način savladao je višestruku jugoslovenski šampion Gligorić prvaka Švajcarske Nivegelta (Cirih, 1959) primoravši ga na predaju nakon dva poteza.

Rješenje prošlog zadatka: 1. Dc1 i crni je predao, jer na 1... Lf5, sledi 2. Dh6 Kg8 3. Sh5 sa neobjeranim matom.

Ostrvo smrti

O mučenjima u politici Lajoš Čaki je rekao: — Stejčić su donijeli iz zatvora sveg isprebijanog i ja sam se uplašio kad sam ga video. Tri dana sam držan bez vode i hljeba, a za sve to vrijeme sam bio tučen. Policija je sve drukčije pisala. Gradski sudija nije unio moji iskaz u protokol.

Čaki se tada približio poroti, izvadio iz džepa jedan stomljeni zub i rekao: — Gospodo sudije, vidite ovaj zub! Četiri ovakva zuba izbio mi je potporučnik Vukoman! Sa ovim polomljenim zubima pisali su oni moje iskaze.

Predsjedavajući ga je upitao: — Jesu li vas tukli, pa ste govorili kako je zapisano, ili su oni sami tako zapisivali?

Ironija pitanja generala je Čakija da im opet poturi stomljeni zub pod nos i kaže:

— Da, tukli su me! Nisam znao za sebe. Nisam mogao ni govoriti, sav sam bio otečen.

Branici su tada zatražili da „istorija Čakijevog zuba“ uđe u protokol.

Predsjedavajući ga je upitao: — A kad vam je izbijen zub?

— Jula mjeseca, kog dana, ne sjećam se. Zato što nisam htio da priznam, potporučnik Vukoman me je tukao i izbio mi četiri zuba.

Advokat Rajko Jovanović je dodao: — A dr Aleksandar ga je hipnotisao tako da je pao u nesvijest. To su bili metodi saslušavanja.

Čaki: „Više puta sam pao u nesvijest“.

Predsjednik: „Ko vas je saslušavao kad ste dovedeni?“

Čaki: „Neki Cvetković, a valjda njih 15 me je tuklo.“

Poslije toga nastala je serija iskaza o mučenjima.

Jozef Možeš: „Toliko sam bio tučen da ni danas ne znam šta sam sve govorio. Molim da se ljekarski pregledam, jer sam tučen po glavi.“

Branilac Bora Popović je na to dodao: — Od iskaza Čakija i Možeša zavisi sudbina svih mojih klijenata. Zato je važno da se ispituju svi slučajevi mučenja i batinjanja.

Možeš: „Još me boli mozak, bubrezi, uši i stomak“.

Optužbe o teroru u zatvorima

Vladimir Čopić: „Dolaskom u zatvor apsurdnije Vukomana Đurovića počeo je inkvizitorski sistem. Najrevnosniji Vukomanovi pomagači bili su kaplar Milijan Pavlović i kockar Dušan Kostić, koji je bio oboje robljask a tada slobodnjak. Taj kockar izvodio je pritvornike u šetnju, gdje ih je u dvorištu maltretirao, kamenovao: jedan-dva i pozdrav nadesno, pa ih šamarao.“

— Video sam lično kako je Dušan tukao ljude pesnicom i kličućima. Osim toga, pljačkao im je satove i novac. Što ste tiče Čakija, Možeša i Stejčića — oni su na suđenjima užasno izgledali.

— Čakija su držali pod basamcima dva mjeseca i to u vrlo teškom stanju. Za to vrijeme svi su vjerovali da je Čaki poludio. Isprva su tuču krili od nas, a poslije su bili otvoreni... Sumnjam da nadležni nisu znali o toj inkviziciji. G. Svetozar Pribičević dolazio je jedne noći u zatvor, ali i prije i poslije njegovog dolaska tuče je bilo. („Još više poslije njegove posjete!“ — dobacio je jedan od optuženih.)

Filip Filipović: „Potvrđujem iskaz Stejčića, Čakija i Možeša o njihovom mučenju. Oni su svi bili u modricama, bosu, jedni i žalosni. Možeš nije bio pri svijeseti i samo je kilmao glavom, kao i Stejčić.“

„Potvrđujem iskaz Stejčića, Čakija i Možeša o njihovom mučenju; oni su svi bili u modricama, bosu, jedni i žalosni; Možeš nije bio pri svijeseti i samo je kilmao glavom, kao i Stejčić“, govorio je na suđenju Filip Filipović

... U aviliji, u kojoj su nas izvodili na šetnju bilo je jednom prilikom nekoliko stotina zatvornika. Vidio sam mnogo krvave; i krvave modrice po tijelu, jer su zatvornici zbog vrućine bili polunagi... U ženskoj sobi mogao sam da vidim nešto kroz rešetke. Zapazio sam ženu generala Komisarova, kontrarevolucionara. Lijeva strana obraza bila joj je sva naduvana i izubijana. Kad se tako radilo s generalicom, kako su tek prolazili radnici! Čim bi neko pogledao u moj prozor dobijao bi batine... Usljed mučenja bilo je i dva pokušaja samoubistva: dr Radosavljević iz Indije i neka Ruskinja, koji su kasnije pušteni kao nevinici.“

„Suđenje“ umjesto suđenja

Nizale su se optužbe o teroru u zatvorima.

Čirilo Kolacek:

— Kad je na saslušanju došlo do pitanja da li znam za bombe, pisar Mladenović je pozvao Čakija, koji je ušao sav isprebijan, snuđen, kao neki prosjak, i zaplakao se kad me je video. Kad smo se ja i Čaki pogledali, Mladenović je rekao da se ne smijemo gledati u oči, pa smo morali jedan drugome okrenuti leđa!

— Pa to nije bilo suđenje, nego suleđenje — uzviknuo je ironično jedan novinar.

Andreja Valent:

— Tukli su me dvojica, a kada sam počeo vikati, Vukoman je rekao: „Uhvati ga za usta“. Ugrižao sam Dušana za ruku, a on mi je lada izbio zub, pa su mi obojica klekli na usta da ne bih mogao vikati. Poslije tuče zatvorili su me u odžak; nije mi dalo ni vode ni hljeba.

Sudsko vijeće nije više bilo u stanju da spriječi iskaze optuženih o teroru koji je vladao za vrijeme istrage u zatvorima. Državni tužilac se nelagodno vrpjolio na stolici; najčešće je gledao preda se, oborene glave, u akta. U dvorani među publikom osjećalo se sve veće komešanje, koje je naročito poraslo kada su o mučenjima u policiji počeli da pričaju svjedoci koje je odbrana dovela.

Svjedok Natlija Šutić je rekao:

— Ne da je bilo tuče nego je to bio čitav pakao. Ne bih mogla ni da se sjetim koje sve tuče, jer nisam poznavala ljude. Čula sam kako je tučena Čakijeva žena. Čula sam njen jauk i vrisak. Julku Lazarević gurno je neki detektiv niz basamke. Krv je puno puta brisana sa poda u potporučnikovoj sobi. Znam da je Čaki poludio. Tri noći cijela hapšana nije spavala od njegovih jauka. Svi su mislili da je smetnuo sa uma. Jednoga dana je bilo toliko tučen u Vukomanovoj sobi, da je krv odatle došla i do naših vrata.

Falsifikati, pa još loši

Svjedok Miodrag Manojlović, bravarski radnik: — Mene su tukla četvorica, i to oko jedan sat. Neprekidno

su me tukli po stomaku. Ja sam metalac i snažan čovjek, ali sam ipak morao vikati. To su bile užasne batine. Posle su me pitali: Kada je zakazana revolucija? A kada sam na to slegnuo ramenima, strpali su me u odžak i tamo ostavili dva dana bez vode.

Svjedok Evgenija Lazarević:

— Zatvor Uprave grada, to je ostrvo smrti kao na Krfu. Mene su tu toliko tukli da mi je krv tekla iz ušiju. Govorili su nam: „Mi smo vam sve — i bogi zakon. Ovdje ste dovedeni da umirete i tu ćete i umrijeti!“

Svjedok Dušan Đorđević, profesor:

— Vukoman je govorio prilikom tuče: „Ako neko umre, baš me briga, nisam dao revers na vas. Reći ću — bježio je, pa mirna Bačkal!“ Gledao sam kada je on jednom radniku prineo cigaretu na obraz, onda mi je ugasio žar cigarete na nosu, povukao ga za kosu i digao uvis. A kad je radnik sve to otprio, rekao je: „Tvrd čovjek!“

Drugi dan suđenja bilo je još uzbudljiviji. Prvi je pozvao Lajoš Čaki.

Predsjedavajući ga je upitao:

— Znae li dobro srpski?

— Znam, ali ne dobro. Molim da za ono što ne razumijem imam tumača.

Poslije toga se vodio ovakav dijalog.

Predsjednik:

— Šta ste znali o atentatu?

— Nisam znao ništa!

— Ali, to ste priznali pred isljudnim vlastima!

— Ne, to su kazale isljudne vlasti, a ne ja. Sve što su zapisivali, bilo mi je ili iznudaeno ili izmišljeno.

Predsjednik je tada zahtijevao da se pročita jedno Čakijevo saslušanje, po čijem se stilu odmah vidjelo da je napisano od trećeg lica, ni rukom djelovale ni isljudnog sudije koji su ga ojevili. U saslušanju inače stoji da se u Izvršnom oblasnom vjeću KPJ u Novom Sadu tri mjeseca diskutovali o atentatu, da je Stejčić ušao u Klub komunističkih poslanika, gdje je dobijao detaljne naredbe i da su tamo planirali i atentat na poslanike u Skupšini.

Kada je izvršeno čitanje, Čaki je ironično dobacio:

— To je izmišljeno. Uostalom, na aktu piše da je saslušanje bilo 1. jula, a ja sam toga dana tek doveden u beogradska zatvor, poslije čega su me tri dana držali bez vode i hljeba, pa tek onda izveli na prvi ispit.

U sali se začuo glasov protest. Neko je dobacio: „Loše su falsifikovali!“

Čaki je zatim govorio o tome da kod njega u kući nije držana nikakva partijska sjednica. Potom je rekao:

— S Čopićem sam se samo jedanput vidio i to onda kada smo tražili da umjesto Kovačevića dođe neko drugi za sekretara Saveza poljoprivrednih radnika. Taj Savez je potonuo, propao zbog terora buržoazije i ja hoću da se borim.

Predsjedavajući ga je pita:

— Jeste li vi bili član Izvršnog odbora partije u Novom Sadu?

— Bio sam član Sindikalnog vijeća.

— Na tim sjednicama bilo je govora o atentatima i o ostvarenju programa KPJ putem terora? — insistirao je predsjednik.

— Ne. Bilo je samo riječi o poslu radnika i o sindikalnim stvarima. Čaki poriče da je Nikola Kovačević držao terorističke govore u Sindikalnom domu, a za paket s bombama tvrdi da ga je uzeo od Palinkaša, poslije čega ga je dao Stejčić. Na kraju je izjavio:

— Kada su u istrazi obnavljana saslušanja, sudija Vujić me je pitao da li sam tučen. Kazao sam da jesam, a on je dodao: „Bićeš i više ako porekneš!“ Tadasam izjavio da me mogu sjećati na komade ali da neću nikoga teretiti ni optuživati.“

U sljedećem broju:

LAKRDIJA

S TUMAČOM

Jedino što je bilo zajedničko bijaše prostran trg sa crkvom u sredini ispred koje se uzdizalo nekoliko visokih čempresa. Tu se ukvirilo među uličnicima koje su zapravo bile hodnici, tako reći dipirao je do ljudi kroz kuće, kroz sobe, otvorene, hladne, čiste i zračne. I tu, na tom trgu, malo skriveno od crkve bila je konoba. Otvorena stara, hladna konoba s nekoliko staraca koji su ispijali svoje drvene bukare i grickali usoljenu ribu. Pokraj buradi visio je pršut, a domaćin je spretno nožem otkidao i bacao na tanjir svakom ko je zaželio. Prilivjeda li svojim jezikom koji je tako podsjećao na jezik srednjovjekovne i renesansne književnosti. Dočekalo me moglo bi se reći ljubavno, nisu stavili nikakvu primjedbu kad sam sjeo na kraj duge klupe ispred drvenog stola i naručio krčag vina i malo pršuta. Među starijima bijaše jedan mladić. On me ponešto zazorno pogledao, možda čak i prostrlijelo pogledom. U svakom slučaju jedno je u njegovom ponašanju bilo neprijateljsko. Dobro, nekaj taj strani svjetl dolazi u Luku, u veliki grad, ali zar se mora motati i ovuda, po samo intimi. Konobar mi je donio vino i pršut sa velikom kriškom bogatog, crnog kruha.

Izvio sam iz zadnjeg džepa traperica novine i razvio ih po stolu. Zgubavane, daleke vijesti, toliko izlišne i nepotrebne na ovom mjestu. Neshvatljivo neistinite. Vijesti o pokoljima, sušama, poplavama, požarima. Zar je sve to zaista moguće. Gledao sam lica ljudi dok sam zamišljeno ispunjavao križaljku. Vino mi jetakogodilo. Krepko i oporo, ono me masiralo sve moje drhtaje i osjećao sam kako mi tijelo postaje čilo. Miris ove konobe, kobni vonj strasti što je zapečaćen u svemu što je odilalo, lica ljudi u kojima sam želio da vidim nešto od Andreja iz različitno mi se da sam ga i dosezao. Onaj mladić je počeo naglo, histerično gotovo svoju priču o stran-

ROMAN U NASTAVCIMA (20)

Irfan
HOROZOVIC

REA

cima, o svemu što se događa i što ovom mjestu, odnosi mir, ljepotu i snagu. Ponašao se kao da je ljubomoran, na grad, na zemlju. Ja sam nezainteresirano gledao kroz prozor. Mislim da ga je moja mirnoća uznemirivala. Ponašao se kao krvac, koji sjedi u istoj krčmi s detektivom koji je došao da otkrije njegov zločin. Iz krkve je izišao čovjek u crnoj mantiji sa crnim šeširom. Gurao je bicikl. Vješto se popeo na nj i počeo voziti ka Luci.

— Fra Šimun pošao uspižu — reče jedan od starija podrugljivo. Očito nije mnogo volio fra Šimuna.

— Moga mu je donit fra Dominik, sa svojim golfom — dodade mladić kao da je gnjevan što fra Šimun nema automobil.

— K vragu i ti, Jerolime i tvoj fra Dominik. Gledaj u karte. Ca si baca, ca si.

Tu nastala pravi vatromet iz kojeg se moglo koješta saznati o situaciji u mjestu, o odnosu mještana prema starom i novom popu. Stari su naravno bili za starog, a mladići za novog koji je starije uznemiravao svojim pozivima na tvrda određenja vjere. Pučanstvo mu se očito ismijavalo, iako je on imao nekoliko svojih vjernih podanika poput ovog mladića. Pričali su o vjeri, o damina starostavim, o crkvi koja ih je održala, a sad eto opet dolaze fuerešti, čak se i doseljavaju. Tu je mladić bacio još jedan vatren pogled na mene kao da

sam bogataš koji je došao da ga istjera, da kupi njegovu zemlju.

— Sve bih ja to izbacija sve.

Nije mi preostalo ništa drugo nego da poručim još jedan krčag vina.

Dugo sam se mučio dok sam ispunio križaljku. Nisam se mogao dosjetiti najobičnijih riječi koji su mi se tako reći lijepile za jezik, najobičnijih i uvriježenih dosjetki koje su se formirale u ovoj igri. Prevlaka na Mlaku, banja u Belgiji, Slano jezero u Turskoj, japanska noćana jedinica, rudnik žive u Sloveniji. Šta sve ne znamo ni enigmati. Sva slova koja sam upisivao bila su pogrešna. I onda sam video sasvim jasno napisano u jednoj koloni ANDREA. To ime se nikako nije moglo uklopiti sa ostalima. Ne sjećam se više ni kako sam ga upisao. Posve mahinalno dok sam premetao traženu riječ u svijesti. A dolje je pisalo posve jasno: antički naziv za Zadar. JADERA. Naseobina ilirskih Liburna. Forum. Otkrio sam svoju grešku, ali nisam htio prekriti njeno ime i ispisati riječ. KRA. SPA. VAN. JEN. JADERA. IDRIJA. Živa. Krčag vina mi je sad bio težak kao dave u emu živa. Ispio sam ga i uronio u mirisaj sumak koji me odvajao od ostalih u konobi. Liburnsko vino u krčagu od žive koje plaćam japanskim novčićima i nosim preko slanog jezera, dalekih prevlaka i banjskih ljecilišta, a ne mogu ga obuhvatiti rukama.

Metalni vrč koji izmiče. A i vino u njemu je živo. ANDREA. ANDREA. ANDREA.

U konobu je neko ušao. Podigao sam glavu. Bio je to Damir. Nije mu bilo drago što smo se sreli, ali je glumio ljubaznost. Stalno se okretao, kao da nekog iščekuje i onda neizostavno ide dalje. Iznenađeno se kad sam mu predložio da popijemo čašu vina. Gotovo se razgoropadio. Napuhao se i uzbudio kao pred tuču. Pomislio sam kako je sasvim moguće da zamahne. Želio je to. Jedva se suzdržavao. Onda shvativši da on to zapravo iščekuje od mene. To je jednostavno bio njegov odbrambeni stav. Došlo mi je da se nasmiem. Ja se nikad nisam tukao. Jedino u samoodbrani. I tad ne onako kako se ljudi običnu tuču, odmiheravajući snage, nego brzo i efikasno. Udario bih i pobjegao. Tuča je opasna. To sam naučio još u Domu. Damir je nevoljko pristao. Šutke smo sjeli u polutamnii dio konobe. Nisam znao kako da počnem. A ja sam ga pozvao. On je šutio i pravio se da iščekuje moje pitanje. Pokušavao je da licu da izraz dosade.

— Jakovina je odavde? — napokon sam upitao.

On je kilmnuo glavom. Opet smo šutili. — Još uvijek voliš Andreu? — pitanje me i samog iznenadilo. Iznenađilo je i njega. Skoro se zagrncno. Pokušao je to pretvoriti u smijeh. Šutio sam i čekao. — Tojama igra — napokon je rekao, pokušavajući da bude ozbiljan i, što je više govorio, postajao je sve ozbiljniji. — Ko nju može voljeti. Ona sama nikog ne voli. A za ljubav je potrebno dvoje, kaže se, i to ne slučajno. Uostalom, ovdje ima mnogo stvari koje ti ne razumijesh i koje ne možeš razumjeti. Ona je luđa. To znaš. Ako to dosad nisi uočio, gore po tebe. Prema tome, sve igra. Pitanje je samo koliko će ko u igri uživati. — Da, Luđa je — rekao sam ljubomorno. — I ja sam lud ponekad. Svi smo mi ljudi. (Nastavlja se)

**AZB(R)UKA
novih zanimanja**

JEZIČAR

Nekada mu je,
više il' manje,
jezik služio
za „lajanje“.

Na sastancima,
više il' manje,
danas mu služi
— za ćutanje.

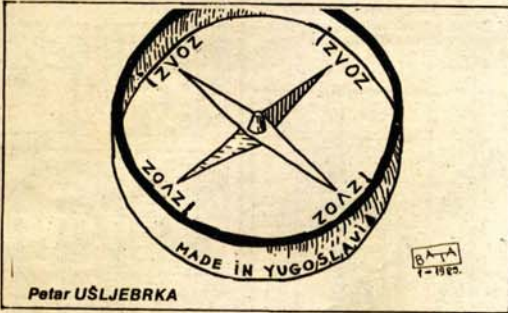
Miloš APRILSKI

- Kad god odmotam klupko, smrse mi konce.
- Zajednička YU kuhinja se renovira; papica se kuva u svakom dvorištu.
- Slobodno vi pišite, JA diktiram!
- Poslije boja izvadimo koplje iz trnja. Broje se kopljonoše.
- Što su riječi duže, vreme-na je manje.
- Odmjerali su (mi iz sve) snage.

Stevan Stojčić

Melenko Kosanović

Petar UŠLJEBRKA

Čovjek! Kako to divno zvučil —
reče ljudožder što glad ga mučil.

xxx

Čovjek je čovjeku vuk dov'jeka! —
izjavi jedna životinja od čovjeka.

xxx

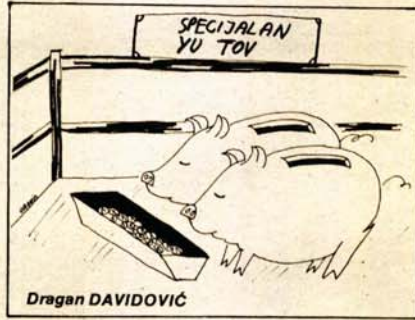
Pošto u prirodi vječna funkcija
nije nikome data,
oni u sjeni se pitaju hoće li Sunce
biti sunce i po isteku mandata.

xxx

EPIGRAMI

Pojedine ljude ne možeš da uhvatiš
ni za glavu, ni za rep.
Drže se zlatne sredine
i misle samo na svoj džep.

xxx

Dragan DAVIDOVIĆ

Da li se na sve probleme
uistinu stavlja tačka,
ako se u mišju rupu
satjera mačka?!

xxx

Epitet: „Mudar kao lija“
izuzetno mu je prijao
sve dok jadnik napokon nije dolijao.
Ali, tek sada pakao mu gorka istina stvara:
— Ta, on je nadmudren od kokošara!

Alija Kapidžić-AIKap

ČIČAK

- Dok smo mi samo skretali pažnju prode voz kroz crveno.
- U trci s vremenom puzevi misle da je dovoljno nekako se kotrljati.
- Pred vratima birokrate brises obuču a po nalogu tek se na blagajni moraš „izuti“.
- Prihvatam obračun ali obračunajmo se prvo na blagajni.
- Birokratija ima oprobani recept: što više vrata, manje izlaza.
- Zarada mu je toliko tanka, da nema šta natežati. Začas „pukne“.
- Oni što stalno gledaju unazad mogli bi i kaput kopčati na ledima.
- Stvari se lako „prebijaju preko koljena“ pogotovo ako se prelome „uz čašicu“.
- Da bi nam cvjetale ruže, moramo i karanfale očistiti od kukolja.
- Ne znam kako će „pokazati zube onaj što je od umora „ispazio jezik“.
- Bolje je da ti dijetle sto puta „izvuče batine“ nego jednom novčanik.
- Zna on šta je „Sizifov posao“ ali ne zna šta je njegov.
- Nemoj nikad u životu biti „pegla“ jer bi te mogli u nešto pogrešno „uključiti“.

VOJO GRUBOR

KLAVIR

Kada mi je uoči vjenčanja punac rekao da ću u miraz dobiti klavir, učinio sam sve da ga ubijem da sam čovjek modernih pogleda na život, pa prema tome i na brak, i da ne želim nikakav miraz. Ništa mi nije pomoglo. Odmah nakon vjenčanja žena je zaključila da je najbolje da klavir postavim baš na mjesto bara koji sam nekoliko godina ranije sam napravio i kojim sam se veoma ponosio.

— Bar ti više neće trebati jer više nećeš piti—prekinula je moje gundanje.

Klavir, u stvari pianino marke PETROF, sam dakle postavio na mjesto bara koji sam rastavio i od njega napravio policu, i spremio se da s osmijehom podnesen ženi svakovdnevne vježbe za prste.

Od tada je prošlo osam godina. Kada smo dobili kćerku žena je polako počela da zapostavlja sviranje i veoma brzo je potpuno prekinula. Godinama niko nije udario ni jednu tipku a meni je klavir odlično poslužio da na njega prenesem boce s pićem. Sve bi bilo dobro da mi kćerka ove godine nije završila prvi razred osnovne škole i da se žena nije sjetila da bi je sada trebalo upisati u muzičku školu. Naravno da ući klavir. Prêtrnuo sam. Ode moj popodnevni odmor u tišinu. Pokušao sam da je odgovorim od nauma, ali sam uspio samo da ispadnem nekulturni divljak koji sprečava dijete da razvije svoj prirodni talenat za muziku.

Sljedećeg dana pala mi je na pamet spasonosna ideja. Svratio sam u robnu kuću da nešto kupim i dok sam prolazio pored odjela za muzi-

čkim instrumentima, primijetio sam da između ostalih prodaju i klavire potpuno iste kao što je moj miraz. Tada sam ugledao nešto od čega mi je zastao dah. Ugledao sam cijenu. Pedeset dva stara miliona i nešto siće. Pedeset dva miliona! Odjurio sam kući. Žena me je dočekala namrgođena, kakva je uostalom stalno bila otkako smo odlučili da ove godine iz finansijskih razloga ne idemo na more.

— Ne vidim baš nikakvog razloga da se tako glupo cerekaš—rekla mi je umjesto pozdrava.

— I ti ćeš se smijati od uva do uva kad čuješ šta ima novo—odgovorio sam.

— E, baš me zanima šta je tako smiješno.

— Vodim te na more!!! Skoro je pala u nesvijest. Pogledala me je sumnjičavo a zatim prsnula u smijeh.

— Ti! S kojim parama ćeš ti da me vodiš na more?

— Prodaću klavir.

— Šta! - zarvenjelase—moj klavir da prodaš. Kćerki da uskratish mogućnost da postane čuvena pijanistkinja. Nikad. NI—KA—DA!

— Prodaću ga za 35 miliona. Biće dosta para i za more a i da tebi kupimo novu ljetnu garderobu. Sve najmodernije—izbacio sam svoj glavni adut.

— To ju je pokolebalo. Već dugo mi prigovara da ima samo prnje.

— Pa—rekla je—ja ionako više ne sviram, a kćerka može da vježba i u školi. Ništa joj neće faliti. Koliko djece uči svirati a nema klavira, pa može i ona.

— Tako je—složio sam se.— Ne smijemo je razmaziti.

— Popustila je i više mi nije

trebalo mnogo da je potpuno ubijem. Dao sam oglas u novine, našao mušteriju i nije prošlo ni petnaestak dana a mi smo sjedili za stolom u kuhinji i buljili u gomili para pred nama. Dođuše umjesto 35 dobili smo 25 miliona ali i to je bilo dosta.

— Ove godine hoću da se na moru provedem kao dama — progovorila je moja žena, nakon što se malo oporavila od pogleda na tolike pare—i nemoj slučajno ni da pomišljaš da me vodiš u kamp ili kod tamo neke gazdarice. Hoću u hotel i to hotel „A“ kategorije i hoću potpuno novu ljetnu garderobu, kao što si obećao, i najmanje pet kupaćih kostima.

— A meni si već davno obećao bicikl—javila se i moja kćerka.

Klimao sam glavom i posmatrao prazno mjesto od klavira. Tu je nekada bio bar, razmišljao sam, bilo bi lijepo kada bih ga opet postavio.

Sutradan sam rezervisao sobu na Babinom kuku u Dubrovniku. Odmah poslije posla otišao sam do prodavnice namještaja i kupio novi bar sa malim šankom i dve barske stolice. Da ne bistajao prazan kupio sam i nekoliko boca uvoznih konjaka i viski-ja. Pred kućom sam sreo kćerku na novom biciklu, a u stanu me je čekala gomila haljina, suknji, majica i ko zna kakvih sve još krpica i žena sa osmijehom od uva do uva. Kada smo se malo sabrali shvatili smo da smo potrošili skoro sve pare i da nemamo dosta za odlazak na more.

— Nema veze—rekla je žena nimalo zabrinuta—prodaćeš auto.

— Auto! Mog fiću! Nedam! — uzviknuo sam.

— Da, dadeš, dadeš. Kada sam ja dala klavir dadeš i ti fiću. A onda, mogao bi si kupiti i video—recorder. Znaš otkada već o tome pričаш.

— Prodao sam fiću. Ionako se nikada ne vozimo jer je beznuzn preskup. Kupio sam

video—record i naravno TV u boji. Sobu na Babinom kuku sam otkazao i rezervisao drugu u hotelu „B“ kategorije.

Opet smo ostali bez para pa smo prodali spavaću sobu i kupili novi frižider, šporet i veš mašinu jer su stari već dotrajali. Rezervisao sam novu sobu u privatnom smještaju u okolini Dubrovnika. Zatim smo prodali kuhinjski sto sa stolicama i regal i fotelje iz dnevne sobe, a kupili kompjuter, HI—FI liniju i šator. Privatni smještaj smo otkazali i odlučili da idemo u kamp. Dan polaska na zasluženi odmor se približavao i uzbuđenje u mojoj porodici je sve više raslo. Krišom od kćerke prodao sam njen novi bicikl i kupio tri povratne karte vozom do najbližeg grada na moru. Konačno je došao taj dan i krenuli smo rano ujutro na željezničku stanicu, natovareni koferima i praćeni pogledima zavidnih komšija. Proveli smo dva divna dana na klupi u parku pokraj mora u hladu palmi. Žena je svakih petnaest minuta trčala u WC restoran u blizini i oblačila novu haljinu. Ponosio sam se njenom najnovijom garderobom i elegancijom sa kojom ju je nosila. Drugog dana naveče krenuli smo nazad čudeći se kako nam je odmor brzo prošao.

— Eto—rekao sam ženi—vidiš kako se uz nekoliko spretnih transakcija i pored skupocje može otići na more.

— Ma niko nema tako pametnog muža kao ja—saptala mi je na uvo.— Bio je to nezaboravan odmor.

Mjesec dana kasnije zatekao sam ženu i kćerku kako sjede zagrljene na podu (stolica više nismo imali) i plaču. Kažu žao im klavira. Šta sam mogao da radim. Sve sam prodao osim kompjutera, jer kažu da će za deset godina ljudi bez kompjutera biti nepismeni, i kupio klavir isti kao onaj koji sam, dobio u miraz.

Kesić Dragan

ZANOKTICE

● poljoprivredniku nisu potrebni hektari. Okrenu ga na pet para!

● opet je gornji naslov stavljen pod „strogo pov“.

● malo je po republikama i pokrajinama, a malo više po nama!

● u šugavom vremenu najmanje se češu moćnici!

● narodu je najbolje obećati svašta, pa kad se ne snađe u izboru ostaće mu ništa!

● oblačnost u gornjim slojevima uvijek je dolje mutila!

● partija je bila narodna želja, pa se narodu naročito zahvaljuje partijska birokratija.

● standard je jako ohrabren gvozdenom voljom u džepu!

● noge se na kiši znoje kad padne standard i — probuši cipelu!

J. DAKIĆ

GLAVA PORODICE

Kad sam toga dana došao kući, žene nije bilo pored štednjaka. Na stolu umjesto ručka ugledah list iz rokovnika. Pisalo je: Mužiču, za ručak podgriji dogovore od juče, prokrččaj zaključke, a za salatu ugledaj izmjene i dopune preprodavnih odluka! Piće, kisela voda! Ja sam na sastanku o položaju žene u savremenom braku! Tvoja žena!

Toliko ipak nisam mogao progutati. Otišao sam u kafanu i ostao do jutra! Jer ja sam ipak glava porodice! Kojoj su zavrnuili šiju!

B. MITROVIĆ

Tužnim srcem javljamo svoj rodbini, prijateljima i poznanicima da je u petak, 20. septembra 1985. godine, u 65. godini života nakon duge i teške bolesti preminuo naš dragi suprug, otac, brat i djeda

HIMZO (HUSE) KESEROVIĆ

Sahrana će se obaviti u subotu, 21. septembra 1985. godine, u 17 sati u Stupnici.

OŽALOŠČENI: supruga Džemila, sin Mehmed, kćerke, braća, unučad i ostala ožalošćena rodbina.

Javljamo tužnu vijest da je u 68. godini života nakon kraće bolesti preminula dana 19. septembra 1985. godine naša draga

STOJA (DIMITRIJE) STOJČIĆ

Sahrana će se obaviti u subotu, 21. septembra 1985. godine, u 14 sati na groblju Gornji Borkovići.

OŽALOŠČENA PORODICA: sinovi: VESELKO i TIHOMIR, kćerke: GOSPA, VESELKA, NADA i DOSTA, snaha: STOJA i MILKA, zetovi: VITOMIR, NEDO i BORISLAV, braća: MILIĆ, LJUBISAV i MOMIR, unučad i mnogobrojna rodbina.

050779

Javljamo tužnu vijest da je dana 19. septembra 1985. godine u 51. godini života iznenada preminuo naš dragi i nikad neprežaljeni suprug, otac, punac, brat i djeda

IVICA IVO KASIPOVIĆ

Sahrana će se obaviti dana 21. septembra 1985. godine, subota, na groblju u Motikama, a pogrebna povorka kreće ispred kuće žalosti u Uzičkoj ulici broj 32-D u Banjaluci u 14 sati.

OŽALOŠČENA PORODICA: supruga NADA, kćerke: ZDENKA i ANTONIJA-TONKA, zet ZORAN, unuke: ZORICA i ZVJEZDANA, brać, sestri i mnogobrojna rodbina
050770

U nedjelju, 22. septembra 1985. godine, navršava se godina dana od kada smo izgubili našeg plemenitog oca

ILIJU (JERKA) DOMIĆA

S ljubavlju i ponosom čuvamo uspomenu na njega
sin TONE, snaha IVKA i DJECOM
050769

Dana 22. septembra 1985. godine navršava se tužna godina od smrti naše drage majke, supruge, bake i svekrve

VUKOSAVE ZRNIĆ

OŽALOŠČENA PORODICA: SINOVI, KĆERKA, SUPRUG, SNAHE, ZET I UNUČAD
050752

Dana 21. septembra 1985. godine navršava se godina dana od smrti našeg dragog

SAUDA (MUHAREMA) TURALIĆA

OŽALOŠČENA PORODICA

Tužnim srcem javljamo rodbini, prijateljima i poznanicima da je poslije duge i teške bolesti dana 20. septembra 1985. godine u 54. godini života preminuo

NENAD (ĐORĐA) GOJIĆ
iz Banjaluke

Sahrana će se obaviti dana 21. septembra subota u 15 sati na groblju Gojići u Donjim Kolima.

OŽALOŠČENA PORODICA: supruga MARA, sin DRAGAN, kćerke: DUŠKA i NEDELJKA, brat SVETOZAR, sestra VIDOSAVA, snaha, zetovi, unučad i ostala mnogobrojna rodbina
050781

Povodom smrti našeg oca, svekrva i djeda

JUSUFA HADŽIOMEROVIĆA

Zahvaljujemo svim rođacima, prijateljima i komšijama koji su nam izrazili saučestje i prisustvovali sahrani. Posebnu zahvalost dugujemo kolektivima Službe društvenog knjigovodstva Banjaluka i Radnoj organizaciji „Elektrokrajina“ na nesebičnoj pomoći u teškim trenucima.

PORODICA
050767

OGLAS

RADNIČKI UNIVERZITET BANJALUKA VRŠI UPISENA TEČAJEVE STRANIH JEZIKA I TO:

- ENGLESKOG,
- NJEMAČKOG,
- FRANCUSKOG,
- TALIJANSKOG I RUSKOG, te

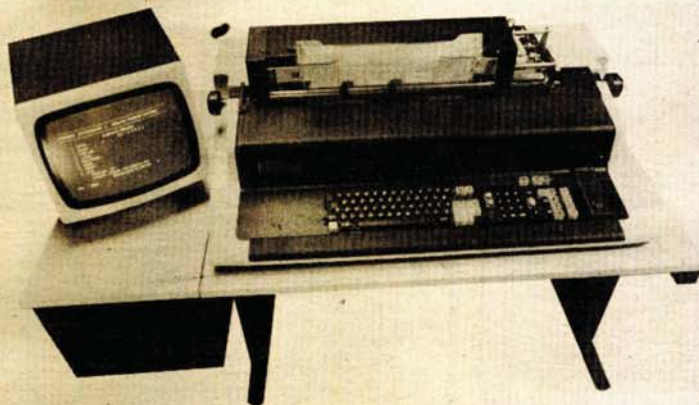
SRPSKOHRVATSKOG—HRVATSKOSRPSKOG

(za strane državljanke)

UPISE VRŠIMO DO 30.9.1985. godine. INFORMACIJE SE MOGU DOBITI NA TELEFON 35—577 III LIČNO U BARACI, U ULICI VELJKA VLAHOVIĆA 1 (KOD KINA „KOZARA“), SVAKIM RADNIM DANOM OD 8 do 14 i od 17 do 19 sati.

RADNIČKI UNIVERZITET BANJALUKA
1-1

30 LET BIROSTROJ p.o.
delovna organizacija za proizvodnju malih poslovnih sistema
62000 MARIBOR, GLAVNI TRG 17/b
Telefon (062) 23-771, 29-591, telex 33-262 YU BIROMB

poziva vas na **DEMONSTRACIJE MALIH POSLOVNIH SISTEMA**

koje će se održati u BANJALUCI u prostorijama hotela BOSNA u ul. orak, 24. septembra 1985, od 9 do 14 sati i srijedu, 25. septembra 1985, od 9 do 14 sati

Demonstriraće se:

- MALI POSLOVNI SISTEM RGB 110
- MALI POSLOVNI SISTEM RGB 120
- MALI POSLOVNI SISTEM RGB 130

sa najnovijim programskim aplikacijama na području automatske obrade podataka.

EDRO „ELEKTROKRAJINA“ BANJALUKA
OOUR „ELEKTRO—BANJALUKA“ B. LUKA
vrši dopunu

OGLASA

koji je objavljen u listu „Glas“ dana 18.9.1985. godine kod uslova: pod tačkom 2, tako da kod riječi „radnika sa završenom“ treba dodati riječ „gimnazijom“.

SOUR „RUDI ČAJAVEC“ RO PROFESIONALNA ELEKTRONIKA OOUR PRECIZNI LIV BANJALUKA

Na osnovu odluke Komisije za radne odnose OOUR-a Precizni liv raspisuje

OGLAS

za popunu poslova — radnih zadataka na neodređeno vrijeme

1. POMOĆNI RADNIK U LIVNICI — 5 radnika

USLOVI: — ne kvalifikovani radnik sa završenom osnovnom školom ili I stepenom srednjeg usmjerenog obrazovanja,

— provjera radne sposobnosti izvršice se putem testiranja,

— poslovi i radni zadaci su sa posebnim uslovima rada,

— radi prirode posla u obzir dolaze samo muškarci.

Izbor kandidata vršice se prema posebnom kriterijumu.

Uz prijave na oglas priložiti foto-kopiju diplome.

— Neblagovremene i nepotpune prijave neće biti razmatrane.

Prijave dostaviti putem pošte na adresu: SOUR „RUDI ČAJAVEC“, RO PROFESIONALNA ELEKTRONIKA, Kadrovska služba, 78 000 Banjaluka, Ulica braće Pavlića 23 A.

Oglas ostaje otvoren 8 dana od prvog narednog dana od dana objavljivanja.

RO „VITA“ PREHRAMBENA INDUSTRIJA SKENDER—VAKUF

PAHULJICE ZLATA VRIJEDNE

SKENDER—VAKUF - Zobene pahuljice „Vita“ otklile su se Zlatnom medaljom za kvalitet na Zagrebačkom velesajmu, u konkurenciji 681 proizvoda.

U razgovoru sa direktorom Zivkom Mitrovićem saznali smo da najveća zasluga za kvalitet „Vitin“ pahuljica i Zlatnu medalju pripada Branislavu Mišiću, diplomiranom tehnolozi, tehničkom rukovodiocu u tvornici. A kada je o „Viti“ riječ, da je to perspektivna fabrika, jer zob nije još istražena i iskorištena u prehrambenoj industriji.

Na jednoj strani perspektiva, priznanja i medalje, a na drugoj gubici. Otkuda takav finansijski minus?

MEDALJA I GUBITAK

- Tačno je da smo polugodište završili sa gubitkom od 38 miliona dinara. Međutim, moram istaći da su plaćene kamate na obrtna sredstva 39 miliona dinara. One su praktično šest puta veće od bruto ličnih dohodaka četrdeset zaposlenih navodi direktor Mitrović.

Ovaj očigledan kamatni balast pustio je svoje korijene još za vrijeme izgradnje fabrike. O tome Mitrović kaže:

- „Vita“ je organizacija koja je počela raditi bez obrtnih sredstava, jer su utrošena kao osnovna i preočena u investicije. Osnovni problem je, očigledno, u trajnim obrtnim sredstvima. Mi smo prinuđeni u jednom mahu kupiti zo-

● Za kvalitet pahuljica zlatna medalja sa Zagrebačkog velesajma ● Najveća pekara na Balkanu „Žitoluks“ iz Skoplja „Vitin“ kupac ● Kamate veće od gubitaka ● Za osam mjeseci tržištu isporučeno 700 tona zobenih pahuljica

Za zob dati 200 miliona dinara - „Vitin“ silos

bi za 200 miliona dinara, što je zateđeno do početka iduće zelve. Zob se ne može sukcesivno kupovati.

Kako isplivati iz gubitka? - Ovakva situacija, odnosno gubici mogu se riješiti samo iznalaženjem kvalitetnih sredstava iz šire društveno-političke zajednice. Očekujemo da bismo sredstva mogli obezbijediti iz Fonda Federacije i Republičkog fonda za razvoj nedovoljno razvijenih područja. Uradili smo i program za uspješno poslovanje „Vite“ i prevaziženje gubitaka i taj zahtjev već se nalazi kod Uruženih banke u Sarajevu. Moram, međutim, istaći da sa ovakvim rastom kamata i zalihama zobi ni

najoptimističnija predviđanja ne govore da bi kraj godine mogao biti pozitivan, obrazlaže Mitrović.

NAMETNUTI SE TRŽIŠTU

Za osam ovogodišnjih mjeseci u „Viti“ je prerađeno 1.300 tona zobi što je za 24 odsto više nego lani. Tržištu je isporučeno 700 tona zobenih pahuljica.

Kupci pahuljica, osim široke potrošnje su pekare i tvornice kexa i čokolade. Među njima je i najveća pekara na Balkanu, „Žitoluks“ iz Skoplja. Prošle i ove godine oko 400 tona zobenih pahuljica otišlo je u nerazvijene zemlje preko Savezne direkcije za robne rezerve.

S obzirom na to da se radi o visokoj tehnologiji i novom proizvodu na jugoslovenskom tržištu u „Viti“ smatraju da bi fabriku trebalo kadrovski ojačati, i u pogledu tehnološkog procesa ali i istraživanja tržišta - marketinga. Tada bi se moglo razmišljati i o radu u drugoj smjeni.

Perspektiva „Vite“ je dalja finalizacija ovog proizvoda. U okviru Kombinata AIPK „Bosanska krajina“ najrodnija je „Levita“ iz Bosanske Gradiške. I dosadašnja saradnja ova dva kolektiva kad je plasman u pitanju bila je uspješna.

Zobene pahuljice sa medaljom i gubitkom - Detalj iz pekara

KOMUNALNA RO „CVRČKA“ SKENDER—VAKUF

PRENISKA CIJENA GRIJANJA

● Neekonomske cijene ne mogu podmiriti troškove

SKENDER—VAKUF - Za skendervakuške komunalne bi se moglo reći koliko para, toliko je grad čist.

Cijene su neekonomske i ne mogu podmiriti troškove. To je najočiglednije kod Gradske toplane koja uvijek ima gubitak na supstanci.

- Najveći problem, uz obezbjeđenje mazuta, sigurno je cijena grijanja od 2.414 dinara po kvadratnom metru - kaže Tihomir Đuranović, šef računovodstva.

Za ovogodišnju sezonu grijanja treba obezbijediti 20 miliona dinara.

Kao i druge komunalne organizacije i „Cvrčka“ kuburi sa nenaplaćenom realizacijom, koja je za šest mjeseci iznosila 2,6 miliona dinara.

Snabdijevanje vodom ove komune biće popravljeno kad se uskoro ugrade dvije nove pumpe, a

dugoročito ovo pitanje će se riješiti izgradnjom novog vodovoda u dužini od 26 kilometara, što je sada u fazi projekta.

Komunalci raspolažu sa četiri vozila (specijalno za odvoz smeća, utovarac za zimsko održavanje puteva i dva kamiona).

Koliko para, toliko je grad čist - Komunalci na zadatku

NOVI KORACI SKENDERVAKUFOSKE TURISTIČKE PRIVREDE

LICEM PREMA GOSTU

● Kapaciteti hotelskog smještaja su udvostručeni dogradnjom depandansa uz hotel „Omar“

● Cijena kompletnog panslona odnedavno je 1900 dinara
● Uz ugostiteljski razvoj i trgovinske djelatnosti

SKENDER—VAKUF - Bačena je konačno za leđa, za ugostiteljsko-turističke radnike, po mnogo čemu teška prošla godina. Nepovoljni uslovi privrednjavanja lani i ranijih godina srećom su prošli. Veliki korak napravljen je proširenjem i dogradnjom hotela „Omar“ snovidem depandansima s 32 sobe i tako praktično je smještajni kapacitet

Prošla godina je bila izuzetno teška. Planovi su podbacivani, a uz to i cijene smještaja su bile niske. Sve do jula ove godine cijena kompletnog panslona bila je 1400 dinara, a odnedavno je 1900 dinara za dan. Takve su cijene na nivou SOUR-a „Krajinaturist“ u čijem je sastavu i „Vlašić“. Ove godine situacija je bolja i što se tiče broja noćenja. Za šest mjeseci ostvareno je 4653 noćenja. Ali to je još daleko od plana koji je zacrtan.

Nakon šest mjeseci ove godine situacija je bolja. U prvom polugodištu se poslovalo na granici rentabilnosti. Važno je, kažu ovdje, da nije bilo gubitka. Povećane su plate radnicima za 70 odsto, a lani su primali minimalne lične dohotke. Poboļšana je radna disciplina, obezbjeđeni topli obroci za sve radnike.

Osim toga razvija se i trgovinska djelatnost. Radna organizacija otvara prodavnice široke potrošnje

Prošireni kapaciteti, poboljšana usluga: Hotel „Omar“ s depandansima

udvostručeni. Ugostiteljsko-turistička i promena Radna organizacija „Vlašić“ raspolaže sa 140 ležaja hotelskog tipa i to je bar za sada dovoljno. Osim hotela gostima su na raspolaganju moderan i funkcionalan restoran „Ilomska“ i tri manja ugostiteljska objekta.

Ove godine predviđeno je da se renovira stariji dio hotela „Omar“ u šta će biti uloženo oko 100 miliona dinara. Sve će to omogućiti ovdašnjim turističko-ugostiteljskim radnicima da pruže gostu bolju uslugu nego ranije.

tamo gdje su najudaljenija sela bez prodavnica i gdje se građani javljaju zahtjevima iz mjesnih zajednica da se ovakvi prodajni objekti otvaraju. Do sada je na teritoriji opštine otvoreno osam prodavnica ovakve namjene.

Sve će to, očekuju u „Vlašiću“, pomoći da kolektiv stane na svoje noge i da do kraja ove i narednih godina postigne bolje rezultate i značajnije doprinese razvoju turističko-ugostiteljske privrede u ovoj vazdušnoj banji podno Vlašića.

SREDNJOŠKOLSKI CENTAR „DURO PUCAR STARI“

ĐACI ČEKAJU KABINETE

● U Srednjoškolskom centru nastavi pohađa 748 učenika. Nema dovoljno nastavnika i kabineta za nastavu. Godišnje se za honorare spoljnih predavačima izdvoji više od miliona dinara
● Iza skromnih uslova rada stoje dobri rezultati učenika i nastavnika

SKENDER—VAKUF - Na prvo školsko zvanje početkom septembra u Srednjoškolski centar „Duro Pucar Stari“ u Skender-Vakufu došlo je 748 učenika u 23 odeljenja. U Centru srednjoškolski uče za 12 zanimanja u pet struka: mašinskoj, drvoprerađivačkoj i šumarskoj, tekstilnoj, turističko-ugostiteljskoj i trgovačkoj. Skolovanje je usmereno prema potrebama skendervakuške privrede iako svake godine više od 200 maturanata, koliko ih izdade, ne mogu u gradu naći posla.

Velika škola, kao i slične drugdje ima i problema. Očigledno je postala pretijesna za toliki broj učenika. Ali to nije jedina teškoća učenika i pedagoških radnika ovdje.

- Raspolažemo najskromnijom opremom s radničkim prostorom koji je neustovan. Nameće se potreba za izgradnjom novih školskih radionica da bi se postigli optimalni uslovi za školovanje učenika u ovim strukama. Mora se kći na stvaranje kabineta za srodne predmete s kojima je jedino moguće obezbijediti kvalitetno učenje i sticanje potrebnih znanja. Jer, ovako je nastava svedena na verbalizam, kaže Milenko Kovačević, direktor Srednjoškolskog centra.

Ima i kadrovskih teškoća. Već sada nedostaju stručnjaci za drvoprerađivačku, tekstilnu i mašinsku struku. U centru se dovijaju tako što angažuju inženjere iz radnih kolektiva komune. I za to se godišnje izdvoji više od milion dinara za honorare. U kolektivu je zaposleno 39 radnika, a nastavnika je svega 25, što ovoliko školi i za toliko učenika nije dovoljno.

Ali iako je tako, iako nema dovoljno nastavnika ni savremenih kabineta, iako 90 odsto učenika pješači do škole i ponekoliko kilometara svaki dan - ima ovdje i dobrih daka i nastavnika. O tome svjedoče i osvojenja priznanja i nagrade na raznim takmičenjima. Da ih ne nabrajamo pomenimo bar jednu. Lani je Borze Kostić, sada već bivši učenik ove škole, osvojio drugo mjesto na XVII Festivalu rada omladine Jugoslavije u drvoprerađivačkoj struci. Uspjeh vrijedan pažnje i zasluga je i učenika i nastavnika. Bilo bi ih biće još, ali se moraju poboljšati i uslovi za sticanje novih znanja.

IZJAVITE ZA ŠTAMPU

BOSANSKI NOVI: Kako mladi u ovom gradu provode slobodno vrijeme?

MALO VREMENA ZA ZABAVU

Raska Nakić, učenik:

— Školske obaveze mi uskraćuju vrijeme za zabavu. Jedino subotom i nedjeljom imam malo više slobodnog vremena. Gdje ga provodim? Najčešće odem u biskop, a ponekad sa drugaricama, u disko-klub.

ZABAVE U KAFIĆU

Predrag Šaša, student:

— Volim sport, fudbal najviše. Svake nedjelje, kada je Sloboda domaćin, odem na utakmicu. Gledam i košarkašice Sane, rukometaše Srednjoškola... Ostalo slobodno vrijeme, kojeg imam vrlo malo, najčešće provodim sa drugovima u kafiću „G 9“ i disko-klubu i hotelu „Una“. Malo je, inače, zabavnog života u gradu.

ŠTA JE SA KUD-om

„MIČO ŠURLAN“?
Ahmet Zelić, trgovac:
— Sa pravom su Novljani očekivali da će se formirati SIZ-a kulturu, kasnije u KUD-a „Mičo Šurlan“ i kulturno-zabavni život u gradu podići na viši nivo. Međutim, od toga nije bilo ništa. Sav rad KUD-a „Mičo Šurlan“ svojske se na povremene nastupe horske sekcije.

NA TRANZITU

Radmila Škondrić, učenica:
— Bosanski Novi je, izgleda, postao tranzit za mnoge estradne grupe. Nemaju gdje ni održati koncerte. Ljeti i nekako, kao Lepa Brena na stadionu „Sloboda“, a gdje će zimi? Vatrogasni dom su pretvorili u kafanu iako je velika sala bila predviđena za kulturne sadržaje. Pragma obećanja su to, izgleda, bila Mladi Novog se zabavljaju u kafanama, a hotel „Una“ je preskup.

KNJIGA NAJVEĆA RAZONODA

Radoslav Švilar, učenik:
— Knjiga je najveća rasonoda. Najbolje se odmorim uz dobru knjigu. Čitam mnogo. I naše i strane pisane. Danima bih čitao dobar roman. Malo vremena ako ukradom od knjige iskoristim da odem u kino, ili negdje sa drugovima da poigram lopte.

S. RISOVIĆ R. OSTOJIĆ

ZANIMLJIVOSTI

DOBAR IZGOVOR PARA VRIJEDI

Nekada su žene bile te koje su supružnika govorele da ih boli glava ili da su umorne kada bi uveče, u postelji trebalo izvršavati bračne obaveze, a danas se situacija potpuno izmijenila - piše zapadnonjemački nedjeljni, „Bunte“.

„Supruzi su sada ti koji sve češće daju korpu svojim suprugama u vrijeme kada bi trebalo da dođe do nježnosti - kaže minhenški psiholog dr Paul Kohenštajn. - Nekada muškarci jednostavno nisu smjeli da priznaju da im nije do seksa, već su poslušno ispunjavali svoje bračne obaveze i kada im nije bilo do toga. Sada su, međutim, došla druga vremena...“

Čini se da ta „druga vremena“ znače da je došlo vrijeme da se raščisti sa mitom da je muškarac uvijek sposoban i spreman za seks i - prema najnovijim zapadnonjemačkim istraživanjima - sada supruzi izmišljaju izgovore da bi izbjegli bračne obaveze.

Mnogo posla, nerviranja na radnom mjestu - to je izgovor kojim danas muževi najčešće pribjegavaju da bi se „izvukli“ od brćanih intimnosti. Da li je riječ o povećanoj impotenciji kod „jačeg“ pola ili nešto drugo? Dr Kohenštajn ima odgovor i na ovo pitanje:

„Riječ je o takozvanoj odglumljenoj impotenciji, do koje dolazi u brakovima i dugotrajnim vezama kada nestanu čar i žar novine“ - kaže on.

Da nije riječ o pravoj impotenciji, dr Kohenštajn dokazuje činjenicom da prostitutkama u posljednje vrijeme posao ide da ne može biti bolje i malo se koja od boljih „ljepotica noći“ žali na nedostatak mušterija. Dr Kohenštajn tvrdi da odnos sa nepoznatom ženom muškarcima vraća seksualne želje i od neke impotencije ni traga. Radi se, dakle, samo o onoj narodnoj - dobar izgovor para vrijedi.

RADIO-PROGRAM

SUBOTA, 21. SEPTEMBRA I
NEDJELJA, 22. SEPTEMBRA

BANJALUKA

SUBOTA
PROGRAM EMITUJE NA ST 280 METARA (1071 kHz) u UKT 95,9 MHz
7,00 - Početak programa
7,05 - MUZIKA — NOVOСТИ - MUZIKA
7,30 - VIJESTI
7,45 - Oglasi i obavještenja
8,00 - Mi predlažemo - vi birate
9,00 - GOST PROGRAMA
10,00 - Hit programa
10,10 - Rezervisano vrijeme
10,20 - Magazin sedam
11,00 - SPORTSKI ŽURNAL
11,20 - Uključite svoje magnetofone
12,00 - Završetak programa
Od 12,00 do 07,00 - PRVI PROGRAM
RADIO—SARAJEVA

NEDJELJA

7,00 - Početak programa
7,05 - MUZIKA — NOVOСТИ — MUZIKA
7,30 - VIJESTI
7,45 - Oglasi i obavještenja
8,00 - AIPK BOSANSKA KRAJINA NA TALASIMA KRAJIŠKIH RADIO—STANICA
8,30 - Poželjeti ste - izvodi
10,00 - Rezervisano vrijeme
10,20 - Magazin sedam
11,00 - Muzyka za nedjeljno raspoloženje
11,30 - TRAGOM FOLKLORA BOSANSKE KRAJINE
12,00 - Završetak programa
Od 12,00 do 01,00 - PRVI PROGRAM
RADIO—SARAJEVA

BOSANSKA GRADIŠKA

SUBOTA
8,00 - Početak i najava programa
8,05 - Muzyka-informacije-muzika
8,50 - Oglasi i obavještenja
9,00 - Odabrali smo za diskofile
9,30 - Vijesti i sportska kronika
9,40 - Iz melodije u melodiju
11,00 - Omladinski studij
12,00 - Odljava i završetak programa Radio-Bosanske Gradiške
12,00 do 14,00 - ZAJEDNIČKI PROGRAM RADIO—STANICA BiH
(Smsret na talasu)

NEDJELJA

7,55 - Početak i najava programa
8,00 - AIPK NA TALASIMA KRAJIŠKIH RADIO—STANICA
8,30 - Želite, čestitajte, pozdravljate, I dio
9,00 - Oglasi i obavještenja
9,10 - Želite, čestitajte, pozdravljate, II dio
10,00 - Humorištili radio-talas
10,10 - Želite, čestitajte, pozdravljate - do kraja programa (u 12,00 VIJESTI)

PRNJAVOR

SUBOTA
9,00 - Najava „SUBOTNJEG REVOLJONOG PROGRAMA RADIO—PRNJAVORA“
9,03 - Reklamne poruke iz radnih kolektiva, oglasi i obavještenja
10,00 - TEMA REVOLJONOG PROGRAMA: kazivanja pobornika JNA
Blagoja Preradovića o liku i djelu narodnog heroja Novaka Pivavčevića
12,00 - Zajednički program Radio-Stanica BiH
14,00 - POMAK - prnjavorске omladinske aktuelnosti
16,00 - Odljava programa

NEDJELJA

7,58 - Najava Nedjeljnog aktuelno-informativnog i zabavnog programa Radio-Prnjavora
8,00 - AIPK „Bosanska krajina“ na talasima krajiških radio-stanica (prenos programa Radio-Banjaluke)
8,30 - Želite, čestitajte i pozdravi - emisija narodne i zabavne muzike, a iz sata u sat, vijesti, informacije, osvrti, komentari i poruke iz reklamnog programa
18,00 - Odljava programa

SRBAC

SUBOTA
8,00 - Informativno-zabavni program Radio-Srpska
12,00 - Zajednički program RS BiH
1,400 - Završetak emitovanja
NEDJELJA
8,00 - Početak emitovanja i najava programa
8,05 - Muzyka za dobar dan
8,30 - Želje, čestitke i pozdravi
9,00 - Radio u selu - AIPK na talasima krajiških RS
9,30 - Želje, čestitke i pozdravi
10,00 - Aktuelne protkele nedjelje
10,15 - Želje čestitke i pozdravi
12,00 - Odljava i završetak emitovanja

BOSANSKA DUBICA

SUBOTA
11,00 - Najava i pregled programa
11,05 - Za svakog ponešto
11,30 - Želje slušalaca
12,00 - Zajednički program RS BiH
14,00 - Emisija za selo
14,30 - Vijesti
14,33 - Program za mlade
15,30 - PROTEKLE SEDMICE U NAŠOJ KOMUNI
15,45 - Obavještenja, muzika, oglasi
16,00 - Dnevnik RS
16,30 - U subotnje predvečerje
17,00 - Odljava programa

JAJCE

SUBOTA
9,00 - Najava programa
9,10 - Vijesti
9,15 - Emisija iz udruženog rada
10,00 - Revija želja, čestitke i pozdravi...
11,00 - Odljava programa

BOSANSKI NOVI

9,00 - I danas smo zajedno (najava, vijesti i melodije dana)
9,10 - Želje slušalaca
10,00 - Emisija za selo (u sklopu programa emitujemo: kombinat na talasima krajiških RST)
10,30 - Nastavak ispunjavanja vaših želja
11,00 - Hronika i radio dana (IPP-pregled aktuelnosti na kraju nedjelje)
11,15 - EP-prospekt
11,30 - Rezervisano za... (dokumentarni program)
1,200 - Zajednički program RS BiH
14,00 - Odljava programa i najava ponovnog susreta

PRIJEDOR

SUBOTA
9,00 - Najava Programa
9,02 - Nitišta do produkcije
9,30 - Jugotov-ekspres
10,00 - Subotom zajedno
11,00 - Čestitke, želje, pozdravi
13,00 - Odljava programa

INFORMATOR

BANJALUKA

KOZARA — RAMBO (američki akcion) u 11, 16, 18 i 20 sati.
ZA SARAJEVO: 00,30, 08,00, 12,00, 13,15, 19,15, 20,00, 00,45 (u prolazu u 10,00, 13,35 i 15,15).
ZA KRANJSKU GORU: 13,15.
ZA TUZLU: 05,35 i 15,45
ZA DUBROVNIK: 20,20, 22,00, 24,00 (polasci u prolazu)
ZA MOSTAR: 06,00, 13,00 (preko Bugojna, Prozora i Jablanice) 11,26 (u prolazu) 22,00.
ZA BIJELEJINU: u 11,00 (iz Prnjavora u 12,15 i Dervente u 14,40 sati).

NARODNO POZORIŠTE

Nema predstave.

DJEČIJE POZORIŠTE

Nema predstave

DOM KULTURE

U 19 sati književno veče.

UMJETNIČKA GALERIJA

Stalna postavka.
Izložba poljskog plakata iz kolekcije slikara Mihaila Rakite.

STALNA POSTAVKA SPOMEN-ZBIRKE DRAGINE I VOJE TERZIC nalazi se u Ulici Vladimira Nazora 19

MUZEJ BOSANSKE

KRAJINE

Stalna izložbena postavka Muzeja je otvorena svakog radnog dana osim ponedjeljka od 9 do 13 i od 17 do 19 sati, subotom, nedjeljom i praznicima od 9 do 13 sati.

Do 22. septembra otvorena je etnološka izložba „Zmijanje“

BIBLIOTEKA

Odjeljenja u Domu radničke solidarnosti rade svaki dan, osim subote i nedjelje, od 7,30 do 19 sati.

Odjeljenje u Mejdanu radi svaki dan, osim subote i nedjelje, od 7,30 do 19 sati.

Odjeljenje u Budžaku radi ponedjeljom i utorkom od 15 do 19, srijedom, četvrtkom i petkom od 10 do 15 sati.

DEŽURNA APOTEKA

Noćno dežurstvo ima Centralna apoteka u Ulici Veselina Masleča 18, telefon: 35-306.

VAŽNIJI TELEFONI:

SUP 92
Vatrogasac 93
Hitna pomoć 94
Bolnica 33-725 (stara lokacija) i 38-111 (Paprikovac).
Autobuska stanica 45-355
Željeznička stanica 31-229
Taksi-stanica 22-222
Inspekcija 32-100
Dežurna inspekcija 32-354
Elektrobanjaluka 42-555
Servis za hitne popravke stanova 45-404
Atlas 31-995
Inex-turist 21-261
Putnik 43-900
Turist-biro 35-082
Slavnik Koper 31-113
Mladost BiH 39-835
Opštinski sekretarijat za narodnu odbranu
— Centar za obavještenja 985.

POLASCI VOŽOVA

Izmijenjeni red vožnje željeznice važi od 2. 6. 1985. godine.
Za Sarajevo: 0,56 (brzi), 02,00 (brzi) 06,07 (olimpik), 9,26 (brzi), 13,15 (brzi), 16,05 (brzi) i 18,10 (poslovni).
Za Zagreb: 01,11, 03,13, 04,12, 09,57 (poslovni), 15,06 i 16,22.
Za Beograd: 06,53 (poslovni, a od Rume se odvaja za Novi Sad), 10,01 (putnički do Doboja, iz Doboja brzi u 14,00), 14,50 (putnički do Doboja, iz Doboja u 17,32), 22,45 putnički do Doboja, iz Doboja u 01,38.

DOLASCI VOZOVA

Iz Sarajeva: 01,08, 03,00 (brzi), 09,55 (poslovni), 15,04 (brzi), 16,16 (brzi), 20,10 (poslovni).
Iz Zagreba: 00,42, 01,52, 13,12, 16,02 (brzi), 18,08 (poslovni), 21,42 (ubrznani).

Iz Beograda: 05,35, 08,25, 13,28, 16,16, 19,05, 21,57.

VANREDNI VOZOV

Svake nedjelje BANJALUKA — MARIBOR u 13,25 i DOBOJ — BANJALUKA — LJUBLJANA u 14,01...

POLASCI AUTOBUSA IZ BANJALUKE

ZA ZAGREB: 01,20, 02,00, 03,00, 05,30, 06,00, 07,45, 08,30, 09,30, 11,00, 12,00, 12,40, 13,15, 14,30, 15,10, 15,20, 17,00, 18,15, 19,20, 20,00.

ZA BEOGRAD: 05,00, 06,00, 09,30, 15,00, 17,00, 23,30
ZA LJUBLJANU: 01,20, 08,20, 12,00, 13,15, 19,15, 20,00
ZA SARAJEVO: 00,30, 08,00, 12,00, 00,45 (u prolazu u 10,00, 13,35 i 15,15).
ZA KRANJSKU GORU: 13,15.
ZA TUZLU: 05,35 i 15,45
ZA DUBROVNIK: 20,20, 22,00, 24,00 (polasci u prolazu)
ZA MOSTAR: 06,00, 13,00 (preko Bugojna, Prozora i Jablanice) 11,26 (u prolazu) 22,00.
ZA BIJELEJINU: u 11,00 (iz Prnjavora u 12,15 i Dervente u 14,40 sati).

ZA NOVI SAD: u 13,00 (u 14,05 iz Prnjavora, iz Dervente u 14,40)
ZA DERVENTU: u 12,00 sati.
ZA PRIJEDOR: u 4,45 sati.
ZA KUKOLJE I SRBAC: u 6,15 a povratk iz Srpa u 11 sati.
ZA SRBAC: u 17,15.

AUTOBUS NA RELACIJI BANJALUKA — LUŠCI-PALANKA u povratku saobraća preko PRIJEDORA umjesto BRONZANOG MAJ-DANA sa polaskom iz LUŠCI-PALANKE u 5,45, SANSKOG MOSTA 6,35 I PRIJEDORA u 7,10 sati.

ZA ROVINJ: 7,45, 19,45
ZA RIJEKU: 6,00, 7,45, 22,00.
ZA ZIM: 6,00
ZA SPLIT: 6,40, 21,15, 8,30 (u prolazu)
ZA ŠIBENIK: 7,30, 22,30.

BOSANSKA GRADIŠKA

U Domu kulture 21. 122. septembra u 10, 18 i 20 sati prikazuje se film GOLA PESNICA - karate filma.

NARODNA BIBLIOTEKA u gradskom Domu kulture otvorena je ponedjeljom i srijedom od 10 do 17 sati, a utorkom, četvrtkom i petkom od 10 do 14 sati. GRADSKA ČITAONICA u Bosanskoj Gradišci radi od 10 do 18 sati, a subotom od 7 do 13 sati.

Odjeljenje biblioteke u Novoj Topoli (u zgradi SUBNOR-a) radi ponedjeljom, srijedom i petkom od 12 do 15 sati. Istim danima knjige se izdaju u odjeljenje biblioteke u Orhovi (Domu kulture) od 17 do 20 sati.

Stalna izložba „Putevi pobjede“ otvorena je od 10 do 13 u Radničkom domu. U Spomen-domu „Lepa Radić“ u Gornjim Podgradcima postavljen je izložba „Revolucionarna prošlost Gornjih Podgradaca“.

APOTEKA u Ulici maršala Tita broj 11 (telefon 813-130) radi od 7 do 19 sati. Otvara se i u 21 sat za hitne slučajeve. Apoteka kod bolnice radi od 7 do 14 sati. Nedjeljom i praznikom apoteka radi od 9 do 11 sati, otvara se u 13, 16, 19 i 21 sat.

Medicinski centar u Bosanskoj Gradišci — 813-433.
Autobuska stanica u Bosanskoj Gradišci — 813-500.
Turist-biro 813-080
Taksi-stanica 811-716.
„Elektro-Bosanska Gradiška“ 813-344.

CELINAC

U Domu kulture 21. 122. septembra u 20 sati prikazuje se film RAMBO
Dežurna apoteka Doma zdravlja radi od 7 do 15 sati, osim subote, telefon 850-047. Hitna pomoć Doma zdravlja radi od 15 do 07,00. Dom zdravlja radi od 7 do 15 sati svaki dan osim nedjelje i državnih praznika. Telefon 850-015 — Narodna biblioteka „Ivo Andrić“ radi svaki dan od 7 do 15 sati, osim nedjelje i državnih praznika: Telefon 850-013. Autobuska stanica 850-139.

KOTOR-VAROŠ

U kino-sali „25. maj“ 21. nema kino-predstava, a 22. septembra prikazuje se film „TELEFON“.
Apoteka radi od 7 do 19 sati, a subotom od 7 do 14 sati. Hitna pomoć Doma zdravlja 880-001. Dežurna vatrogasna služba 880-104. Biblioteka radi od 7 do 19 sati.

LAKTAŠI

Nema kino-predstave.
Narodna biblioteka „Veselin Masleča“ radi od 7 do 15 sati, a nedjeljom ne radi. Hitna pomoć Doma zdravlja, telefon broj 830-250. Apoteka radi od 7 do 19 sati, subotom od 7 do 14 sati, telefon 830-030. Dobrovoljno vatrogasno društvo 830-006.

SKENDER-VAKUF

Nema kino-predstave.
Biblioteka, pozajmno odjeljenje, radi svaki dan od 7,30 do 15,30 sati, a ponedjeljkom od 10 do 16 sati. Dom zdravlja radi od 7,30 do 15,30 sati, telefon 890-611. Opštinski centar za obavještenje radi od 00 do 24 sata, telefon 890-620.

SRBAC

Apoteka - 840-003. Dobrovoljno vatrogasno društvo 840-150. Biblioteka 840-038.

PRNJAVOR

Nema kino-predstave.
Stanica za hitnu pomoć 860-190. SUP 860-001. Autobuska stanica 860-462.

ПОЧЕТКОМ ОКТОБРА

ХОНЕКЕР У ЈУГОСЛАВИЈИ

БЕОГРАД, 20. септембра (Танјуг) — На позив Председништва Социјалистичке Федеративне Републике Југославије и Председништва Централног комитета Савеза комуниста Југославије, председник Државног савјета Њемачке Демократске Републике и генерални секретар Централног комитета Јединствене социјалистичке партије Њемачке Ерин Хонекер учиниће званичну пријатељску посету Социјалистичкој Федеративној Републици Југославији почетком октобра ове године.

ПОСЈЕТЕ ДОПУТОВАЛА СОВЈЕТСКА ДЕЛЕГАЦИЈА

БЕОГРАД, 20. септембра (Танјуг) — Данас је у Београд допутовала заједничка делегација представника совјетске армије Тхетерана. Делегацију предводи Генерал — потпуковник Валериј Иванович Балакирев. Они ће у оквиру 40 — годишњице прославе ослобођења наше земље и побједе над фашизмом, на позив Савезног одбора СУБНОР Југославије присуствовати обилежавњу првог сусрета и почетка заједничких операција Народноослободилачке војске Југославије и Црвене армије на тлу Југославије.

Свесност посвећена том догађају била одржана 22. септембра у селу Вајуга код Кладова.

ЗАВРШЕНА ПОСЈЕТА ДЕЛЕГАЦИЈЕ СУБНОР-а ЈУГОСЛАВИЈЕ ПОЉСКОЈ

ПРОТОКОЛ О САРАДЊИ

ВАРШАВА, 20. септембра — Делегација СУБНОР-а Југославије коју предводи председник Милош Шабин, завршила је посету Пољској, где је боравила на позив борачке организације ове земље. Потписан је протокол о сарадњи двије организације у наредне двије године.

СЈЕДНИЦА ПРЕДСЈЕДНИШТВА САВЕЗА ИНЖЕЊЕРА И ТЕХНИЧАРА ЈУГОСЛАВИЈЕ НА МРАКОВИЦИ

ДОПРИНОС ПРИВРЕДНИМ ДОСТИГЊУГИМА

ПРИЈЕДОР, 20. септембра — Стручњаци су дали и дају велики допринос нашим привредним достигнућима, увођењу нове технологије у фабричке хале руднике и друге објекте, повећању производње и продуктивности рада, али тиме ни изблиза нису искористиле све могућности у области стваралаштва.

Ово је данас речено на сједници Председништва Савеза инжењера и техничара Југославије, која је одржана у хотелу „Козара“ на Мраковици.

Учесници сједнице и бројни гости присуствовали су затим, часу историје на легендарној Мраковици и положили вјенчац на монументални споменик палим Козарцима, а у суботу ће, како се очекује, посетити рудник у изградњи у Омарској и фабрику кекса и вафла „Мира Цикота“ у Приједору.

Зп. Ђ.

ВРИЈЕМЕ

ИЗВЈЕШТАЈ РЕПУБЛИЧКОГ ХИДРОМЕТЕОРОЛОШКОГ ЗАВОДА БИХ ТОПЛО

ЗА БОСАНСКУ КРАЈИНУ: Преовладаваће сунчано и топло вријеме. Јутарња температура кретаће се од осам до 12 степени, а највиша дневна од 26 до 30 степени.

ЗА БАЊАЛУКУ: Сунчано и топло. Максимална температура око 29 степени.

ЗА НАРЕДНА ДВА — ТРИ ДАНА: Задржаће се суво и топло вријеме. Једино ће мјестимично у јутарњим сатима бити маглинито.

ВОДОСТАЈ: Уна — Биџаћ 5 цм, бистра, температура воде 15 степени. Уна — Босански Нови — 20 цм, бистра, температура воде 14 степени. Сана — Сански Мост 114 цм, бистра, температура воде 17 степени. Врбас — Бањалука 65 цм, бистар, температуру раде 16 степени. Водостај на свим ријекама у стагнацији.

ВИШЕ ЗАПОСЛЕНИХ НЕГО ЛАНИ

ПРИВРЕДА ПРЕДЊАЧИ

БЕОГРАД, 20. септембра — У друштвеном сектору је крајем јуна било запослено 6.406.600 радника, или 2,8 одсто више него у истом периоду прошле године — извјештава Танјуг.

Према саопштењу Савезног завода за статистику, привреда је имала бржи пораст запослености, са стопом од три одсто и 5.324.100 радних мјеста. Радне организације у ванпривреди су, уз повећање од два процента, достигле бројку од 1.084.500 запослених.

„ГРАДИШКА ЈЕСЕН 85“

НОВО У СТОЧАРСТВУ

БОСАНСКА ГРАДИШКА, 20. септембра — У оквиру сајма „Градишка јесен 85“ данас је у босанскоградском Дому културе одржано савјетовање о новим научним достигнућима у сточарству. Највише ријечи било је о производњи крмне хране, узгоју и тову у говедарству. Организатор овог стручног семинара био је банјалучки Истраживачко-развојни институт АИПК „Босанска крајина“.

Ј. Д.

ЉУБИЈА

У ШКОЛИ — ФАБРИКА

ЉУБИЈА, 20. септембра — У Доњој Љубији је почела адаптација зграде бивше основне школе где ће крајем ове или почетком наредне године стартовати погон босансконовске „Сана“. Ова фабрика ће производити женско рубље и запослити стотину нових радника, углавном жена које због доста неповољне привредне структуре у приједорској општини тешко долазе до посла. Овај привредни објекат заједнички подижу „Сана“ и Рудници жељезне руде „Љубија“. Зп. Ђ.

„ЈАТОВИ“ АВИОНИ НЕ ЛЕТЕ ЗА ЉУБЉАНУ

ГОРИВО ОБУСТАВЉА ЛЕТОВЕ

БЕОГРАД, 20. септембра (Танјуг) — Према информацији Оперативног центра Југословенског авиотранспорта

„Јатови“ авиони данас неће слијетати ни полијетати са љубљанског аеродрома Брник. Разлог за обилазак Брника је порука у коме аеродром и снабдевач горива „Петрол“ обавјештавају „ЈАТ“ да немају горива.

Авиони из Цириха и Лондона такође данас неће слијетати на љубљански, већ на заребачки аеродром.

Југословенски авиотранспорт је обавјестио да ће сутра добити извјесне количине горива.

ПОСЉЕДЊЕ ВИЈЕСТИ ИЗ МЕКСИКА

РАСТЕ БРОЈ ЖРТАВА

МЕКСИКО, 20. септембра — Према најновијим, али не и коначним подацима, број жртава земљотреса порастао је засад на 962 особе. Како јавља агенција ЕФЕ, полиција је саопштила да су спасилачке екипе у најтеже погођеном дијелу града Мексика до 12 сати по средњоевропском времену из рушевина извукле 962 погинуле особе. Власти су такође саопштиле да то није коначан број жртава.

НЕСАГЛЕДИВЕ РАЗМЈЕРЕ

ВАШИНГТОН, 20. септембра (Танјуг) — Америчке телевизијске екипе, које већ шаљу прве извјештаје о катастрофалном земљотресу у Мексику, јављају да се трагичне размјере јучерашњег потреса још не могу до краја сагледати, али да су у сваком случају огромне.

По проценама из тих извјештаја, до коначног и трагичног биланса који је стихија оставила за собом, неће се доћи тако брзо, јер још нико није у стању да каже и процјени шта крију рушеvine у граду Мексику и другим градовима и насељима централно-пацифичког дијела Мексика.

Неке процјене из Мексика кажу да ће мртвих бити најмање 3.000. Неке друге, песимистичније, говоре о још већем броју жртава.

Број повријеђених такође није утврђен. За сада се зна да их у граду Мексику има више од 5.000. За сваки случај нема мјеста у болницама, тим прије што су три због оштећења већ евакуисане.

КУРС У ДИНАРИМА

	Валута	Куповни курс за ефективну	Куповина за девизе	Продајни курс за девизе
Земље				
Аустрија	100 шилинга	1425,52	1459,96	1464,35
Белгија	100 франка	492,33	504,46	505,97
Данска	100 круна	2762,32	2836,05	2844,57
Француска	100 франка	3282,21	3368,47	3373,57
Холандија	100 флорина	8907,42	9124,51	9151,92
Италија	100 лира	14,97	15,27	15,32
Норвешка	100 круна	3419,86	3517,30	3527,87
СР Њемачка	100 марака	10911,57	10251,08	10281,88
Швајцарска	100 франка	12151,37	12477,46	12514,95
Шведска	100 круна	3397,78	3499,82	3510,33
Јапан	100 јена	117,67	123,30	123,67
В. Британија	1 фунта	385,89	396,96	398,16
Канада	1 долар	207,38	215,38	216,03
САД	1 долар	289,49	299,14	300,04
Аустралија	1 долар	193,03	203,06	203,67

Куповни и продајни курсеви за девизе примјењују се од 14 сати 19. септембра 1985. године, а курсеве за ефективну од 16. септембра 1985. године.

ДАВЕИД ШТРАЦ

ГЛАС

РЕДАКЦИЈА Улица АВНОЈ-а 93. Телефон: директор и одговорни уредник 34-417. Редакција 37-979, 37-977, дактилографи 34-448. Огласно у Улицу Веселина Маслића 13, телефон 34-448. Телекс 46-208 УИ ГЛАС, ООФУР Новинска дјелатност Бањалука, жиро-рачун број: 10500-803-4108 код СДК Бањалука. Претплата за СФРЈ: једномјесечно 800 динара,

тримјесечно 2.400 динара, полугодишња 4.800 динара, годишња 9.600 динара, само за „Недјељни Глас“ 1.660 динара годишње. Претплата за иностранство: једномјесечно 1.660 динара, тримјесечно 4.800 динара, полугодишња 9.600 динара, годишња 19.200 динара, само на „Недјељни Глас“ 3.320 динара. Уплате на девизни рачун број: 10500-820-71000-552 код Привредне банке Сарајево, Основне банке Бањалука. Рјешава Републичког комитета за образовање, науку, културу и физичку културу СР БИХ број 02-4153/82 „Глас“ је ослобођен плаћања пореза на промет.

СВБОТА, 21. септембра

ПРВИ ПРОГРАМ
11.35 — Преглед програма
11.40 — РЕПРИЗНИ ПРОГРАМ — ТВ Са
14.30 — ИГМА: међумародно такмичење у скијачким скоковима на пластичној скакалоци, синмак и пренос
15.30 — Мали концерт
15.45 — Седма ТВ дана
16.15 — Лепота обичаја — народна музика
16.45 — Дневник 1
17.00 — ШАБАЦ — ПЈ у рукомету: МЕТАЛО-ПЛАСТИКА — ПРОЛЕТЕР НАФТАГАС, 1 полувијерије
17.35 — Јесења соната — документарне филма
17.45 — Рукомет: 2 полувијерије
18.30 — Срдачно ваши — документарне програма
19.15 — Цртани филм
19.30 — Дневник 2
19.55 — ТВ спот
20.00 — Прича о Патрицији Нил — енглески италијански филм
21.40 — Вијести
21.45 — Седма свјетских дана
21.55 — Крајем недеље, викенд — програма
23.25 — ФУДБАЛ: ПАРТИЗАН — РЕПРЕЗЕНТАЦИЈА ЈУГОСЛАВИЈЕ — репортажа
00.10 — ШАМПОН: „Холнудски фризер“ — амерички италијански филм
03.15 — ЛАС ВЕГАС: бокс меч Спиркс — Холмс — пренос

ДРУГИ ПРОГРАМ
13.40 — Преглед програма
13.45 — „Весна“ — домаћи италијански филм
15.15 — БАКОВО 85: Највећа дјечија јесма — синмак фестивала
16.15 — Вучјак Квин — амерички италијански филм
17.50 — Тале — домаћа серија
18.45 — Велесјајски ТВ биро
19.00 — Новитети музичке продукције — народна музика
19.30 — Дневник
19.55 — Сјајм коже и заштите — ЕП — репортажа
20.00 — Музичка позорица — забавна музика
20.30 — ФЕЉТОН: Маришка Бенд
21.15 — Студио 2
21.25 — Спортска субота
21.45 — Шаховски коментар меча Карпов — Каспаров
22.05 — Ј. С. БАХ — серијски филм
23.35 — Поетски четврт

НЕДЈЕЉА, 22. септембра
ПРВИ ПРОГРАМ
10.15 — Преглед програма
10.20 — Вијести
10.30 — Музички тобоган — недјељно приредне за дјецу
12.00 — Бразде — емисија за пољопривреднике
13.00 — Звезде — имале Бар
14.30 — Хаздрел — серијски филм
15.30 — Састанак бде дневног реда
17.05 — Французова увала — амерички италијански филм
18.55 — „СКУБИ ДУ“ — америчка цртана серија
19.30 — Дневник 2
19.55 — ТВ спот
20.00 — Приче из фабрике — италијанска серија
21.00 — ЕП
21.40 — Спортски преглед
22.25 — Дневник 3

ДРУГИ ПРОГРАМ
13.30 — Преглед програма
13.45 — Покрет који траје — серија о балету
14.30 — ЛАС ВЕГАС БОКС: Спиркс — Холмс — синмак
15.35 — Ватерполо турнир: МПАДОСТ — СТУДЕНТ — ПАРТИЗАН, синмак
16.35 — СФЈ у подобијанству, репортажа
16.50 — Драгуљ из блата — документарна емисија
17.35 — Музичко поподне: „Охридско љето 85“
18.25 — Врела — документарни програм
19.10 — Прометни круг — образовна серија
19.30 — Дневник
19.55 — Сјајм коже и заштите
20.00 — ТЕРА Х: Перната змија — страна документарна серија
20.45 — 24 часа
21.05 — Циклус филмова Дагласа Сиркс „Све што небо допушта“ — амерички италијански филм
22.30 — Екипно првенство Југославије у атлетици, синмак
23.00 — Преглед програма за понедељак

„GLAS“

22. septembar
1985.

SKENDER-VAKUFA

1941.

1985.

PRIVREDA

Od 23 hiljade stanovnika u privredi i vanprivredi je zaposleno 2.400 radnika. Oko sedam stotina mještana skendervakufske komune zaposleno je u inostranstvu, a devet stotina u radnim organizacijama van područja opštine.

S MITROM ČELIĆEM, PREDSEDNIKOM SO SKENDER—VAKUF, UZ 44. GODIŠNJICU ŽIVOTA U SLOBODI OVE KOMUNE

Mitar Čelić, predsjednik Skupštine opštine Skender Vakuf

Ima se čime podičiti Skender-Vakuf uz 44-godišnjicu življenja i rasta u slobodi. Od predratnog Skender-Vakufa ostalo je samo ime. Sve drugo se izmijenilo. Mirne duše se može reći da je Skender-Vakuf stasavao iz ničega, da bi danas dostigao ono o čemu se, netako davno, nije moglo ni sanjati.

Jedan od datuma medaša u istoriji ovog kraja je 22. septembar 1941. godine kada je Tisovačka partizanska četa zajedno sa golorukim žiteljima skendervakufskih sela napala i oslobodila ovaj kraj.

Brojke govore najjasnije: na strani narodnooslobodilačkog pokreta učestvovalo je 2.500 mještana, u redovima Narodnooslobodilačke vojske borila su se 1.323 borca iz Skender-Vakufa, danas ih ovdje živi 640; u temelje slobode živote je ugradilo 213 ovdašnjih boraca, 55 ih je palo kao žrtve fašističkog terora. Ovdje je održana prva oblasna konferencija KPJ za Bosansku krajinu, na Petrovom polju je boravio drug Tito sa Vrhovnim štabom...

INDUSTRIJA JE BILA NEPOZNANICA

Iz svijetle istorije nikla je budućnost. Nakon ratnih ruševina, vrijeme poratne izgradnje, borbe za bolje sutra:

— Ovdje gdje je, ne tako davno, riječ industrija bila nepoznata, sada posluje devet OOUR—a, dvije radne organizacije, dva dislocirana pogona i dvije fabrike u probnoj proizvodnji. Imamo veterinarsku stanicu, ekspozituru SDK, filijalu Privredne banke, ispostavu za zapošljavanje, službu za zdravstveno i penzijsko osiguranje, Dom zdravlja i četiri sektorske ambulante. Imamo, takođe, i savremenu trgovinsku mrežu i to ne samo u središtu komune. Izgrađen je hotel „B“ kategorije sa depandansom, motel, vikend-naselje, što je pretpostavka razvoja turizma. Doživjela je pravi preporod i komunalna privreda. Prije 20 godina imali smo deset manjih, jednosobnih stanova, a danas u društvenom sektoru Skender-Vakuf ima 500 komfornih, jednosobnih, dvosobnih i trosobnih stanova. Privreda naše komune, iako posluje u dosta otežanim uslovima, postiže zadovoljavajuće rezultate. U prvom polugodištu ostvaren je ukupan prihod 1,8 milijardi dinara, prosječan lični dohodak je 25.796 dinara, a akumulacija 62 miliona dinara, kaže Mitar Čelić, predsjednik Skupštine opštine Skender-Vakuf.

Samo dva ovdašnja kolektiva, „Brdanka“ i „Vita“ poslovala su s bitkom. Nosioc razvoja u opštini je drvna

Rođendani sve berićetniji

● Nova robna kuća u Imljanima, dovršenje elektrifikacije, puštanje u rad pogona „Univerzala“ i „Bilka“ su uspjesi kojima se, uz rođendan grada dječje mještani Skender-Vakufa ● Na postignutom se ne smije stati, valja i u narednom srednjoročju dobro zasukat rukave — kažu ovdje

industrija „Progres“, kolektiv koji ove godine slavi 25 godina postojanja. Nabolje je, nakon dosadašnjih teškoća, krenulo i u „Obnovi“ i „Vlašiću“.

Ispravna orijentacija banjalučkih kolektiva „Univerzala“ i „Bilka“ na dislokaciju kapaciteta ide na ruku i brzom razvoju ove komune. Naime u pogonima ova dva kolektiva posao će dobiti 160 radnika.

GASE SE PETROLEJKE

Izuzetni su uspjesi i na elektrifikaciji. Žitelji iz najudaljenijih, najzabačenijih zaselaka gase petrolejke. Dovođenjem struje u Tomaševce i Ponorce definitivno se s dnevnog reda skida pitanje elektrifikacije. I najveća poslijeratna investicija u Skender-Vakufu, put prema Travniku dobro napreduje pa nije daleko dan kada će naša komuna biti povezana modernim asfaltnim putem sa srednjom Bosnom a put do glavnog grada Republike biće skraćen za 50 kilometara. Značajni su rezultati i na izgradnji lokalnih i nekategorisa-

nih puteva. Dovođenjem robne kuće u Imljanima napokon postizemo cilj da svako selo ima prodavnici široke potrošnje. Sektorske ambulante u Imljanima i Dobričima, takođe, pomažu kvalitetnijoj i pravovremenoj zdravstvenoj zaštiti. Pri kraju je i izgradnja nove pošte u Skender-Vakufu, vatrogasnog doma i obdaništa. Uskoro će se ovdje priključiti i hiljadu novih brojeva, kaže Čelić.

Riješice se i jedna od nevolja Skender-Vakufa: snabdijevanje vodom. Prionuli su na izgradnju vodovoda za potrebe grada od 20 hiljada stanovnika. Uskoro će početi radovi.

Kada se ovdje dovrši sportska dvorana, biće to značajan podstrek za dalji razvoj kulture i fizičke kulture. I pored neosporno vrijednih rezultata Skender-Vakuf je, s razlogom, među izrazito nerazvijenim komunama u Bosni i Hercegovini. Kada se ovdje osvrnu na ono što su napravili u proteklom srednjoročju mogu mirne savjesiti reći da je urađeno mnogo. Ako se želi takvim razvojnim korakom nastaviti i u narednom srednjoročju biće neophodna i pomoć šire zajednice.

I DALJE IĆI NAPRIJED

Istina je da se do svega ovoga nije došlo ni lako ni preko noći.

— Za sve dosadašnje uspjehe, prevaziđene teškoće i probleme najviše su dali radni ljudi i građani.

Nema tog posla na kojem se nije prionulo i na kojem se nije istrajavalo. Ma kako se u početku činilo teškim nije se ni pred jedan poduhvat postavljala dilema može li se napraviti. Uostalom, da se nije tako shvatalo i radilo zar bi Skender-Vakuf za tako, ipak, kratko vrijeme u istoriji jednog grada stigao do svog današnjeg izgleda, do ovih kapaciteta u privredi kojima raspolaže, zdravstvenih objekata, škola, puteva... Sve to je trebalo napraviti i podići. Među-

tim, ne smijemo se zadovoljavati onim što je postignuto. Skendervakufski razvojni korak mora biti duži, čvršći i odlučniji. Dosad postignuto je odličan temelj da se ide naprijed. Zadovoljavanje postignutim bi, svakako, vodilo stagnaciji pa i nazadovanju. Naš put budućnosti je Titov put. Jedinstvo akcije posebno na kojoj će se još dosljednije i energičnije rušiti usokrugnost, egoizam i lokalizam, zatvaranje u „svoje“ granice. Uostalom, važni

OBRAZOVANJE

U pet osnovnih i 15 četvororazrednih škola nastavu pohađa oko 3.850 učenika. U Srednjoškolskom centru se za različita zanimanja, potrebna ovdašnjoj privredi, školuje 750 učenika. Skender-Vakuf mnogo očekuje i od 300 ovdašnjih mladića i djevojaka koji se školuju na višim školama i fakultetima u cijeloj Jugoslaviji.

zadaci stoje pred nama i kada su u pitanju predstojeći kongresi i delegatski izbori. Pripreme za ove značajne političke događaje moraju da budu veoma ozbiljne, svrsishodne i cjelovite. U svemu tome je šansa i za buduće uspjehe i rezultate — kaže Čelić.

Lijepu sliku pruža današnji Skender-Vakuf. Ni nalik onoj nekadašnjoj, nerazvijenog grada, daleko od važnih pitanja ali i bitnih zbivanja. Danas je to grad sve moćnije industrije, razvijenog obrazovnog i zdravstvenog sistema, sa sve boljom putnom mrežom. Lijepo, nove kuće govore o rastu životnog standarda. To je ono s čim Skender-Vakuf dočekuje rođendan. Naredni će biti još berićetniji.

Industrijski kapaciteti dominiraju panoramom Skender-Vakufa

2 Skender-Vakuf 1941—1985.

SOUR MMK „BRATSTVO“ PUCAREVO RO TVORNICA
ŽELJEZNIČKE OPREME SKENDER-VAKUF

Škart je „odnio“ šesto hiljada dinara — Detalj iz proizvodnje

Tvornica željezničke opreme proizvodila je prošle i ove godine tek nekoliko pozicija i dijelova za željeznicu. Sve je to uticalo da se u prvom polugodištu radilo sa svega 39 odsto iskorisćenosti kapaciteta.

— Pored ovoga, visoka je stopa zaduženosti, a očigledna je i nedovoljna obučenost proizvodne radne snage — kaže Petko Gojković, šef opšte službe.

Od januara do juna ove godine vraćeno je 45 miliona dinara investicionih, robnih i ino—kredita, što je za 37 odsto više od dohotka ove radne organizacije. U ovom periodu na nivou Kombinata „Bratstvo“ povoljno je riješeno pitanje zatvorenih kamata.

RUTINA I ŠKART

— Praktično, otpisivanjem ovih kamata za prošlu i ovu godinu u iznosu od 17,5 miliona dinara, nismo otišli u gubitak, navodi Gojković.

Nedostatak stručnih kadrova i neobučenost radnika umanjili su proizvodnju i ukupne rezultate.

IZGUBLJENI SATI

U Tvornici je za pola godine „izgubljeno“ 19.137 sati. Najveća stavka su bolovanja do 30 dana (9.250 sati), Čekanje je odnijelo 4.683 sata ili četvrtinu od ukupno izgubljenih sati.

Naravno, ovdje nisu urušeni izostanci kao godišnji odmor, sjednice organa upravljanja, vojne vježbe.

Po ovoj računici u prvom polugodištu konstantno nije radilo 11 radnika, a proizvodnja je umanjena za oko 25 miliona dinara. Upravo toliko je nedostajalo da se ostvari proizvodno—finansijski plan za prvih šest mjeseci ove godine.

— Od 120 zaposlenih 75 odsto je ovdje prvi put našlo posao. To donekle objašnjava i veliki škart. Za pola godine, ako bi se preračunalo na cijene gotovih proizvoda u škartu je izgubljeno šesto hiljada dinara, kaže Gojković.

SARADNJA SA „TORPEDOM“

— „Torpedo“ je partner kome treba osovina i više nego što mi možemo proizvesti. Time se, praktično, rješava proizvodni programi u potpunosti kapaciteta, ističe Gojković.

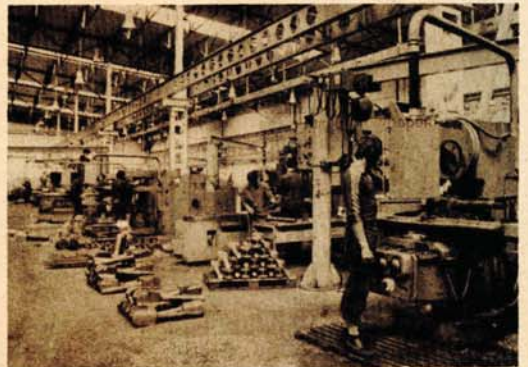
ZAPOSLITI
KAPACITETE

● U prvom polugodištu kapaciteti korišteni sa svega 39 odsto ● Saradnja sa „Torpedom“ iz Rijeke riješila problem proizvodnog programa i kapaciteta ● Potencijalne mogućnosti za veći izvoz

Tvornica ima i potencijalne mogućnosti za izvoz. Neznatne količine su prešle granicu Mađarske i Austrije u okviru izvoza SOUR-a. U toku su pregovori za izvoz željezničke opreme u Istočnu Njemačku. Prvi kontingent od dvije hiljade komada trebalo bi da krene do kraja godine.

Tvornica je još uvijek Radna

organizacija u osnivanju. U toku su aktivnosti oko samoupravnog organizovanja i konstituisanja. Želja zaposlenih je da se konstituišu kao osnovna organizacija u sastavu radne organizacije Tvornice otkivaka iz Pucareva, gdje bi se radilo na zajedničkom proizvodu. Time bi se riješilo i pitanje obrtnih sredstava i kamata.

Izgubljeni sati vrijede 25 miliona dinara — tvornička hala

ZABILJEŽENO
U ŠUMARIJIDrvosječe
oštrih pila

- Sjekač iz „Čemernice“ godišnje prerađivači ma isporučuje 42.500 kubika drvene mase
- Ove godine uloženo je 70 miliona dinara za izgradnju šumskih puteva i mehanizacije
- Briga o standardu radnika

Dvije stotine radnika OOUR-a šumarstva „Čemernica“, koja posluje u sastavu Radne organizacije „ŠIPAD—Sebešić“ teško je ikada vidjeti u Skender—Vakufu. Sakrila ih je šuma na brojnim radištim na velikom šumskom privrednom području od oko 13.000 hektara. Od toga je visokih šuma oko 8000 hektara i ostalo niske.

Ne bave se šumari samosječom. Osnovna djelatnost ovog kolektiva je iskorištavanje, uzgoj i zaštita šumskog bogatstva. Sve te poslove opslužuje vlastiti transport i sektor održavanja potrebne mehanizacije. Ovakvo organizovan kolektiv postoji već desetak godina.

BRIGA O ŠUMAMA

Posao je organizovan u tri radne jedinice: proizvodnja i iskorištavanje šuma, uzgoj i zaštita i u radnoj jedinici mehanizacija i održavanje. Takva organizacija rada dala je dobre rezultate o kojima govore i podaci o poslovanju u prvom polugodištu ove godine. I proizvodnja i finansijski rezultati su bolji nego lanijski. Ukupan prihod i dohodak za pola godine udvostručeni su u odnosu na lanijski u istom periodu. Brojke najbolje govore. Ukupan prihod je za 2,35 puta veći

nego lani. Za pola godine je bilo 137 miliona dinara, a dohodak od 70 miliona. Utrošak u svim poslovima je s indeksom od 216, ali je to manje od rasta prihoda. To šumari žele da istaknu, jer najriječiji govori o ekonomičnosti poslovanja. Rezultat svemu je i čist dohodak od 60 miliona dinara, a prosječan lični dohodak po radniku bio je — 31.597 dinara. To je povećanje za 88 odsto u odnosu na prošlogodišnje kovertre.

Sadašnji zamah u šumariji govori o dobroj organizaciji rada, iskorištavanju mehanizacije i punom korištenju inače povoljnih uslova u ovoj grani privredivanja danas.

NEMA POSLA BEZ PUTEVA

Ambicije kolektiva su velike. U toku ove godine uložena su znatna sredstva u izgradnju šumskih puteva. Uskoro se očekuje završetak puta u Mlaševcima u dužini od pet kilometara, zatim saobraćajnice u Ježici od 3,5 kilometara koji se gradi isključivo sredstvima „Čemernice“.

— Nabavljena je potrebna mehanizacija za izgradnju puteva i eksploataciju šuma. Tako da se ove godine u svim investicionim zahtovima planira uložiti oko 70 miliona dinara, kaže Anđelko Blagojević, direktor OOUR-a šumarstva „Čemernica“.

Druge čije se po mišljenju ljudi ovdje i ne može. Nema posla bez puteva i nema pravog iskorištavanja i zaštite šuma bez saobraćajnica. To je interes šumara i ne samo njih.

Godišnje OOUR „Čemernica“ sadašnjim snagama i raspoloživom mehanizacijom usjeca 42.500 kubika drvene mase, od čega je 20.500 kubika četinara i 22.000 bjelog-

BRIGA O
STANDARDU

Novo veliko savremeno radničko naselje u Vidovom vrelu podaleko od Skender—Vakufa sa 70 ležaja i hotelskim smještajem „B“ kategorije za potrebe radnika OOUR-a „Čemernica“ najbolje je dokaz da se velika pažnja poklanja standardu radnog čovjeka. Tu uzrod šume podignuto je moderno funkcionalno naselje, gdje može odjednom da spava polovina proizvodnih radnika OOUR-a, lutanaca kojima je teško da svaki dan idu daleko do svojih kuća. Onima koji su bliže radištimma obezbjeđen je prevoz i topli obrok tamo gdje se radi. Težak je posao sjekača i to svi dobro znaju. Zato su preduzete i posebne mjere zaštite na radu, da bi se izbjegle česte povrede na radištimma.

Takođe, značajna sredstva se odvajaju za rješavanje stambenih pitanja radnika. Pošto ih dosta imaju vlastite kuće po okolnim selima pospešuje se individualna gradnja kredlitima kolektiva. U ovoj godini do sada za stambene potrebe radnika izdvojeno je i podijeljeno četiri miliona dinara kredita, a u planu su i dalje ulaganja.

Sade su najnužniji poslovi snabdjevanje zlimnicom, ogrjevnim drvetom, svih zaposlenih, a naročito radnika s najnižim ličnim dohocima.

Radničko naselje u Vidovom vrelu: Hotelski smještaj za radnike sa 70 ležajeva

ričnog drveta. Sva proizvodnja se isporučuje članicama SOUR-a ŠIPAD, a cijene se utvrđuju preko zajedničkog proizvođača. Šumari su glavni snabdjevači komšijskog OOUR-a „Progres“ oblom građom za potrebe njegove pilane, a celozgodno drvo lišćara predaje sa fabrikama celuloze u banjalučkom INCEL-u i prijedorskom CELPAK-u.

Ove godine šumari u Skender—Vakufu ušli su u još jedan posao. Valja obezbijediti za građanstvo ogrjevno drvo, jer je nestašica uglja očigledna. Računa se da će biti obezbijedeno oko 5000 kubika drveta za ogrjev još prije zime. Tako je, pored osnovnog zanimanja, rad proširen, a nedavno su zaposleni i novi radnici u šumariji.

Godišnje iz ovog pogona izade 55000 kubika rezane građe

Na šumom izdašnim padinama Čemernice i Vlašica prije ravno 25 godina iznikao je danas najveći skendervakufski kolektiv - OOUR „Progres“, nosilac razvoja drvo-prerađivačke industrije u ovom kraju i privrede Skender-Vakufa. Od juna 1960. godine i male privredne planine za četvrt vijeka razvila se moderna industrija sa savremenim prerađivačkim kapacitetima u primarnoj preradi i modernoj stolarskoj proizvodnji.

Danas OOUR „Progres“ zapošljava u tri radne jedinice oko 450 radnika od kojih su gotovo polovina članovi Saveza komunista. Kolektiv je organizovan u RO „ŠIPAD—Sebešić“, čije je sjedište u Travniku.

Ova godina valjda je tako u vrijeme 25-godišnjice postojanja, slučaj htio da bude i jedna od najuspješnijih u radu. To je doprinio radnika ovdje svom jubileju. Minulo je dosta dobrih godina za skendervakufske drvoprerađivače, naročito desetak posljednjih. Prilika je da se sada koja kaže o radu, uspjesima i planovima „Progesa“.

ČVRST TEHNOLOŠKI LANAC

Osnovna djelatnost „Progesa“ i glavni pravci razvoja su u proizvodnji rezane građe kao glavnim ekonomskom uporištu, te finalna prerada - Tvornica građevinske stolarije, brodske poda i lamperije. Proizvodnju potpomažu vlastiti transport i remont mehanizacije kao posebni dijelovi ove cjeline.

dustriji, kaže Momčilo Obradović, direktor OOUR-a „Progres“.

Išlo se za tim da škarta bude što manje i da se drvo što bolje iskoristi. Tako je procent iskoristavanja sirovine u rezanu građu dostizan do 74,5 odsto. To je više od 10 odsto iznad prosječnog korištenja pilanskih trupaca u rezanu građu. Pa je tako i dohodak još prije 12 godina u ovom kolektivu bio najviši u drvnoj

potrošnje su 65 miliona dinara, što će sigurno povoljno uticati na obezbjeđenje vlastitih obrtnih sredstava i porast ličnih dohoda. U prvom polugodištu prosječan lični dohodak bio je 29.173 dinara, a u sedmom i osmom mjesecu dostizao je i 40.000 dinara.

Na takvom radu planirana je i dobra godina. Plan proizvodnje u 1985. je oko 940 miliona dinara.

Stolari - finalisti: Veliko iskustvo drvodjeljaca

STOLARI — GRAĐEVINARI

U Tvornici građevinske stolarije, radnoj jedinici sa oko 170 radnika rade se dva programa proizvoda. Po jednom proizvode se takozvane široke kutije i prema drugom izoprogramu s termoizolacionim staklom i ofarbanom stolarijom. Tako kupci stolarije iz ovog drugog programa imaju gotovu stolariju spremnu za ugradnju u kuće i veće građevinske objekte.

U proizvodnom programu je brodski pod i lamperija. Pored stolarije za tržište, po riječima Emira Zeče, rukovodioca radne jedinice, Tvornica je osposobljena da radi svaku stolariju za objekte bez obzira iz kojeg je programa. Stolari iz „Progesa“ takođe ugrađuju stolariju na objekte po sistemu ključ u ruke. Do sada su izvodili radove na mnogim zgradama širom zemlje. Trenutno su u toku pregovori o angažovanju ovih majstora za jedno naselje u Prištini.

Tvornica dakle proizvodi građevinsku stolariju za tržište, koja se isporučuje preko prodajne mreže u okviru sistema, a i za objekte gdje je obezbijedila i vlastitu ugradnju.

Za više od 20 godina rada stečeno je i veliko iskustvo u drvodjelstvu. Od 170 zaposlenih najviše je upravo stolara. Rad je normiran i organizovan u dvije smjene u novom modernom pogonu, koji je po tehnološkoj visini među prvima u drvoprerađivačkoj industriji uopšte.

Naročito posljednjih godina razvoja ovdje su izrađeni moderni kapaciteti za mehaničku i finalnu preradu drveta i stvoreni dobri uslovi rada. Tehnologija kojom „Progres“ raspolaže je na nivou one koju drvena industrija uopšte pozaje. Lako se odgoneta kako je kolektiv dospio do moderne proizvodnje.

- U ranijim godinama dugo se za fondove izdvajalo 50 odsto sredstava, a polovina za lične dohotke. To je omogućilo da prikupimo vlastita sredstva za tehnološki razvoj kolektiva u prerađivačkoj oblasti. To je omogućilo da se ranijih godina, a i sada da se stepen korištenja kapaciteta i rentabilnost rada podigne iznad prosjeka u drvnoj in-

dustriji Bosne i Hercegovine, pa i u čitavoj zemlji.

Osamdesete godine vršena je dalja modernizacija Tvornice građevinske stolarije, pa je kolektiv platio danak poslovanjem na granici rentabilnosti. Ubrzo je to međutim prebrođeno. Boljom organizacijom rada, većim korištenjem kapaciteta i uopšte boljim odnosom prema radu već je 1984. ponovo bila uspješna kao i ova godina do sada. Za šest mjeseci ove godine poslovalo se dobro. Ostvaren je ostatak dohotka od 62,9 miliona dinara i ta brojka govori da je sve bilo preko plana za prvo polugodište. Ukupan prihod veći je za 95 odsto nego lani u istom periodu. Ostvarena sredstva za poslovni i fond zajedničke

DVADESET PET GODINA
SKENDERVAKUFSKIH
DRVOPRERAĐIVAČA

„PROGRES“ SLAVI JUBILEJ

- Najveći kolektiv u komuni sa 450 radnika, od kojih je skoro polovina članova SK
- U plani i Tvornici građevinske stolarije tehnički nivo proizvodnje je najveći poznat u drvoj industriji
- Predstoji dalja finalizacija u proizvodnji rezane građe
- I u idućem srednjoročju nova Tvornica masivnog namještaja

oizvodnje, gdje god ima prostora za to. Težište je na finalizaciji proizvodnje bukove rezane građe, pošto je tehnologija proizvodnje rezane građe od jelovine dovedena praktično do maksimuma. Orijentacija je, kada je riječ o lišćarima, na podizanje Tvornice masivnog namještaja, a u tom okviru proizvodnje roker-stolica koje su u cjelini namijenjene američkom tržištu preko prodajnih sektora ŠIPAD-a na tom području i tržištu.

U tom cilju sada se radi na ispitivanju sirovinne osnove, mada za ovu tvornicu već postoji izrađen investicioni program i očekuje se realizacija ovog poduhvata u narednom srednjoročnom planu.

Osim ovog velikog razvojnog koraka i u postojećim objektima radiće se na osposobljavanju proizvodnje teške ambalaže za potrebe mašinske industrije kojoj ovi kapaciteti gravitiraju. Uz to se naravno podrazumijeva dalja modernizacija i tehnološka unapređenja već postojeće tehnologije u novim kapacitetima koji su izgrađeni u ovom kolektivu.

Razvojne koncepcije i planovi, kao i sadašnja proizvodnja na dnevnom su redu društveno-političkih organizacija kolektiva. Ovdje su tri osnovne organizacije SK sa oko 200 članova. Zatim osnovne organizacije Saveza sindikata koje su usmjerile svoje aktivnosti na brigu o radniku, zaštitu na radu, rješavanje stambenih pitanja radnika, odmora, gdje postoji poseban referat za socijalna i zdravstvena pitanja radnika „Progesa“.

Sve to govori o krupnim razvojnim koracima ovog kolektiva i dobrih izgledima dobrog privrednika.

Medutim, sigurno će se prebaciti i dostići vrijednost od oko 1,4 milijarde dinara. Iz „Progesove“ planirane godišnje se izbacilo 40.000 kubika rezane građe četinarima i oko 15.000 kubika od bjelogorice.

PROIZVODNJU DALJE USAVRŠAVATI

Dobra poslovna godina i ukupni rezultati koji se postižu u ovom

kolektivu nastanjaju se, kako je rekao Momčilo Obradović, na povoljno riješenu organizaciju u okviru sistema ŠIPAD i Radne organizacije „ŠIPAD-Sebešić“. Radna organizacija obezbjeđuje pilanske trupce kao osnovnu sirovinu i sva sirovina se koristi u okviru sistema i osnovnih organizacija u njemu. A građevinska stolarija se predaje prodajnoj mreži i vlastitim snagama se ugrađuje u objekte.

Razvojna koncepcija „Progesa“ temelji se na daljoj finalizaciji pr-

Razvojni planovi „Progesa“: Dalja finalizacija i savremenija tehnologija

Iz Skendera u Evropu

Nekada i negdje se radilo i ovako: povodom određenih datuma, praznika otvarali su se, svečano naravno, pojedini privredni objekti da bi, kada utihne veselje, bili ponovo zatključani. U Skender-Vakufu ne rade tako. Svečano se otvara Fabrika konfekcije, u sastavu banjalučkog „Blika“ koja je već ostvarila dobre rezultate.

Naime, lanjske godine u avgustu počeli su građevinski radovi, da bi bili završeni 28. januara. Još jedan rekord građevinarstva „Vrbasa“ iz Laktaša. Kada pogledate stari i novi pogon ne treba bilo kakav komentar. U izgradnji su najvećim dijelom učestvovala sredstva fondova Federacije i Republike za razvoj nedovoljno razvijenih područja.

Šta je ova proizvodnja donijela Skender-Vakufu?

Nova radna mjesta

— Pa, eto, počnimo od zapošljavanja. Nekad je ovdje radilo 160 radnika, sada nas je 237. Proizvodimo sportsku odjeću, a program se dopunjuje i specijalnim porudžbinama kada je u pitanju plasman na inostrano tržište. Odlično saradujemo sa „Novoteksom“ iz Novog Mesta, a izvozimo na područje Demokratske Republike Njemačke i Savezne Republike Njemačke — kaže rukovodilac Ratko Glamočić.

Ni dok se novi pogon gradio nije stajala proizvodnja u starom. Jednu noć su ovdje, nakon završetka proizvodnje, odlučili da se mašine. Tokom noći sve je urađeno da bi sutradan u šest sati ujutro, krenula proizvodnja u novom pogonu. Sve je išlo ne-

- Probna proizvodnja je već dala izvanredne rezultate
- U dislociranom kapacitetu banjalučkog „Blika“ našlo se posla i za ekonomske tehničare
- Plan polovina proizvodnje u izvoz

kako ekspresno, od građevinskih radova, do početka proizvodnje. Tako se, ovdje i nastavilo. Rezultat: 8,1 milion dinara ostataka dohotka. A riječ je, podsjetimo, o probnoj proizvodnji.

Ne treba smetnuti s uma da je ovdje na osmomesječnu obuku primljeno 67 radnika. Sada su već dobro ispekli zanat pa proizvodnja ne zapinje. Riječ je, najvećim dijelom, o nezaposlenim ekonomskim tehničarima, koji bi da nije bilo „Blikove“ orijentacije na disperziju kapaciteta još uvijek bili na spiskovima nezaposlenih. Niko od njih ne žali za kancelarijom i poslom ekonomskog tehničara.

Troje u kancelarijama

U kancelarijama u Fabrici konfekcije rade tri čovjeka. Ostali su u proizvodnji. Ta trojica imaju pune ruke posla, ali stižu da ga obavljaju, kako sada stvari stoje, više nije ni potrebno.

— Orijentacija je da polovina proizvodnje ide na inostrano tržište. Nećemo, naravno, zanemarivati domaćeg kupca, ali stibilizaciju shvatamo tako da je jedan od prvih zadataka probijanje na ino-tržište, „Blik“ u čijem sastavu radimo je davno prošao vrijeme kada je bio nepoznat proizvođač na inostranoj, prilično izbitljivoj tržnici. Put je odavno

Proizvodnju treba ispuniti: ne diže se glava s posla

prokručen i sada mi idemo sigurnom stazom. To je i razlog našeg optimizma — kaže Glamočić.

Lijepu sliku pruža nova hala, mlada radna snaga i atmosfera radnosti koju ovdje možete vidjeti. Niko ne diže glavu iza mašine. Planovi proizvodnje se moraju poštovati. Ako se ne ostvare to se mora osjetiti i na ličnom dohotku.

S ponosom zaposleni ovdje govore o prosječnom ličnom dohotku u prvih šest mjeseci od 27.200 dinara.

Ukoliko će budu ostvarivali smionu planovi skendervakufskih konfektionara, a nema nikakvog razloga da tako i ne bude, i ove cifre će uskoro rasti.

U društvu se dugo govorilo o neophodnosti dislociranja kapaciteta u manje razvijene krajeve. U banjalučkom „Bliku“ nisu stali na praznoj priči. Ono što je dogovoreno i napravljeno je, a plodovi takve orijentacije se već ubiru.

Sportske jakne, elegantne i kvalitetne

NARODNI UNIVERZITET

Prostor kočnica planovima

- Narodni univerzitet je jezgro kulturnozabavnog života mladih, ali svoj rad teško može dalje unapređivati jer — nema prostora

Narodni univerzitet u Skender-Vakufu je jezgro kulturno-zabavnog života mladih u ovom kraju. Sve od knjige, izložbe, narodnih igara i pjesama do likovne izložbe praktično počinje ovdje. O svemu tome brine slovom i brojem trinaestoro zaposlenih.

U sastavu Radne organizacije Narodni univerzitet su radne jedinice: Narodna biblioteka, Dom kulture, Kulturno-umjetničko društvo, Auto-škola i Klub mladih. Godišnje se od raznih aktivnosti ostvari ukupan prihod od oko 13 miliona dinara. Petina te sume su dotacije SIZ-a za kulturu i fizičku kulturu s kojim, kažu ovdje, odlično saraduju.

Kako se došlo do ovakvih rezultata?

— Maksimalno smo iskoristili radno vrijeme svakog zaposlenog, osnovna sredstva koriste se sto odsto kao i svaki dio poslovnog prostora. Međutim, sada moramo stati. I limit daljeg razvoja je prostor za dalju djelatnost. Prostor, dakle, koči naše daljnje planove — kaže Svetozar Đurić, direktor.

Tijesno knjigama

Za nabavku novih knjiga ovdje su izdvojili ove godine 130.000 dinara, što znatno doprinosi kvalitetnijem izboru, raznovrsnosti i atraktivnosti naslova koji su pri ruci čitaocima. Međutim, već petnaest godina knjige su stješnjene na 40 kvadratnih metara korisne površine. Na 40 kvadrata 15.000 knjiga! To je za oko dva puta ispod zakonskog minimuma. Kulturno-umjetničko društvo, u više sekcija, okuplja mlade. Najčešći su nastupi, naravno, u svom gradu a s vremena na vrijeme, upriliče se i gostovanja. Na-

ročito dobra saradnja ostvaruje se sa kulturno-umjetničkim društvima „Hasan Kikić“ iz Gradačca i „Bilogora“ iz Grubišnog Polja. Poznato je da nema iole značajnijeg događaja u Skender-Vakufu na kome se ne predstave doradenim i uvijekbanim programom i članovi pojedinih sekcija.

O upotpunjavanju kulturno-zabavnog programa, obezbjeđujući gostovanje

značajnih estradnih i drugih umjetnika, brine ovdajšnji Dom kulture. Ova godina je rezultirala zaista bogatim sadržajem kulturno-zabavnih sadržaja, čemu je Dom kulture naročito doprinio. Uprkos skromnim sredstvima od 100 hiljada dinara, koja se za ovaj posao dobiju od SIZ-a, učinjeno zaslužuje sve pohvale. Ove godine je Dječije pozorište iz Banjaluke

ovdje izvelo osam predstava, gostovali su „Karlo Rojč“ Pokretno pozorište iz Sarajeva, Kulturni centar iz Sarajeva...

Kutak za mlade

— Spisak umjetnika koji su ovdje gostovali ne završava se samo onim što smo pomenuli. Izuzetnu pažnju i interesovanje izazvali su dolasci: Seada Arslanagića, Josipa Pejakovića, Zane Jovanović, Safeta Pašalića... Banjalučki pjesnici su u nekoliko navrata govorili svoje stihove u Živinicama i Imljanima. Bibliotekama u mjestima u kojima su upriličene književne večeri darovane su i knjige. I Skender-Vakuf se uključio u evropsku godinu muzike pa su mještani ovdje mogli čuti Ivana Kalcinu, Oldrina Tiša, Ljiljanu Pečanac, Dževada Šabanovića... kaže Đurić.

Dosta dilema izazvalo je u Skender-Vakufu otvaranje Doma mladih. Mogla su se čuti i takva mišljenja da, eto, Narodni univerzitet zanemaruju svoju osnovnu funkciju, a da se posvjećuje dopunskoj-ugostiteljskoj. Dom mladih je prijatan kutak u koji mladi odlaze prije i poslije proba u kulturno-umjetničkom društvu, prije i poslije bioskopskih predstava, jednom riječju u slobodnom vremenu. Ovdje ne toče alkohol, pa je i to jedan od razloga što se najveći broj mladih seli iz kafana ovdje, u svoj kutak.

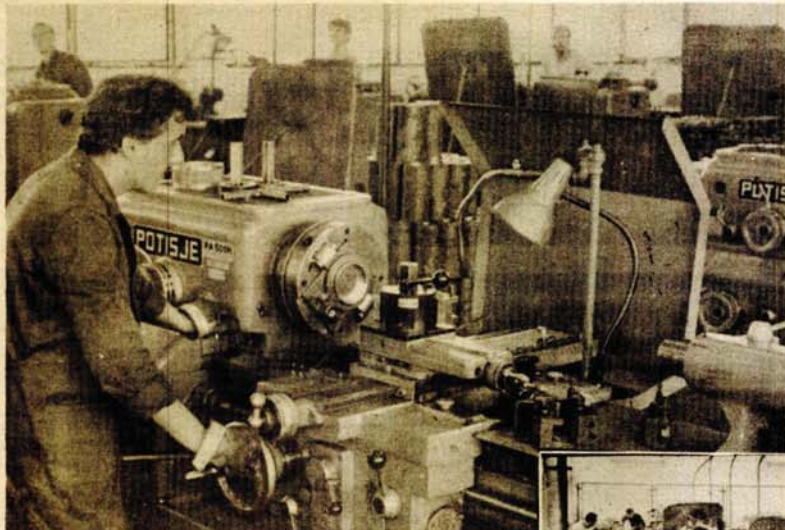
Jedan od planova Univerziteta su i biblioteke u Imljanima i Živinicama. Tako bi knjiga bila bliže čitaocima.

U Skender-Vakuf je, po drugi put, „doputovao“ i „Otac na službenom putu“. Skender-Vakuf u kulturnim zbivanjima, očigledno, ne gubi korak.

Dobili svoj kutak: Klub mladih u Skender-Vakufu

Uglavnom mašine domaćih proizvođača

Treba se vratiti 15 godina unazad kada je u „Univerzalovom“ pogonu u Skender-Vakufu radilo dvadesetak ljudi da bi se mogle dati precizne dimenzije onom što danas možete ovdje vidjeti. Nekad su ovdje pravljene, i to isključivo pozicije za montažu pojedinih uređaja u Banjaluci. Danas to više nije tako.

Naredni potez je bio prenošenje proizvodnje hidrauličnih i auto-dizalica manje nosivosti. Tada je ovdje radeno sve - osim farbanja. Brojka zaposlenih je, zaokruživanjem proizvodnog procesa, porasla na 50. Tada je progovorio tržište, novim zahtjevima pa je zaposleno još 15 radnika.

POSTIGNUT ZAJEDNIČKI CILJ

Odluka o rekonstrukciji i izgradnji nove mašinske hale od oko 1.000 kvadratnih metara donesena je 1982. godine.

Tada smo svu mašinsku proizvodnju prebacili u novu halu, a stara je poslužila za montažu. Ovogodišnji plan je, pošto je riječ o probnoj proizvodnji, 40 hiljada dizalica, a planska orijentacija je 80.000. Povećana je nosivost, tako da su sada u programu dizalice nosivosti od pet do 20 tona. Dio nove opreme, pretežno domaće, je dobijen, a uskoro treba da bude kompletirana. Dopunjavanjem opreme posao će da dobije još 25 ljudi - kaže Hasib Porča, rukovodilac Sektora proizvodnje II.

Sada se ovdje osim proizvodnje hidrauličnih dizalica pristupilo i probnoj proizvodnji garažno-servisne opreme. Taj dio programa „Univerzala“ do sada je bio vezan za Banjaluku. Rekonstrukcijom i proširenjem kapaciteta u Skender-Vakufu oslobađa se prostor za osvajanje novih proizvoda u Banjaluci. Dakle, zajednički cilj je postignut.

Ne mogu se, međutim, zanemariti ni teškoće kojima se ovdje suočili u odobravanju sredstava i njihovom kasnom stavljanju u opti-

Ovdje je davno prošlo vrijeme kada su se proizvodile samo pojedine pozicije

POJAČANJE PROIZVODNOG PLANA

Proizvodnja bi trebala da se kompletira u oktobru. Sada je ovdje zaposleno 90 ljudi, a kada sve bude zaokruženo, biće posla za još 25.

„UNIVERZAL“ BANJALUKA — FABRIKA
HIDRAULIČNIH DIZALICA SKENDER-VAKUF

Nova proizvodnja i radna mjesta

Iako je probna proizvodnja, finansijski plan je 230 miliona dinara, a kada se ovdje bude proizvelo 80 hiljada dizalica i ukupan prihod bi trebalo da dostigne 500 miliona di-

● **Zaokruživanjem proizvodnje, montiranjem svih potrebnih strojeva posao će dobiti još 25 radnika** ● **Uskoro isporuka dizalica za Mađarsku, a u toku su i dogovori sa jednom firmom iz Holandije**

Ovdje se mnogo očekuje i od dogovora koji su upravo u toku sa jednom holandskom firmom koja se bavi proizvodnjom hidrauličnih uređaja. Sadašnje naznake govore da bi se na ovo područje, eventualno, moglo plasirati 1.500 dizalica mjesečno. Netreba naročito isticati šta bi sve jedan ovakav posao donio.

Dakle, skendervakufski proizvođači hidraulike su od skromnih proizvođača pojedinačnih pozicija došli do eminentnog proizvođača, koji se može podičiti svojom proizvodnjom.

Do sada smo, iako smo se ove godine bavili i radovima na novoj hali, uz redovnu proizvodnju napravili 26.500 dizalica svih tipova - kaže Porča.

U zadnjem kvartalu plan proizvodnje će se, pojačati za sedam hiljada dizalica. To je, naime, pošiljka namijenjena kupcu u Mađarskoj. Lani je na ovom tržištu prodano šest hiljada dizalica. Već je do montaže stiglo dvije hiljade dizalica, pa će biti isporučene krajem septembra.

Polugodišnja proizvodnja, koja je dala ukupan prihod od 160 miliona dinara, je i temelj prosječnom ličnom dohotku od 34.000 dinara. Kad se radi i zaradiše, potvrđuje to iskustvo zaposlenih u Fabrici hidrauličnih uređaja.

RADNA ORGANIZACIJA OSNOVNOG OBRAZOVANJA I VASPITANJA „22. FEBRUAR“

Rasadnik znanja

● **I pored teškoća, uspjesi u radu** ● **Kako popraviti materijalni položaj obrazovanja i prosvjete** ● **Ove godine manje daka prvaka**

Iako se suočavaju sa mnogobrojnim teškoćama, radnici u RO osnovnog obrazovanja i vaspitanja „22. februar“ postizu zavidne rezultate. U okviru ove RO radi pet osnovnih i 15 četvororazrednih škola. Ovdje posebno ističu činjenicu da su učenici skendervakufskih osnovnih škola pobjednici mnogobrojnih školskih takmičenja u regiji i republici. Sada u školskim klupama nova znanjastice 3510 učenika. Za proteklu godinu najbolje rezultate je postigla Osnovna škola „4. juli“ iz Imljana koja je sakupila najviše bodova po kriterijima SIZ-a za osnovno obrazovanje i vaspitanje. Nisu zanemarljivi ni rezultati OŠ „Hasan Kikić“ iz Živnica, čiji su učenici nedavno osvojili drugo mjesto na provjeri znanja iz hemije za regionalno područje Banjaluka. Mada su zadovoljni postignutim rezultatima (prolaznost 98,04 uz srednju ocijenu 3,22), ovdje se čine napori kako bi oni u narednom periodu bili još bolji.

Radnici u osnovnom obrazovanju i vaspitanju su svjesni što je posljednjih godina društveno-politička zajednica učinila na poboljšanje njihovog materijalnog položaja ali smatraju da su još prisutne razlike između ove i drugih djelatnosti. Takođe se cijeni da bi u narednom periodu trebalo više učiniti i za standard učenika, prije svega redovnijim autobuskim prevozom i otvaranjem dječjih kuhinja. Ulažu se napori da se u ovoj oblasti još višerazdvoji rad od nerada.

NAGRAĐIVANJE I KVALITET RADA

Luka Vuković, direktor RO OOIV „22. februar“ kaže: „Ni dosadašnji rezultati u izgradnji normalnih škola na principu raspodjele prema radu i rezultatima rada nisu za potčjenjivanje. Međutim, kako se radi o specifičnoj oblasti neophodna je daljna dogradnja i usavršavanje kriterija i elemenata raspodjele u cilju pravilnijeg nagrađivanja i OOUR-a, kao i radnika unutar njih. Trenutno prosvjetarima

najviše teškoća zadaje nedostatak stambenog prostora u OŠ „Josip Mažar Soša“ u Dobričima, nezavršena Izgradnja sale za fizičko vaspitanje u OŠ „Vuk Karadžić“ u Javoranima, te adaptacija starog dijela OŠ „Luka Radetić“ u Skender-Vakufu. U SIZ-a za osnovno obrazovanje preduzimaju se sve moguće mjere kako bi se teškoće otklonile.

Prethodne i ove godine u okviru bilansnih mogućnosti izdvojen je jedan dio sredstava za poboljšanje ličnih dohoda radnika. Govoreći o postignutim rezultatima i daljim putevima skendervakufskog obrazovanja Anica Mikač, sekretar SIZ-a za Osnovno obrazovanje i vaspitanje kaže:

Radnici u osnovnom obrazovanju i pored svih teškoća svjesni su da treba da daju svoj doprinos provođenju ekonomske stabilizacije. Treba činiti maksimalne napore za kvalitetniji nastavno-vaspitni proces, za bolje rezultate u

vannastavnim aktivnostima i veću vaspitnu funkciju škola.

VRATITI UGLED

Novi kvalitet rada u osnovnom obrazovanju i vaspitanju, nastavlja Anica Mikač, treba da pojača i veću idejno-političku odgovornost svih zaposlenih u ovoj oblasti. Ne bi se više mogli miriti sa činjenicom da jedan dio prosvjetnih radnika ne mari za svoje obaveze prema radu i aktivnostima u mjesnim zajednicama gdje žive i rade. Na taj način povratice se ugled nekadašnjeg prosvjetnog radnika, a time i povećati ugled škole.

U Radnoj organizaciji „22. februar“, u kojoj djeluje pet OOUR-a, udruženim sredstvima rješavaju sve veće investicione zahvate. Udružena su sredstva amortizacije, rezervi i

stambene izgradnje. Na ovaj način obezbijena su sredstva za izgradnju stambene zgrade u Imljanima, i Dobričima, za elektrifikaciju svih područnih škola, nabavku kabine-ta i za niz drugih potreba.

U ovoj školskoj godini u skendervakufskim osnovnim školama biće manje daka prvaka.

Prema podacima RO „22. februar“ u prve razrede je upisano 395 učenika, što je za 31 učenika manje nego lani. Početak ove školske godine donio je brige većini skendervakufskih osnovnih škola. Sve su prisutnije teškoće oko obezbjeđenja stručnog kadra. Naročito se osjeća nedostatak nastavnika stranog jezika.

Najteže je stanje u Osnovnoj školi „Josip Mažar Soša“ u Dobričima, gdje pored predača stranog jezika nedostaju stručni kadrovi za izvođenje nastave i u nekoliko drugih predmeta.

Nedostatak stručnog nastavnčkog kadra sve veći problem za skender-vakufsku prosvjetu

PBS FILIJALA SKENDER—VAKUF

Puno razloga za bliskost

● Za „crven“ tekući račun, umjesto utuživanja razgovor ● Devizna štednja gotovo peterostruko veća ● Štedišta od malih nogu

Svojim radom i poslovnim odnosom prema strankama Filijala PBS u Skender-Vakufu stekla je potpuno povjerenje stanovnika ove

ŠTEDNJA

Sredstva na tekućim računima građana u skendervakufskoj Filijali PBS, prema pokazateljima od 31.7. veća su za 73 odsto nego koncem prošle godine. Povećana su i sredstva na dinarskoj štednji u odnosu na kraj 1984. godine za 39 odsto. Najveći porast je kod štednje uloga oročenih preko 12 mjeseci, čak 471 odsto, dok je devizna štednja povećana za 43 procenta.

komune i ovdšnjih organizacija udruženog rada. U ovoj banci 18 zaposlenih radnika obavlja sve one poslove koji su potrebni stanovnicima Skender-Vakufa. Pomenimo

Radnici OOUR-a „Obnova“ podarili su komuni za njen 44. rođendan najljepši dar. Nakon višegodišnjih velikih gubitaka skendervakufski neimari su prvo polugodište ove godine okončali pozitivnim saldom. Za prvih šest mjeseci ove godine ostvaren je ukupan prihod od 91,29 miliona dinara, što je za 51 odsto više nego u istom periodu prethodne godine. Zbog dobre realizacije ostvaren je i dohodak od 34,95 miliona dinara. Poslije izmirenja svih obaveza, nakon sedam godina gubitaka, zabilježeno je ostatak od 2,38 miliona dinara.

Više razloga je uticalo da skendervakufski građevinari

Ljubaznost osoblja je poslovna

samo neke. To su poslovi s tekućim i žiro-računima, štednja građana i daka, kreditiranje i drugi. U okviru njenih mogućnosti obavljaju se i određeni poslovi za organizacije udruženog rada, kao što su kreditiranje zaliha, priprema izvoza, aviranje mjenica i neki drugi manji poslovi. Da bi izašli u susret vlasnicima tekućih računa, koji rade u prijedpnevnoj smjeni, nedavno je u banci uvedeno dvokratno radno vrijeme.

Kada smo već kod tekućih računa, kojih ima oko 2.000, da kažemo da rad ove filijale opterećuje neodgovorno ponašanje manjeg broja vlasnika ovih računa. Među-

tim, valja dodati da ovdje nije praksa da se naplata neopravdano podignutih sredstava odmah naplaćuje putem utuživanja i suda. Vlasnici tekućih računa, koji su u „crvenom“, pozivaju se u banku i kroz razgovor im se skreće pažnja na moguće posljedice ukoliko na vrijeme ne izmiru obaveze banke. Pokazalo se da je ovaj način naplate potraživanja daleko efikasniji od onog administrativnog. Sve ovo, uz poslovnu ažurnost radnika banke u Skender-Vakufu, doprinijelo je da gotovo svi zaposleni u ovoj komuni lične dohotke primaju preko banke. I štednja stanovništva je sve veća. Naravno se primjećuje

● Poslije sedmogodišnjeg poslovanja s gubitkom, ostatak dohotka na šestomjesečnom obračunu od 2,38 miliona dinara ● Betonski elementi iz rashodovane i bačene mašine donose 15 miliona godišnje ● Kako uposliti kapacitete

počela voditi i briga o sredstvima za rad, najbolje ilustruje primjer otvaranja radne jedinice za izgradnju betonske gantelantije. Naime, već u otpad bačena mašina za proizvodnju betonskih elemenata je zahva-

PBS — Filijala Skender-Vakuf: lični dohodci svih zaposlenih preko banke

interesovanje za štednju oročenu preko dvanaest mjeseci. Prema posljednjim podacima na štednjice nalazi više od milijardu dinara. Zanimljivo je da se oko 80 odsto ovih sredstava odnosi na deviznu štednju. Ovo je rezultat jednog pravnog odnosa radnika banke prema stanovništvu, naročito prema radnicima na privremenom radu u inostranstvu. Nedeljko Obradović, direktor Filijale PBS — kaže: „Razvijamo nove oblike djelovanja

praksa da u svim većim mjesnim zajednicama povremeno uvedemo štedne punktove.“

Zahvaljujući veoma dobroj saradnji Filijale PBS u Skender-Vakufu i skendervakufskih osnovnih škola i daka štednja postaje sve značajnija i sve je veći broj učenika koji svoj džeparac štede u banci. Ovine je doprinio i običaj banke da se svakog 31. oktobra, obilježavajući Dan štednje, svim učenicima prvih razreda na području komune

BANKARI — SPORTISTI

Kako stoje stvari u skendervakufskoj Filijali PBS, stanovnici mogu najprije saznati po nazivu njihovih sportske ekipe. Ako ekipe fudbalera iz banke nosi naziv „Ljektivnost“, gledašite već zna da u banci ima sredstava i nemali broj se ponada da će uskoro biti povoljnih kredita. Ukoliko je naziv ekipe „Nelikvidnost“, to se sumnja da sredstava u banci nema dovoljno, pa ni kredita. Međutim, mora se priznati da je već zaboravljeno kada su fudbaleri iz banke svojoj ekipi dali naziv „Nelikvidnost“.

u saradnji sa OK SSRN. Želimo da u svakoj mjesnoj zajednici imamo aktiviste koje bi organizovali razgovore sa stanovništvom i upozнали ih o najnovijim uslovima štednje, mogućnostima kreditiranja i drugim uslugama koje naša filijala nudi. Takođe se pokazala kao veoma dobra naša dosadašnja

poklone štedne knjizice sa određenim ulozima. Na kraju bila bi greška a ne istaci ljubaznost radnika na šalterima banke, koji u najvećim gužvama uspiju biti ljubazni i raspoloženi. Takav odnos bankara zasluzuje svaku pohvalu, a ona je već stigla sa sve većim brojem korisnika njenih usluga.

GP „OBNOVA“

PUTEM OPORAVKA

krenu putem konačnog oporavka. Prije svega se mora istaći da je spoznaja da nema ni rezultata bez vlastitih napora umnogome doprinijela da se u ovom kolektivnu prestruje i da početkom ove godine zavedu mobilno stanje. Radilo se i u neradnim subotama samo kako bi se objekti završili na vrijeme i time povratilo poljuljano povjerenje investitora. Da se

lijujući umjeću „Obnovinih“ majstora popravljena i sada dnevno proizvede više od hiljadu betonskih elemenata. Na ovaj način „Obnova“ će zaraditi za godinu dana još 15 miliona dinara neplaniranih sredstava. Da se sada brže i kvalitetnije

zastarjelu mehanizaciju te istinu da u kolektivu ima oko 30 odsto radnika koji iz objektivnih razloga ne mogu da ostvare norme. Radi se o radnicima koji se nalaze pred penzionisanjem i slabog su zdravstvenog stanja. Međutim, ističu u „Obnovi“ sve ove probleme nekako bi riješili ukoliko se obezbijedi dovoljno posla. Nedeljko Čelić, direktor „Obnove“ kaže: — Nas ne zavaravaju posljednji rezultati. Svjesni smo da su to tek počeci i da ukoliko još više ne povećamo produktivnost rada nećemo uspeti da održimo ovakvo stanje. Posebno nas zabrinjava činjenica da je za nas sve manje posla. Očekivali smo da će naši kapaciteti biti uposljeni izgradnjom nove stambene zgrade, međutim, njena izgradnja još nije počela i ovo ljepe vrijeme za građevince ode nepovrat. U nedostatku poslova na području opštine u „Obnovi“ su odučili da preko zime prihvate neke radove na primorju. Pregovori su u toku i izvjesno je da će biti dogovoreni građevinski radovi u Rijeci. Najviše zabrinjava činjenica da će u „Obnovi“ biti prisiljeni da zbog nedostatka poslova otpuste 35 sezonskih radnika. Ovdje očekuju da će u rješavanju njihovih problema, kao i do sada, uzeti učešća i društveno-politička zajednica komune, jer je to u interesu svih. Posebno se očekuje razumijevanje od strane GIK-a „Kozara“ kada je u pitanju upošljavanje novih kapaciteta.

AUTOBUS SOLIDARNOSTI

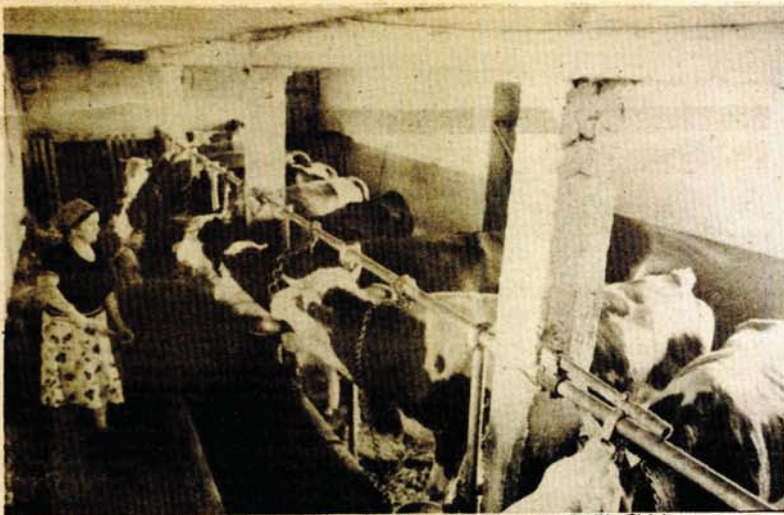
Kako većina „Obnovinih“ radnika živi na selu i svakodnevno putuje na posao, u ovom kolektivu su se dogovorili da učinak ostvaren neradnim danima daju za kupovinu autobusa za prevoz radnika. Kako je dogovoreno, tako je i učinjeno. Kupljen je autobus koji svako jutro odvozi „Obnovine“ radnike na posao i sa posla.

radi, govori i činjenica da je nova stambena zgrada završena 40 dana prije ugovorenog roka. Isti slučaj je i sa izgradnjom Servisno-remontne radionice, koja je investitoru predata gotovo mjesec dana prije roka. Bilo bi, međutim, jednostavno reći da sada u „Obnovi“ teče med i mljeko. Višegodišnji nerad ostavio je u naslijeđe velike kreditne obaveze, dosta

Potvrda novih odnosa: stambena zgrada završena 40 dana prije roka

Kooperaciji se počenja mnogo pažnje - i sredstva: zabilježeno u štali Draginja Radić u Živinicama

Nemoguće je govoriti o skender-vakufskim privrednim prilikama a ne reći nešto više o Poljoprivredno-prometnoj RO „15. maj“. Više od 300 zaposlenih u ovom kolektivu bavi se djelatnostima od vitalnog interesa cjelokupnog stanovništva Skender-Vakufa. Snabdijevanja svim vrstama robe, razvoj i unapređenje poljoprivredne proizvodnje i transport su osnovne djelatnosti ovog drugog po veličini kolektiva u komun. U okviru „15. maj“ posluju tri OOUR-a i to „Uniprom“, „Brđanka“ i „Ugartrans“. Sve administrativno-finansijske poslove za OOUR-e obavlja Radna zajednica zajedničkih poslova.

Danas, kada se proslavlja 44 godine slobode u Skender-Vakufu radnici RO „15. maj“ mogu sa ponosom reći da su ostvarenim rezultatima u svom kolektivu u proteklom periodu uveliko doprinijeli razvoju cijele komun. Ovdje posebno ističu činjenicu da se posebna pažnja posvećuje zapošljavanju novih radnika. To se može potkrijepiti činjenicom da je stopa zapošljavanja u RO „15. maj“ najveća u komun za proteklu godinu, ne računajući novootvorene kapacitete. Posebno se dosta radi na što čvršćem dohodovnom povezivanju OOUR-a u okviru radne organizacije. Na tematskim konferencijama SK i SS analiziraju se i rješavaju zajedničke teškoće i problemi koji opterećuju dalji razvoj ovog, za skendervakufske prilike, velikog kolektiva. Ovdje se sada vodi živa aktivnost na unapređenju poljoprivredne proizvodnje. U planu je i transformacija sadašnje radne organizacije. Mirkó Čelić, direktor RO „15. maj“ ističe:

— Svjesni smo da ubuduće moramo više posvetiti pažnju razvoju poljoprivrede na području cijele komun. Već smo došli do nekih ocjena i prijedloga kakva bi organizacija kolektiva najviše odgovarala tom za nas prioritarnom zadatku. Radnici kolektiva su se opredijelili da se organizuje jedinstvena zemljoradnička zadruga koja bi u svom sastavu imala šest zadrugh centara. Mišljenja smo da bi svaki drugi vid organizacije bio poželjan, ne samo zbog toga što bi bilo protiv volje radnih ljudi, već i zbog toga što bi bilo ekonomski neoprav-

LOVAČKA OPREMA

U svakom slučaju, potrebno je u budućim zadrughim centrima ulagati određene napore kako bi, kad za to budu ispunjeni svi ekonomski uslovi oni prerasli u Osnovne zadrughne organizacije. PPRO „15. maj“ je kao i većina ovakvih kolektiva u Bosanskoj krajini član AIPK-a „Bosanska Krajina“ iz Banjaluke. O ulozu AIPK-a u nastojanjima PPRO „15. maj“ za dalji samoupravni i ekonomski razvoj, Mirkó Čelić kaže: — Saradnja u okviru AIPK „Bosanska krajina“ je veoma dobra i mi smo u potpunosti zadovoljni, mada se s tim ne treba zadovoljiti nego i dalje treba težiti ka još čvršćem dohodovnom po-

dan. U svakom slučaju, potrebno je u budućim zadrughim centrima ulagati određene napore kako bi, kad za to budu ispunjeni svi ekonomski uslovi oni prerasli u Osnovne zadrughne organizacije. PPRO „15. maj“ je kao i većina ovakvih kolektiva u Bosanskoj krajini član AIPK-a „Bosanska Krajina“ iz Banjaluke. O ulozu AIPK-a u nastojanjima PPRO „15. maj“ za dalji samoupravni i ekonomski razvoj, Mirkó Čelić kaže: — Saradnja u okviru AIPK „Bosanska krajina“ je veoma dobra i mi smo u potpunosti zadovoljni, mada se s tim ne treba zadovoljiti nego i dalje treba težiti ka još čvršćem dohodovnom po-

RADNA ORGANIZACIJA „15. MAJ“

I poljoprivreda nosi razvoj

● Snabdijevanje, razvoj poljoprivrede i transport - osnovne djelatnosti drugog po veličini, a prvog po značaju, kolektiva u komun ● Ulaganja koja mijenjaju lik pougarskih sela

Uspješno se privodi kraju i realizacija tri programa Međunarodne banke. Ukupna investiciona ulaganja za ove programe iznose 70 miliona dinara, a najveći dio tih sredstava je usmjeren u individualni

Za vlastite, i potrebe cijele komun: nova servisno-remontna radionica

vezivanju organizacija koje su u sastavu Kombinata.

OOUR „UNIPROM“

Najveća osnovna organizacija udruženog rada u RO „15. maj“ je OOUR „Uniprom“ kome je osnovna djelatnost trgovina. Ne samo najveća po broju zaposlenih, kojih ima više od 200, nego i po vrijednosti osnovnih i obrtnih sredstava. „Uniprom“ ima 43 prodavnice i 4 robne kuće. Upravo danas u Imljanima se otvara nova robna kuća koja će ubuduće obezbijediti uredno snabdijevanje stanovništva ovog kraja svim vrstama robe. Vrijednost ovog objekta je 130 miliona dinara. U „Unipromu“ realno sagledavaju trenutno stanje i teškoće koje ometaju normalno poslovanje. Ističu da postignutim rezultatima nisu u cijelosti zadovoljni. Mladen Pavlović, direktor „Uniproma“, kaže:

— Zbog različitih uslova privrednjenja u odnosu na druge privredne grane, oslabljene akumulativne i reproduktivne sposobnosti OOUR-a, visokih kamata na obrtna i osnovna sredstva velikih zalih, a i nedovoljno iskoristitih unutrašnjih rezervi OOUR ima dosta teškoća. Samo za kamate, za šest mjeseci ove godine, smo platili 13,27 miliona dinara.

Bez obzira na teškoće islabije finansijske efekte u ovom OOUR-u ulaže velike napore da se obezbijedi stalno i kvalitetno snabdijevanje robom žitelja skendervakufske komun. U planu je da se otvori još jedan savremen trgovinski objekat koji bi bio smješten na lokaciji novog puta Skender-Vakuf-Turbe. Da bi poboljšali finansijske efekte uvedena je jedna novina u praćenju realizacije. U svim prodajnim objektima sada se svakog mjeseca utvrđuje koeficijent obrta što će, kako smatraju u „Unipromu“ uveliko poboljšati promet, očekuje se da će i zalihe biti dovedene u normalne okvire. Za šest mjeseci ove godine ostvaren je ukupan prihod od 508,31 miliona dinara i on je za 75 odsto veći nego u istom periodu prošle godine. Ostvareni dohodak

je veći za 42 odsto i on je iznosio 440,30 miliona dinara. Istini za volju, nije zabilježen neki ostatak ali i neto akumulacija od 400 hiljada dinara nije za potcijenjenje kada se ima u vidu sa kakvim se sve teškoćama susreće trgovinska djelatnost. U posljednje vrijeme dosta se čini na dogradnji samoupravnih akata radi nagrađivanja prema rezultatima rada ali i povećanja odgovornosti na radnom mjestu. Ovo i je doprinijelo da se umnogome promijeni odnos prema potrošaču koji je sada bolji i korektniji.

OOUR „BRĐANKA“

Ovaj OOUR RO „15. maj“ je nosilac razvoja poljoprivredne proizvodnje. U okviru ove organizacije djeluje preko 1000 udruženih

sektor sa ciljem poboljšanja društveno-ekonomskog položaja sela. Program uvođenja mehanizacije u poljoprivredi je realizovan u potpunosti a programi otvaranja ovčarskih i govčarskih farmi ostvaren je sa 70 odsto. U toku je izrada investicionog programa otvaranja ovčarske farme u društvenom sektoru na „Brđankinoj“ ekonomiji u obližnjim Živinicama. Predviđeno je da se u prvot fazi nabavi 500 ovaca da bi ovaj broj postojio bio povećan na dvije hiljade. U ovom kolektivu smatraju da razvoj poljoprivrede u Skender-Vakufu ne bi smio da bude briga samo „Brđanke“ nego o tome bi se morala brinuti i društveno-politička zajednica komun.

OOUR „UGARTRANS“

Teško je bilo i pretpostaviti prije sedam godina da će ovaj transpor-

EGIN PRIMJER

Šta znače dobro uređena samoupravna akta i savjesno obavljane svojih obaveza najbolje pokazuje primjer vozača iz „Ugartransa“ Nedeljka Vukovića. Gega. Svjestan činjenica da ukoliko ne opravi kamion na vrijeme neće ostvariti planirani učinak on je, ne čekajući da potrebni rezervni dio stigne redovnim putem, samoinicijativno za svoj novac iznajmio taksi i u Banjaluci nabavio rezervni dio. Kamion je poslije toga ubrzo opravljen i Gego je stigao da ostvari planirani učinak.

tni OOUR danas biti ono što jeste. Bili su to skromni počeci sa svega sedam vozila i desetak zaposlenih. Danas na 44 rođendan komun radnici „Ugartransa“ mogu sa pravom reći da su izrasli u jednu snažnu transportnu organizaciju koja je stekla povjerenje i ugled kod svih korisnika usluga. Prevashodni zadatak radnika OOUR-a „Ugartrans“ je da obavljaju usluge prevoza robe za OOUR-e koje su u sastavu PPRO „15. maj“. Međutim, kako je vozni park ovog prevoznika veoma dobro opremljen, uvijek se stigne da zaradi koji dinar više obavljajući usluge i za OOUR-e izvan matične RO. Trenutno je u ovom kolektivu zaposlen 41 radnik, koji radi sa 32 transportne jedinice, čija je dnevna proizvodnja preko 350 tona. Kako se ovdje radi, najbolje govori činjenica da je u osnivanja riječ „gubitak“ za radnike „Ugartransa“ nepoznanica. Da bi se vozni park održavao kvalitetno, prišlo se izgradnji savremene servisno-remontne radionice, koja će pored održavanja vozila „Ugartransa“ obavljati usluge i za druge korisnike. Pored toga, nova servisna radionica će biti potpuno osposobljena za obavljanje tehničkih pregleda za registraciju privatnih i društvenih automobila. Vrijednost ovog objekta koji treba da bude otvoren kroz par dana iznosi 80 miliona dinara.

Dorđe Pavlović, direktor Ugartransa, kaže:

— Već smo predali u banku novi program za nabavku deset novih kamiona. Vrijednost ove investicije je 100 miliona dinara. Očekujemo da ćemo sa ovim transportnim jedinicama još više ojačati ekonomski položaj OOUR-a, a i RO, te da ćemo uspjeti da se nametnemo kao prevoznik na širem jugoslovenskom tržištu.

Ovdje takođe računaju i sa inicijativom društveno-političke zajednice o formiranju RO za prevoz putnika i ističu da ukoliko do toga dođe, da će biti potpuno spremni.

RADNA ZAJEDNICA

Sve administrativno-tehničke i administrativne poslove za OOUR-e koji posluju u okviru PPRO „15. maj“ obavljaju zajedničke službe. Radnici RZZP ulažu napore da u potpunosti zadovolje zahtjeve OOUR-a jer su svjesni da od poslovnih rezultata OOUR-a zavisi njihov dohodak. Sakib Čauš, direktor RZZP u „15. maj“, kaže: Mada smo dosad uspješno obavljali sve, pred nas postavljene poslove, mora se istaći da je potrebno prići organizacionoj dogradnji nekih službi kako bi poslove još kvalitetnije obavljali. Posebno se osjeća potreba dogradnje komercijalne službe jer je sve više poslova iz te oblasti.

Snabdijevnost robom široke potrošnje sve bolja: detalj iz skendervakufske robne kuće

RO „ALUMINA“ SKOPLJE OOUR „BRATSTVO“ SKENDER—VAKUF

Osam godina uspješnog

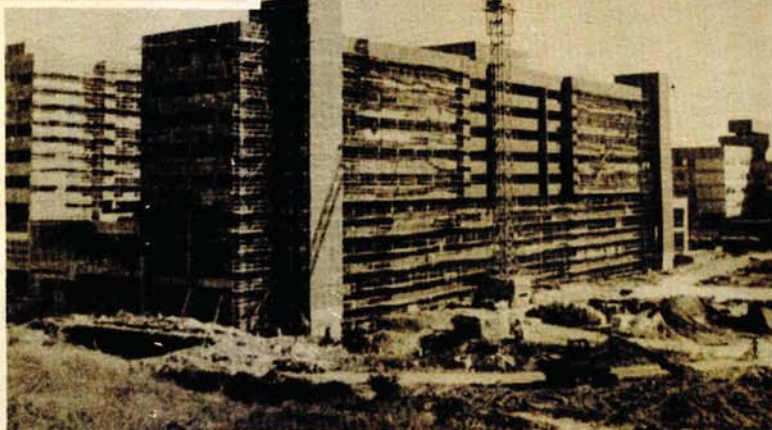
rada

Radnici skendervakufskog OOUR-a „Bratstvo“, koji posluje u sastavu Radne organizacije „Alumina“ iz Skoplja, uključeni u građevinsku operativu, širom Jugoslavije ostavljaju iza sebe velejlepne građevine. Aluminijska bravarija ugrađena je na Upravnu zgradu UNIS-a i Skupštine opštine Stari grad u Sarajevu, sarajevsku Glavnu poštu, hale i zgrade „Energoinvesta“ na Stupu u Sarajevu i Srebrenici...

Reputacija koju su stekli ovim i drugim poslovima donijela im je la-

● **Kvalitetom i rokom skendervakufski aluminaši nametnuli se partnerima** ● **Prosječan lični dohodak 168 zaposlenih na polugodištu bio 31.442 dinara** ● **Obezbjedjeni poslovi i za narednu godinu** ● **Napomolu pregovori za radove u Iraku i Kuvajtu**

Kvalitetom i rokom nametnuli su se tako i inostranim partnerima. Na pomolu su pregovori za nove poslove u Iraku i Kuvajtu.

Monteri „Bratstva“ rade na objektu RMC u Banjaluci

PROIZVODNI PROGRAM

„Bratstvo“ proizvodi i montira aluminijske konstrukcije za prozore, vrata, pregradne zidove, portale, spuštene plafone. Izrađuje aluminijske fasade, aluminijske žaluzije, stepenice i balkonske ograde od aluminijske i čeličnih proizvoda.

Kamen-temeljac za ovu tvornicu položilo je 22. septembra 1976. godine Đuro Pucar Stari. Od 1981. godine u krugu kolektiva stoji bista ovog revolucionara.

Za osam godina otkad je 1977. pušten u probnu proizvodnju OOUR bliježi samo pozitivne rezultate.

skavu titulu najboljih aluminaša u Bosni i Hercegovini.

Sada, u špicu sezone, ovaj kolektiv ima poslova napretek. Najveći su radovi na objektu RMC na Pabrikovcu i zgradi Elektrotehničkog fakulteta u Banjaluci, te na vojnim objektima u Vitezu i Sarajevu.

NAJBOLJI ALUMINAŠI U BIH

Pored poslova u zemlji uspješno su se ogledali i na inostranim gradilištima. Radnici „Bratstva“ „dotjerivali“ su iraku kuću mode u Bagdadu, koja je veliki uspjeh naših građevinarina, a izvodili su radove i u Sovjetskom Savezu.

KONKURENTNI ROKOM

Što je najvažnije aluminaši uspješno savladaju privredne teškoće.

— Tržištu se jedino i možemo nametnuti boljim i kvalitetnijim

radom, ističe direktor Radojko Marković. Nije rijedak slučaj da pojedine grupe montažera rade i van radnog vremena, u dane nedjeljnog odmora, pa čak i noću, da bi se u roku završili ugovoreni poslovi.

Poštovati rok i kvalitet znači, praktično, biti pouzdan partner. Gotovo da više ne moraju „trgati“ za poslom, jer posao, kako kažu, u posljednjem vrijeme traži njih.

Primjera radi, dok su radnici Tvornice konfekcije „Borac“ iz Travnik koristili godišnji odmor aluminaši su uspjeli završiti značajne poslove na zamjeni prozora i vrata na proizvodnoj hali i upravnoj zgradi.

Ovakav odnos prema poslu donosi, razumljivo i dobre finansijske efekte. Ukupan prihod na polugodištu bio je veći za 94 odsto nego lani, dohodak za 84 procenta. Prosječan lični dohodak je 31.442 dinara i dvostruko je veći nego prošle godine.

POUZDAN PARTNER

Planirano je da ove godine poslovi donesu 261 milion dinara. Za

polu godine ostvareno je već 140 miliona dinara, pa se cijeni da će plan biti premašen za oko 20 odsto. Samo radovi u Banjaluci „vrijede“ 230 miliona dinara.

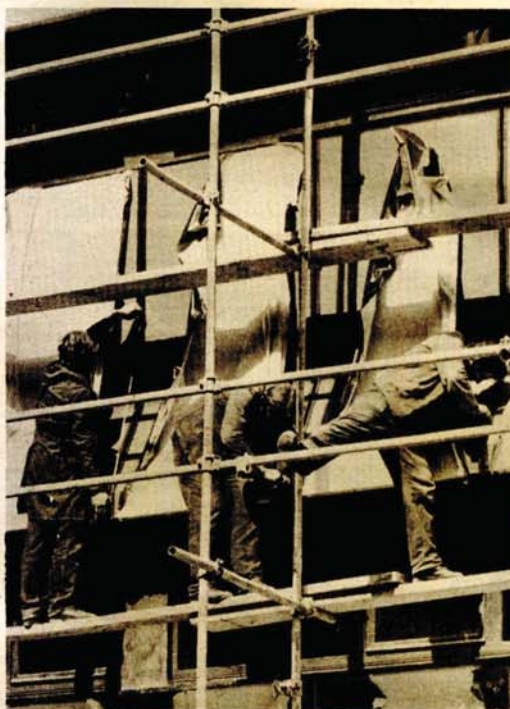
— Obezbjedili smo poslove za 1986. godinu, a optimisti smo da će donijeti i bolje finansijske rezultate kaže direktor Marković.

I pored dobrih finansijskih pokazatelja ni ovaj kolektiv, međutim, nije imun na česta bolovanja i odsustvovanja s posla, ali i nedisciplinu pojedinih radnika. Pravilnikom o nagrađivanju, ističu ovdje, suprotstavljaju se ovim problemima.

168 ZAPOSLENIH

Za godinu dana u „Bratstvu“ je posao našlo 29 novih radnika. Prosječna starost 168 zaposlenih, koliko danas ima ovaj kolektiv, je oko 30 godina.

Garancija za uspješnost poslovanja sigurno je i devet visokostručnih kadrova (pet diplomiranih inženjera, tri dipl. ekonomista i jedan dipl. pravnik).

Reputaciju najboljih aluminaša u Republici treba i opravdati — Umivanje“ fasade aluminijskom

SA RADNICIMA

ISKUSNI MAJSTORI

● Škart sveden na minimum ● Zaradi se tri i po do četiri stara miliona

— Od našeg angažovanja i kvaliteta zavisi kakve ćemo rezultate pobrati na tržištu — ističu mladi radnici Anđelko Hrvčanin,

poslovođa u proizvodnji, i Drago Jolić VKV majstor. Da se hoće zapeti, dovoljan je podatak da su 4. i 27. juli bili

„radni dani“ za aluminaše, jer se morao završiti dio započetih poslova.

A radnici, kakvi su? Iako mladi, iskusni su to majstori — zadovoljni su najprije poslovni partneri.

— Nema početničkih grešaka. Škart je sveden na minimum. Praktično ne postoji, jedino onaj neophodni industrijski. Koliko se zaradi? Tri i po do četiri stara miliona. A tu je i prebačaj uračunat. Kad se uporedimo s drugima u komuni dobra je to para, ali s obzirom na to koliko se radi, možda je i malo... kaže Jolić, vodeći od mašina isprjanom rukom cigaretu da pripali.

— Ove godine uneseno je dosta novina u proizvodni program. Praktično, asortiman je proširen. Poslovi su zato svakodnevno raznovrsni, iskače se iz standarda. Otuda, možda ima nedoređenosti u sistemu nagrađivanja. Na serijama je mnogo lakše raditi a i mjeriti učinak. U proizvodnji je grupna norma, odnosno 90 odsto zaposlenih radi na normu — navodi Hrvčanin.

Nema početničkih grešaka — Izrada aluminijske bravarije

SKENDER—VAKUF 1945-1985.

Informativni prilog povodom Dana komune

Urednik: Emln Krkić

Pripremili: Anton Kaspović, Slavica Kremenović, Pantelija Matavulj, Željko Kopanja, Rastko Ostojlić (fotografije)

Tehničko uređenje: Arif SITNICA

PRIVREDNI SPEKTAR

Broj 13

Godina X

76. jesenjeg
međunarodnog
zagrebačkog
velesajma

Sa štanda na velesajmu

- Veliki ugled na domaćem i inostranom tržištu ● Izvoz bezmalo polovina proizvodnje
- Dobre proizvode prate i dobri finansijski rezultati

Bez sumnje među jugoslovenskim i inostranim proizvođačima mašingradnje na Zagrebačkom velesajmu veoma zapaženo mjesto ima štand „Jelšingradove“ Radne organizacije „Mašingradnja“. Da je to tako potvrđuje veliki broj poslovnih ljudi i stručnjaka, koji posjećuju izložbeni prostor i poseban interes pokazuju za nove proizvode.

To je i razumljivo, jer proizvodni program četiri tvornice „Mašingradnje“ već podavno je stigao na sve kontinente i stekao povjerenje svih kupaca.

U okviru „Jelšingradove“ RO „Mašingradnja“ posluju četiri osnovne organizacije udruženog rada: Tvornica alatnih strojeva u Banjaluci, Tvornica građevinskih strojeva u Bosanskoj Gradici, Tvornica dizala i transportnih uređaja u Prnjavoru i Tvornica strojeva i uređaja za mehanizaciju u Kotor Varošu.

U sve četiri osnovne organizacije i radnoj zajednici zaposleno je 2.400 radnika. Od ukupne proizvodnje bezmalo polovina se plasira na inostrano tržište, a sve tvornice posluju pozitivno.

Tvornica alatnih strojeva

Tvornica alatnih strojeva je najveća i bez sumnje najuspješnija u RO „Mašingradnja“. Po proizvodnji alatnih mašina za deformaciju lima bez skidanja strugotine je najveća u zemlji.

Proizvodni program ove tvornice čine razne alatne mešine za deformaciju lima bez skidanja strugotine, razne vrste makaza, mašine za savijanje lima, ekscentar-prese, štanc-automati.

Ovogodišnji plan je proizvodnja 713 mašina ukupne težine 9.150 tona u vrijednosti od pet milijardi i 500 miliona dinara. Od ovoga je izvoz na klirinško i konvertibilno tržište oko 22 miliona dolara.

Godišnje se u ovom kolektivu osvajaju tri-četiri nova proizvoda i praktično se uvijek proizvodi za poznatog kupca.

Zaposleni u TAS—u su među onim Banjalučanima koji najbolje zarađuju, ali ovo je kolektiv u kojem se zaista i dosta radi, pa je to tome i jedan od najzornijih u svojoj branši.

Tvornica građevinskih strojeva

Ova tvornica se nalazi u Bosanskoj Gradici i ima oko dvije stotine zaposlenih. Na velesajmu je izlagala među proizvođačima građevinskih mašina i mala vrlo zapaženo mjesto.

Proizvodni program ovog kolektiva čine mašine za nabijanje tla, vibro-valjci, vibro-ploče, vibro-nabijači i kao nov proizvod ove godine su se pojavile mašine za savijanje profila, a tu su i kompletne linije za obradu željeza.

NOVA TVORNICA

Dobri proizvodni i finansijski rezultati i potrebe domaćeg i inostranog tržišta daju relane osnove radnim ljudima RO „Mašingradnja“ da prave i ambiciozne planove za budućnost.

Gotovo u svim tvornicama se računa na proširivanje postojećih kapaciteta i inoviranje proizvodnih programa u skladu sa zahtjevima tržišta. Ali, ipak najpouzdaniji poduhvat je izgradnja nove tvornice alatnih strojeva, koja će predstavljati i najveću privrednu investiciju u Banjaluci.

Gradnja nove tvornice počinje u prvoj polovini oktobra, a predračunska vrijednost je dvije milijarde i 40 miliona dinara. U finansiranju učestvuju Fond Federacije, Jelšingrad, sredstva solidarnosti, te razni krediti.

Sav posao oko izgradnje treba da bude završen krajem iduće godine, a otvoriće se nekoliko stotina novih radnih mjesta.

Jelšingrad

Čvrst korak metalaca

Planirano je da se ove godine ovdje proizvede 890 mašina težine 530 tona. Vrijednost te proizvodnje je veća od 578 miliona dinara. Skoro petina proizvedenih mašina plasiraće se na inostrano tržište.

Tvornica dizala i transportnih uređaja

Ova Tvornica RO „Mašingradnja“ smještena je u Prnjavoru i u ovoj komuni predstavlja jedan od najuspješnijih kolektiva. Broj 220 zaposlenih, a ima vrlo atraktivan proizvodni program—lančane ručne dizalice, konzolne kranove razne nosivosti, mašine za obradu lima, makaze za sječenje lima i strojeve za istezanje betonskog željeza.

Ovogodišnji plan je proizvodnja 3.600 komada mašina ukupne težine oko 700 tona. Vrijednost te proizvodnje je nešto veća od 451 milion dinara.

U ovom kolektivu imaju i ambiciozne planove, prije svega u inoviranju proizvodnog programa.

Tvornica strojeva i uređaja za mehanizaciju

Ovo je najmlađa tvornica „Mašingradnje“ i nastala je kao rezultat provođenja opštedruštvenih opredjeljenja za disperziju proizvodnih kapaciteta u nerazvijene

krajeve. Iako mlada, ova tvornica već je zauzela značajno mjesto u ukupnoj strukturi privredivanja Kotor-Varoša.

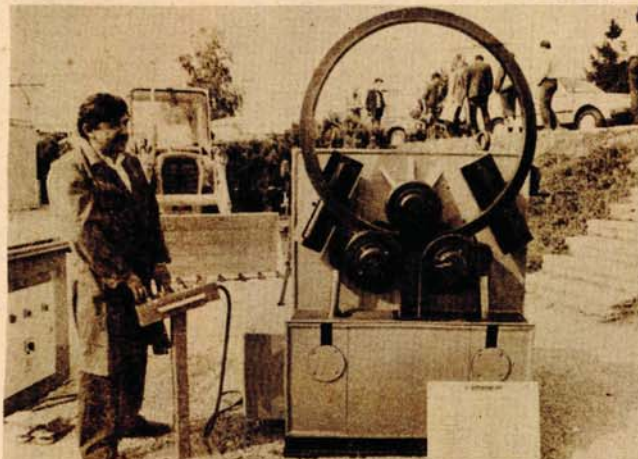
Ovogodišnja proizvodnja trebalo bi da bude 535 mašina ukupne težine 1.070 tona, a dvije stotine zaposlenih očekuje 660 miliona dinara.

Na inostranom tržištu ovaj mladi kolektiv već traži svoje mjesto i ove godine izvozi dvadesetak mašina.

RASPRODAN ŠTAND

— Kao i ranijih godina, tako i ove na našem izložbenom štandu ima puno posla, jer se po pravilu na ovom sajmu pojavljujemo s novim proizvodima.

Pored velikog interesovanja poslovnih ljudi—predstavnik privrednih kolektiva tu su i vlasnici samostalnih radnji iz oblasti male privrede. Vrijednost izloženih uzoraka je oko 65 miliona dinara i ako je suditi po dosadašnjim interesovanju gotovo je sigurno da ćemo sve izložbene uzorke rasprodati ovdje na sajmu, kaže Esad Buljugić, rukovodilac prodaje Jelšingradove RO „Mašingradnja“.

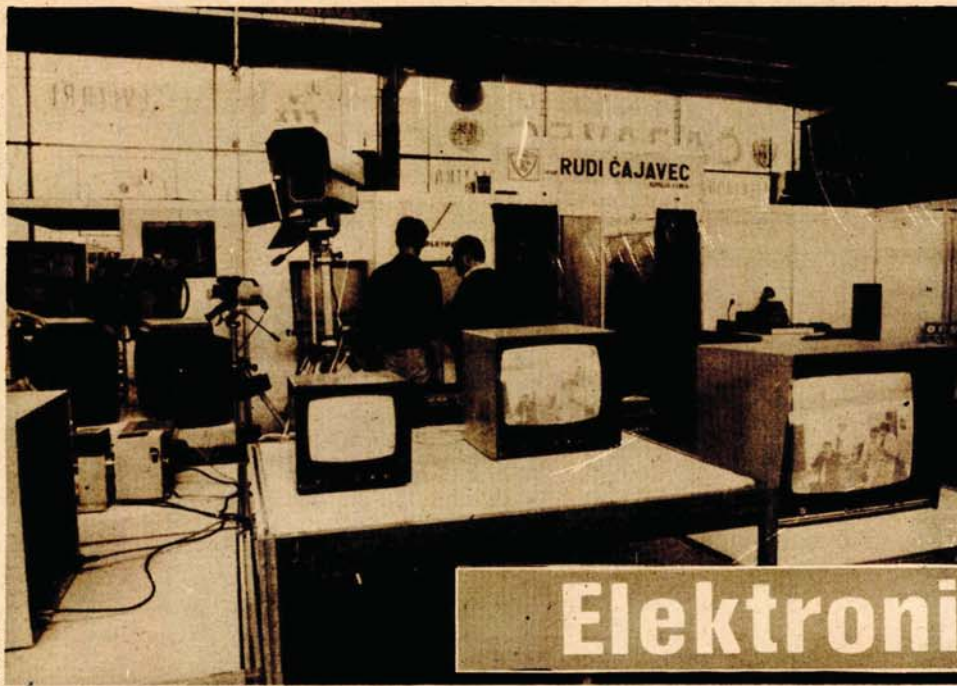
Novi proizvod Tvornice iz Bosanske Gradice

Veliko interesovanje za građevinske mašine

Veliko interesovanje
za proizvode
„Čajaveca“

TRI I PO DECENIJE SOUR-a „RUDI ČAJAVEC“

Krajem godine, tačnije 22. decembra, SOUR „Rudi Čajavec“ proslaviće 35 godina postojanja. Znatno prije ovog roka devet hiljaditi radnik postaje član porodice „Čajavec“. SOUR „Čajavec“ organizovan je u 7 RO i 26 OOUR-a, sa dvije radne zajednice na nivou SOUR. Fabrike ovog kolektiva nalaze se na području opština - Banjaluka, Čelina, Laktaša, Foče, Prijedora i Šipova.

Rezultati prvog polugodišta potvrdili su predviđanja planera. Ostvarena je proizvodnja u ukupnoj vrijednosti 9,74 milijarde dinara ili 88 procenata više nego u istom periodu prethodne godine. Dohodak SOUR-a iznosi 3,92 milijarde, a ostatak dohotka oko 704 miliona dinara. Fizički porast proizvodnje iznosi 9,7 procenata.

Izuzetno značajan doprinos tehničko-ekonomskom progresu „Čajaveca“ dala je orijentacija na

najznačajnijoj proizvodnoj oblasti „Čajaveca“ takođe se projektuju i proizvode računarsko-ratarski sistemi za upravljanje procesima, detektori radiološkog zračenja hemijskih materijala i metala za vojne namjene, miliciju, zaštitu zdravlja i čovjekove okoline.

Premda je širokom tržištu najpoznatiji po proizvodima komercijalne elektronike.

blokovi se razmjenjuju za druge dijelove i na taj način ekonomičnije proizvode finalni proizvodi komercijalne elektronike.

Specijalni tehnološki kapaciteti

Pored ovih osnovnih programa „Čajavec“ proizvodi i različite tipove malih kućanskih aparata, kao i elemente automatike za kućanske aparate. OOUR „Inženjering“ projektuje i izvodi različite sisteme karakteristične za oblast elektronike, kao što su zatvoreni TV sistemi, ozvučenje i zaštita objekata.

„Čajavec“ vlada širokim spektrom baznih tehnologija, na kojima bazira sadašnje i buduće uspjehe. Pored standardnih tehnologija: obrade rezanjem i deformacijom, savremene galvanizacije, termičke obrade, livenja pod pritiskom, te izrade pozicija od termoplasta i duroplasta, „Čajavec“ je razvio i niz specijalizovanih tehnoloških kapaciteta. Jedan od značajnih su: stampane veze za proizvodnju jednoslojnih, dvoslojnih i višeslojnih štampanih ploča. Ovo je najveći i najmoderniji kapacitet štampanih ploča u zemlji. Više od trećine kapaciteta je namijenjeno izvozu. „Čajavec“ raspolaže zaokruženom hibridnom mikroelektronskom tehnologijom koja omogućava: projektovanje, izradu maski i sita, pripremu podloga i materijala, nanošenje tehnologijom tankog filma sa fotolitografijom i laserskim podešavanjem otpornika, tehnologiju debelog filma i sve vrste montaže aktivnih i pasivnih komponenta.

Pored toga, on je i vodeći jugoslavenski proizvođač odlikača proizvedenih postupkom preciznog livenja. Novi postupak antigravitacionog livenja omogućava izradu komplikovanih pozicija na bazi legura čelika, aluminijuma i bakra, koji se ne mogu dobiti klasičnim načinom obrade metala. Pored „Čajaveca“, ovaj postupak livenja posjeduju još četiri livnice u SAD i Japanu.

U razvoju novih kapaciteta u tekućem srednjoročnom periodu uloženo je više od 4 milijarde dinara. Na dan 40-godišnjice oslobođen-

● U prošlom srednjoročju fizički obim proizvodnje rastao je po stopi od 6 procenata ● Ovogodišnja vrijednost proizvodnje planirana na 17 milijardi dinara ● Rezultati iz prvog polugodišta garantuju da će plan biti ostvaren i premašen

nja Banjaluke svečano je puštena u rad Fabrika računarsko-ratarske tehnike na novoj lokaciji u Novakovcima. Na 16.700 kvadratnih metara proizvodnog prostora otpočela je proizvodnja za potrebe dva programa iz okvira namjenske pro-

Elektroničari bez premca

IZVOZ

„Čajavec“ planira da u narednom srednjoročju izvodi polovinu ukupne proizvodnje. Već danas, proizvodi ovog SOUR-a izvoze se u Grčku, Irak, Sjevernu Koreju, Kuvajt, Italiju, CSSR, Poljsku, Englesku, Zapadnu Njemačku, Francusku, Japan, SAD i druge zemlje. Ovdje vlada uvjerenje da je budućnost u proizvodnji za svjetsko tržište.

izvođenju ovdje zaposli 1400, a u drugoj - kada fabrika proradi punim kapacitetom - još 2000 radnika. Program računarsko-ratarske tehnike predstavlja osnovni pravac daljeg razvoja profesionalne elektronike.

Postojeći i budući programi SOUR-a zasnivaju se na veoma razvijenoj saradnji sa svim vrhunskim naučnoistraživačkim institucijama u zemlji, pri čemu se ne zanemaruje i vlastiti razvoj. U narednih nekoliko godina „Čajavec“ treba više tehničkog kadra, nego što ga mogu obrazovati Elektrotehnički i Mašinski fakulteti u Banjaluci. Stoga se ovdje dugoročno planiraju potrebni kadrovi, a mladim stručnjacima omogućeno je da nastave usavršavanje u pogonima „Čajaveca“, organizovanim studijama na trećem stepenu sa usklađenim programima premapotrebama SOUR i BROJNIM SPECIJALIZACIJAMA u Zemlji i inostranstvu.

U prvom polugodištu polovina ukupno zaposlenih pripravnika u Banjaluci ušla je na prvo radno mjesto kroz kapije jedne od fabrika „Čajaveca“.

Najveći proizvođač auto-elektrike

Po proizvodnim kapacitetima i kadrovima spada među najveće kolektive u Bosanskoj Krajini, a po raspoloživom znanju, razvijenosti tehnologija i ostalim resursima uključuje se u red vodećih proizvođača elektronike u Zemlji.

Značajno povećanje

Dugogodišnja briga o podizanju sopstvenih kadrova omogućila je banjalučkim elektroničarima da u svojim redovima imaju 750 zaposlenih s fakultetskom diplomom, te 4.800 sa diplomom više i srednje stručne spreme. Ostvareni rezultati potvrdili su ispravnost ovakve orijentacije.

Za prethodna četiri godine tekućeg srednjoročnog plana ostvaren je porast fizičkog obima proizvodnje po prosječnoj stopi od 6 procenata, dok je vrijednost proizvodnje povećana sa 2,3 milijarde u 1980. na 9,3 milijarde dinara u 1984. godini. U istom periodu dohodak je povećan sa 1,4 na 5,3 milijarde dinara. Ostatak dohotka porastao je za 5,3 puta.

Privrednim planom SOUR-a za 1985. godinu predviđena je vrijednost proizvodnje od 17 milijardi dinara, odnosno preko 80 procenata više u odnosu na prethodnu godinu. Ovakav nivo proizvodnje obezbijediće prema ocjenama planera dohodak od 7,3 milijarde, te ostatak dohotka od 1,6 milijardi dinara.

namjensku proizvodnju, organizovanu kroz posebnu RO „Profesionalne elektronike“, koja ostvaruje 40 procenata ukupne proizvodnje, a u buduću će njeno učesće u ukupnoj proizvodnji „Čajaveca“ biti sve veće. Širok asortiman programa, proizvoda i tehnologija za različite korisničke osnovne su karakteristike njene proizvodnje. U oblasti telekomunikacija proizvode se prenosni, prevozni, stacionirani i brodski primopredajnici. U ovoj

jalne elektronike, „Čajavec“ zapošljava dvostruko veći broj radnika u proizvodnji autoelektrone. Brojni proizvodi namijenjeni automobilskoj industriji i to u velikim serijama za privredna vozila nose znak „Čajaveca“. Oprema iz ovog programa uglavnom, sadrži komponente i blokove precizne mehanike, elektromehanike i elektronike. To su mali elektromotori, sirene, releji, prekidači, starteri, razvodnici paljenja, bobine, električni instrumenti, brisači stakla, ventilatori i sistemi beskontaktnog paljenja. „Čajavec“ je najveći proizvođač auto-elektroopreme.

Izvoz „Juga A“ u SAD ne bi bio moguć bez učesća RO „Elektromehanike“, koja u ovom poslu stoljeća učestvuje sa 15 proizvođača. Najveći dio proizvodnje za „Jugo“ biće u narednim godinama automatizovan, što će omogućiti dalji porast kvaliteta, produktivnosti i ekonomičnosti proizvodnje.

U asortimanu od preko 600 različitih proizvoda, „Čajavec“ ima značajan izbor proizvoda zabavne elektronike. Pored televizora, akustičnih pojačala i auto-radio-prijemnika ovdje se proizvode u velikim serijama specifični blokovi, kao što su tjuneri, tastature, senzori, daljinske komande i slično. Međunarodnom kooperacijom ovi

RAST PROIZVODNJE

U uslovima koje ne treba posebno obrazlagati, jer ih svaki radnik dnevno osjeća, SOUR „Čajavec“ je u prvih šest mjeseci ostvario solidan poslovni rezultat, čime su se potvrdila predviđanja planera. Ostvarena je proizvodnja u ukupnoj vrijednosti 9,74 milijarde dinara ili 88 procenata više nego u istom periodu prethodne godine.

Dohodak SOUR-a iznosi 3,92 milijarde, a ostatak dohotka oko 704 miliona dinara. Fizički rast proizvodnje iznosi 9,7 posto.

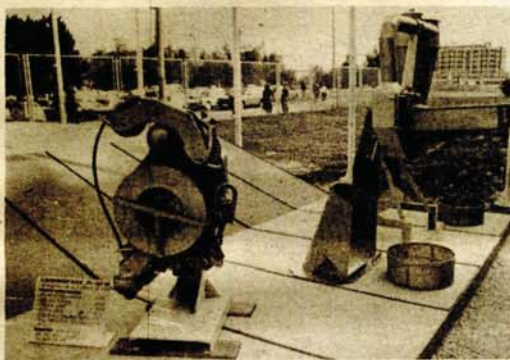

„Čajaveca“ elektronika nalazi primjenu u svim oblastima

Kvalitet potvrđivan osam decenija

- Tvornica u Kostajnici izrađuje više od trideset vrsta mašina za potrebe poljoprivrede
- Posebnu pažnju stručnjaka na Jesenjem zagrebačkom velesajmu privlače mašine za šumske rasadnike
- Velik broj priznanja za kvalitet proizvoda

Malo je fabrika koje mogu da se pohvale tako dugom tradicijom i tako bogatim razvojem kakav ima Tvornica poljoprivrednih strojeva u Bosanskoj Kostajnici. Počela je od privatne male kovačnice u vlasništvu porodice Ferhatović, a danas je to moderan industrijski pogon s tri velike proizvodne hale.

U istoriji Tvornice bilo je mnogo značajnih događaja. Sve do 1926. bila je zanatska radionica, a od tada pa do oslobođenja njen put je put prerastanja u fabriku. Počela je laganim plugom obrtačem za brdske krajeve, i danas čuvenim pod imenom „ferhatović“, a za ona vremena toliko uspješnim proizvodom da se taj plug o kome isa-

ŠTA IZLAŽU KOSTAJNIČANI NA VELESAJMU U ZAGREBU

Dominiraju mlinske mašine

Od tridesetak proizvoda Tvornice poljoprivrednih strojeva mlinske mašine na Velesajmu u Zagrebu imaju primat. Međutim, funkcionalnošću i novim dizajnom ništa manje atraktivni nisu ni akord sadilice i kultivatori, drljače i sjetvospremači, ručne kosilice, prese za grožđe i oprema za šumarstvo. Evo nekoliko osnovnih podataka o nekim od proizvoda:

Mlinske mašine

Mlinske univerzalne mašine namijenjene su poljoprivrednim domaćinstvima kao uređaji koji omogućavaju obavljanje brojnih operacija od mljevenja zrnaste stocne hrane, kukuruza za kliju, krunjenja kukuruza, sjeckanja krmiva do oštrenja alata, blanjanja i žlijebljenja daske, piljenja daske i drveta, profilnog glodanja, što pruža mogućnost za domaću izradu građevinske stolarije, brodskog poda, lamperije itd.

U čitavoj porodici mlinova izdvaže se mlin na kamen zvani „Oskar“ namijenjen poljoprivrednim domaćinstvima za mljevenje žitarica za ljudsku ishranu i prekrpe za stočnu hranu.

Sadilice i kultivatori sistema akord

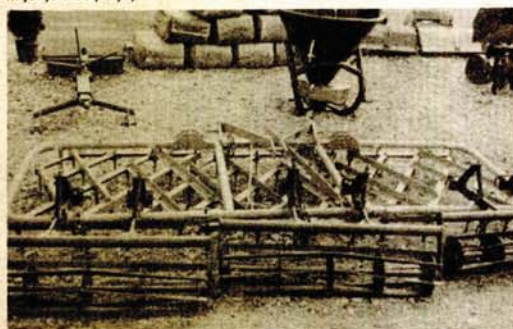
Poluautomatske sadilice krompira i rasada omogućuju

ravnomjernu dubinu polaganja sjemena s ujednačenim korakom sadenja, te rasadivanje svih vrsta bilja.

Kultivatori za kukuruz i duvan, te za povrće i šećernu repu imaju neovisne paralelogramske baterije, što omogućava potpuno kopiranje mikroreljeфа zemljišta.

Drljače i sjetvospremači

Drljače i sjetvospremači namijenjeni su poljoprivrednicima za

da stariji poljoprivrednik može reći toliko toga pohvalnog — izvio.

Više od trideset proizvoda

U prvim godinama poslijeratna proizvodnja je stalno rasla tako da je 1955. dostigla 138 tona s kojima je Tvornica ostvarila bruto proizvod od pedeset miliona starih dinara. Od nekadašnjih petnaestak radnika Tvornica danas ima pet stotina zaposlenih, a od samo nekoliko vrsta zaprežnih sprava sada proizvodi više od trideset raznih proizvoda za poljoprivredu kao što su: mlinske univerzalne mašine, traktorski priključci, mašine za povrtlarstvo, mašine za obradu šećerne repe, proizvodi za šumarstvo, prese za grožđe, oprema za centralno grljenje i zaprežne sprave. Ove godine treba da se proizvede tih mašina u vrijednosti od milijardu i 119 miliona dinara; dohodak bi se trebao popeti na 218, dok se ostatak dohotka planira iznad 26 miliona dinara.

U poratnom periodu od 1950. do 1957. Tvornica proizvodi istom opremom ali u povećanom obimu i sa većim brojem radnika. Poslije te godine ulazi u prvu veću rekonstrukciju. Izgrađena je nova, a dograđena i adaptirana stara proizvodna hala. Nabavljena je i nova oprema.

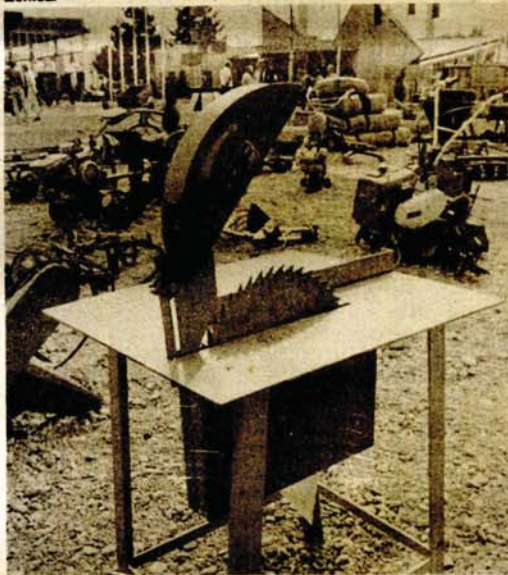
Poslije tih zahvata, istina, smanjena je proizvodnja zaprežnih sprava, kako je nalagalo tadašnje

vrijeme, da ne kažemo tržište koje se tek formiralo, ali je zato ovim obilježena preorijentaciji na mlinske mašine, priključna oruđa za traktore i čelične konstrukcije u kooperaciji koja se punih šest godina uspješno razvijala s beogradskim fabrikama „Zmaj“ i IMT.

Od 1963. godine Tvornica počinje proizvodnju mlinova čekićara vlastite konstrukcije. Tako je nastala čitava familija tih univerzalnih mlinova, čija je proizvodnja do danas usavršena.

Prekretnica u Kombinat

Najznačajnija prekretnica u poslijeratnom razvoju tvornice bila je 1973. godina kada je ova najstarija fabrika u komuni ušla u veliku porodicu rudara, metalurga i metalaca, u Rudarsko-metalurški kombinat Zenica.

Zlato na sajmovima

Tvornica poljoprivrednih strojeva, koja ima tradiciju dugu osam decenija, išla je sigurnim putem razvitka. To potvrđuju mnoga priznanja koja potiču još iz 1921. godine, kada je na Zratskoj izložbi poljoprivrede u Sarajevu serija kostajničkih proizvoda dobila tadašnje priznanje — zlatnu kolajnu. Takođe, 1936. godine na Međunarodnoj izložbi u Solunu za visok kvalitet proizvoda dodijeljeno joj je tadašnje najviše svjetsko priznanje. Tako je nastavljeno i u poslijeratnom razdoblju. Gotovo nije bilo izložbe na kojoj nisu sudjelovali metalci iz Kostajnice, a da im nije pripalo neko od priznanja.

Na Zagrebačkom velesajmu godine 1979. mašina za sadenje krompira dobila je zlatnu medalju. Ta mašina nadmašila je sve slične proizvode izložene na tom skupu privrednika i njihovih proizvoda iz cijelog svijeta. Međutim, to nije jedina nagrada za kostajničke proizvode. Iz Zagreba Kostajničani se obavezno vraćaju s priznanjima. Nadaju se da će biti tako i ove godine gdje su izložili nekoliko svojih noviteta.

Posebnu pažnju stručnjaka na ovogodišnjem Međunarodnom velesajmu u Zagrebu zaokuplja cjelokupna linija opreme za šumske rasadnike. Kostajnička Tvornica je prvi domaći proizvođač te opreme koja se dosad uvozila. Izloženi proizvodi na Sajmu namijenjeni su proizvodnji u rasadnicima. To su sadilice šumskog rasada, zatim kultivatori te vadilice šumskog rasada, kojima je 1981. godine u Novom Sadu dodijeljena zlatna medalja.

Zapažen nastup Krajišnika

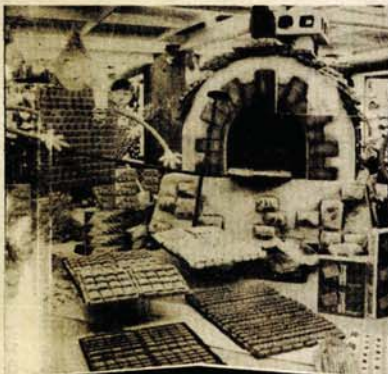
Među 3.215 izlagača iz zemlje, vidno mjesto zauzima i krajiška privreda. U tri prethodna broja predstavili smo velik broj krajiških kolektiva koji izlažu na velesajmu.

Na ovoj strani ćemo kroz fotografije pokušati da predstavimo neke od krajiških proizvođača, koji su izlagali na velesajmu.

TRADICIJA SE NASTAVLJA

Velikokladuški „Agrokomer“ već po tradiciji ima šta da pokaže i ponudi potrošačima. Upravo zbog toga štand ovog kolektiva je za vrijeme sajma bio posjeteniji posjetilcima.

Više od osam hiljada radnika ovog kolektiva može biti zadovoljno priznanjima koja im upućuju posjetilci sajma - potrošači njihovih proizvoda.

SLATKI ŠTAND

Na izložbenom prostoru zagrebačkog „Kraše“ izlaže i „Mira Cikota“ iz Prijedora. „Slatka fabrika“ sa šezdesetogodišnjom tradicijom.

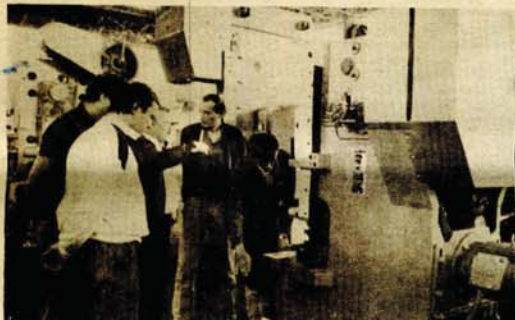
I ovog puta se pokazalo da su slatkiši iz Prijedora pravi mamac za posjetioce - posebno mališane, koji su dugo vremena provodili pored izloženih proizvoda.

ZAPAŽENO PRISUSTVO

Štand SOUR-a UNICEP iz Banjaluke je veoma zapažen na ovogodišnjem Velesajmu. Izloženi proizvodi privlače veliku pažnju poslovnih ljudi i posjetilaca sajma.

UNICEP se predstavio na pravi način i prikazao široku lepezu svojih proizvoda.

RASPRODAN ŠTAND

Saznajemo: Izložbeni uzorci Jelišgradove RO „Mašinogradnja“ su rasprodani za vrijeme trajanja sajma.

Pored velikog interesa predstavnika velikih privrednih kolektiva ovoga puta veliko zanimanje za banjalučke mašine pokazali su vlasnici radnji u maloj privredi.

„PREZIDENT“ I „ANŽELIK“

Ako je suditi po broju posjetilaca na štandu „Šipad-Vrbasa“ onda je ovaj banjalučki kolektiv na ovoj sajamskoj priredbi napravio dobar posao.

Kao što se vidi, posebnu pažnju privukle su kožne garniture „PREZIDENT“ i „ANŽELIK“ - proizvod Tvornice tapetiranog namještaja.

TEPISI KOJI PLIJENE

Fabrika tepiha „Danica Materić“ iz Tiltovog Drvara predstavila je ovog puta kompletan proizvodni program i zadivila sajamske posjetioce. Izloženi su tepisi od čiste runske vune i mješavine vuna-akril i vunacel. Inače, tepisi ovog kolektiva imaju po 387 hiljada čvorova, što ih svrstava među najkvalitetnije.

PRIVREDNI SPEKTAR

(prilog lista „Glas“)

76. jesenji međunarodni zagrebački velesajam

Pripremlili: Jelenko SLATINAC, Branislav BOŽIĆ, Munevera KALAJDŽIĆ, Ferhat KORAJAC, Rastko OSTOJIĆ i Milenko MIJATOV

Tehnički urednik: Arif SITNICA

ATRAKTIVAN PROIZVODNI PROGRAM

Atraktivan proizvodni program bosanskopetrovačkog „Bosnaplasta“ i ovoga puta je bio predmet interesovanja, kako poslovnih ljudi, tako i „običnih“ posjetilaca.

